

ICT gebruik in musea

Een internationale vergelijking 2002

Almere, 10 december 2002

Inhoud

Leeswijzer	3
Samenvatting	4
Inleiding	4
Internationale ICT- positie Nederlandse musea is goed maar wankel.....	5
ICT-gebruik in de Nederlandse musea mist een beleidsmatige aanpak en ondersteuning.....	5
Nederlandse ICT-infrastructuur is goed gevorderd, visie op gebruik ontbreekt nog	6
Aanbevelingen	7
1 Inleiding	8
Inleiding	8
Uitgangspunten	8
2 Resultaten nulmeting ICT-gebruik in Nederlandse musea.....	10
Onderzoeksresultaten.....	10
Onderzoeksverantwoording	10
Feiten en cijfers.....	11
Collectie-automatisering en digitalisering	15
Verschillen naar museumomvang.....	18
3 Museaal ICT-beleid in de benchmarklanden	22
Inleiding	22
Canada	23
Denemarken	28
Verenigd Koninkrijk	35
Zweden.....	41
4 Overall vergelijking museaal ICT-beleid benchmarklanden t.o.v. Nederland.....	46
Inleiding	46
Conclusie: Zweden loopt voorop qua ICT-gebruik	46
Algemene indruk museumsector.....	46
Websites per museum	47
Inkomsten.....	48
ICT beleid musea	49
Ondersteuning instellingen, de rol van de overheid en professionele organisaties .	49
Digitalisering, projecten en fondsen	51
Automatisering, software en hardware, infrastructuur	53
Standaarden.....	55

	Samenwerking	56
5	Conclusies en aanbevelingen	58
	ICT-positie Nederlandse musea: bij de koplopers	58
	Beleid, sturing en financiering	59
	Computergebruik, Internetgebruik, software en standaarden	60
	Collectie automatisering & digitalisering	61
	Kennis en kunde en samenwerkingsverbanden	62
	Aanbevelingen voor de rol van de overheid	64
	Aanbevelingen musea	69
	Overige algemene aanbevelingen	72
A	Bijlage: Beschrijving aanpak en oorspronkelijke indicatoren	74
	Aanpak	74
	Bepaling indicatoren en vragen	75
B	Overzicht antwoorden vragen Nederlandse musea	77
	Inleiding	77
	Antwoorden op de vragen gesteld aan de Nederlandse musea	78
	Verschillen in antwoorden m.b.t. museumomvang	119
	Statistische significantie van verschillen	136
C	Bijlage: Aanbevelingen samengevat	141
D	Bijlage: Literatuur en bronnen	144
E	Bijlage: Lijst met gebruikte afkortingen	150

Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd:

In de samenvatting wordt kort ingegaan op de belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen uit het onderzoek. Een managementsamenvatting is apart opgeleverd.

In de inleiding, hoofdstuk 1, wordt het kader geschetst waarbinnen het onderzoek plaatsvond en worden de uitgangspunten opgesomd.

In hoofdstuk 2, “Resultaten nulmeting ICT-gebruik in Nederlandse musea”, worden de antwoorden behandeld zoals ze werden gegeven door de Nederlandse musea volgens de van tevoren vastgestelde vragenlijst naar het ICT-gebruik in het museum. Een analyse van de gegevens geeft aan hoe de gegevens geïnterpreteerd moeten worden.

In het hoofdstuk 3, “Museaal ICT-beleid in de benchmarklanden”, wordt per land een overzicht gegeven van situatie ten aanzien van ICT-gebruik en beleid, musea, professionele organisaties en overheid (voor zover er gegevens beschikbaar waren). Daarna volgt een vergelijking per land met de situatie in Nederland.

Hoofdstuk 4, “Overall vergelijking museaal ICT-beleid benchmarklanden t.o.v. Nederland” bevat een gekwantificeerd vergelijk tussen de benchmarklanden.

In hoofdstuk 5, “Conclusies en aanbevelingen”, bevat hetgeen de titel reeds suggereert. De aanbevelingen zijn opgesplitst in aanbevelingen richtingoverheid en musea. De aanbevelingen zijn gebaseerd op de conclusies die uit het onderzoek getrokken worden. In de overige hoofdstukken worden al enkele aanbevelingen naar voren gebracht.

In de bijlagen wordt uitgebreider ingegaan op de achtergrond van deze toets, de doelstelling, reikwijdte en aanpak van het onderzoek. [Ook het overzicht van de wijze waarop de indicatoren en vragen zijn geformuleerd en de antwoorden op de vragen zijn in de bijlagen terug te vinden.](#)

Samenvatting

Inleiding

001 In het kader van *De digitale delta* is in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen een ICT¹-toets voor de musea uitgevoerd. Deze vond plaats tussen juli en oktober 2002. Het doel van de ICT-toets voor de musea was om het ICT-gebruik in de Nederlandse musea in kaart te brengen. Daarnaast was het doel om door middel van een benchmark-onderzoek met toonaangevende landen op ICT-gebied de relatieve ICT-positie van de Nederlandse musea in kaart te brengen. Het beleid van de overheid en andere organisaties van belang voor de musea, was eveneens onderwerp van de internationale benchmark. Het doel was inzicht te krijgen in de manier waarop ICT-ontwikkelingen in de Nederlandse musea mogelijk kunnen worden gestimuleerd en versneld.

De toets is ook uitgevoerd voor Canada, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Zweden. Dit zijn landen waarvan de verwachting was dat zij als goede vergelijking konden dienen voor Nederland voor wat betreft ICT-gebruik in musea.

002 Als eerste stap in het onderzoek is een aantal indicatoren voor ICT-gebruik in musea ontwikkeld. Op basis van de indicatoren is een vragenlijst opgesteld. Deze vragenlijst is voorgelegd aan de Nederlandse musea en aan sleutelpersonen in de genoemde benchmarklanden. Verder is informatie verzameld door middel van deskresearch, webscans en contacten met experts en vertegenwoordigers van betrokken overheden en museale organisaties in de verschillende landen. Op basis van de verzamelde informatie zijn landenschetsten opgesteld.

003 Het onderzoek werd begeleid door een commissie waarin naast de beide ministeries ook de Nederlandse Museum Vereniging (NMV) en de Sectie Informatieverzorging Musea in Nederland (SIMIN), het Landelijk Contact Museumconsulenten (LCM), de Vereniging Digitaal Erfgoed Nederland (DEN), en vertegenwoordigers van twee Nederlandse leveranciers van museale software (Adlib Information Systems en C-it) zitting hadden. Deze begeleidingscommissie heeft een belangrijke rol gespeeld bij het bepalen van de indicatoren, vragenlijsten en benchmarklanden.

---

¹ Waar in het onderzoek en dit rapport sprake is van ICT (Informatie en Communicatie Technologie) wordt het begrip breed geïnterpreteerd en gaat het om PC's, netwerken, multimedia applicaties, collectieregistratie systemen en programmatuur, Internet, e-mail, databases, kantoorautomatisering etc.

Internationale ICT- positie Nederlandse musea is goed maar wankel

004 De exacte internationale ICT-positie van de Nederlandse musea is niet gemakkelijk te geven. Ten opzichte van vier van de onderzochte benchmarklanden waarvan voldoende vergelijkbare kwantitatieve gegevens beschikbaar waren, kan gezegd worden dat Nederland in de meeste gevallen een tweede of derde plaats inneemt. De trendsetter is Zweden, gevolgd door het Verenigd Koninkrijk.

005 Het ziet er echter naar uit dat, bij gelijkblijvend overheidsbeleid, de ICT-positie van de Nederlandse musea snel zal verslechteren. In de meeste onderzochte landen wordt momenteel hard gewerkt aan een meer structurele en gecoördineerde aanpak van ICT-inzet in de musea. Zo stellen de Franse en Britse overheden harde eisen aan gesubsidieerde initiatieven (o.a. standaarden, samenwerking en toegankelijkheid). Met name in het Verenigd Koninkrijk, maar ook in Frankrijk zijn substantieel meer gelden voor ICT in musea (waaronder digitalisering) beschikbaar.

006 Uit het onderzoek komt naar voren dat musea in Nederland ten opzichte van de zes benchmarklanden redelijk gevorderd zijn wat betreft de inzet van ICT². ICT wordt door de Nederlandse musea relatief vaker ingezet bij het vervullen van de museale taken. De inzet is echter vooral eenzijdig gericht op het beheer en behoud van collecties, toegespitst op automatisering van de collectieregistratie. Daarmee zijn de Nederlandse musea niet voorbereid of toegerust op het tot stand brengen van een bruikbare en betekenisvolle kennisinfrastructuur, hetgeen de Nederlandse overheid voorstaat. Ten opzichte van bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk loopt Nederland in dit opzicht duidelijk achter.

ICT-gebruik in de Nederlandse musea mist een beleidsmatige aanpak en ondersteuning

007 De Nederlandse musea maken goed gebruik van ICT-subsidiemiddelen, zo blijkt uit het onderzoek. Gebruik ervan mist echter een duidelijk beleidskader. Dit geldt zowel voor de musea zelf als voor de ondersteuning door of via de overheid.

---

² Een voorbehoud ten aanzien van de relatieve positie van de Nederlandse museumsector en het gebruik van ICT is hier op zijn plaats. Dit voorbehoud betreft het feit dat gegevens van andere landen niet altijd geheel up to date zijn. Soms gaat het om schattingen of zijn, in het geval van Duitsland en Frankrijk, geen gegevens beschikbaar. Soms hebben ze betrekking op een groep instellingen die niet 100% vergelijkbaar is met die in andere landen omdat bijvoorbeeld de museumsector anders gedefinieerd is. In Nederland zijn bij het onderzoek de 400 musea betrokken die door de NMV als zodanig worden aangemerkt. De uitspraken in dit onderzoek hebben betrekking op die groep.

008 Een op schrift gesteld ICT-beleid is in minder dan de helft van de musea voor handen.

009 Implementatie van innovatieve projecten³ wordt meestal ondersteund door ad hoc projectsubsidies. Een investeringskader ontbreekt ook hier. Het gevaar bestaat daarmee dat de musea weinig gebruik maken van kennis en ervaringen opgedaan door anderen, dat ondersteuning op de lange termijn niet is gegarandeerd en dat daarmee het ad hoc karakter van de implementatie van nieuwe technologie nog eens wordt onderstreept. Daarmee wordt in feite veel geld en moeite verspild.

Nederlandse ICT-infrastructuur is goed gevorderd, visie op gebruik ontbreekt nog

010 Nederlandse musea zijn goed voorzien van PC's, gemiddeld 12 per instelling. Bijna alle instellingen, op enkele kleine instellingen na, beschikken bovendien over een aansluiting op het Internet. Zo'n aansluiting betreft vaak een breedbandig soort, via de kabel of ADSL. Daarmee ligt er een ICT-infrastructuur die goede beginmogelijkheden biedt voor deelname of bijdrage aan een (Nederlandse) kennisinfrastructuur.

011 Uit de huidige samenwerkingsverbanden tussen Nederlandse musea, mag echter worden geconcludeerd dat de infrastructuur die nu voorhanden is niet of nauwelijks wordt uitgebuit met het oog op het tot stand brengen van een kennisinfrastructuur. Er zijn, vergeleken met bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk, ook weinig initiatieven aan te wijzen die duiden op inzicht in een mogelijk beter of adequater gebruik van de aanwezige infrastructuur. Met de verbeterde inzet van ICT in het onderwijs, waarbij (zelfstandig) gebruik van digitale bronnen een belangrijke rol speelt, wordt er door de overheid van musea verwacht dat zij hetgeen aan kennis en informatie voor handen is, ook in digitale vorm (gaan) aanbieden. De aanwezige ICT-infrastructuur in Nederland staat, enkele uitzonderlijke initiatieven daargelaten, een en ander in ieder geval niet in de weg.

012 Zoals bekend spelen vrijwilligers een belangrijke rol in de Nederlandse musea. Uit het onderzoek blijkt dat dit ook geldt ten aanzien van de uitvoering van ICT-beleid in de instellingen. Dit feit, met alle respect voor de inzet van vrijwilligers, onderstreept nog eens de geringe mate waarin de musea structureel zijn voorbereid op of kunnen bouwen aan de totstandkoming van bruikbare en significante digitale bronnen die de basis vormen voor een (nationale) kennisinfrastructuur.

---

³ Het gaat hier over het algemeen om digitaliseringsprojecten of om netwerken van musea

Aanbevelingen

013 De conclusie die kan worden getrokken uit het onderzoek is dat een beleid ontbreekt en musea onvoldoende middelen krijgen aangereikt om ICT systematisch en beleidsmatig te implementeren. Een perspectief op blijvende ondersteuning wordt niet geboden om zo ook op langere termijn de effectiviteit van inzet van ICT te waarborgen. Met name ten aanzien van digitalisering van collecties, in het kader van het tot stand brengen van een bruikbare kennisinfrastructuur, zijn deze zaken essentieel. Een gecoördineerd beleid, ondersteund door voldoende (technische) informatie en hulpbronnen⁴, voorzien van geormerkte budgetten of fondsen zou moeten voorkomen dat er te veel moeite, tijd en geld verspild wordt.

014 Een herbezinning op de huidige structuur en de rol van de diverse instellingen die fondsen beheren en uitgeven, informatie of ondersteuning bieden⁵, ligt hierbij voor de hand. Wat dat betreft is de situatie in Nederland goed te vergelijken met die in het Verenigd Koninkrijk waar men recentelijk tot een herstructurering is gekomen⁶.

015 De Nederlandse overheid moet meer investeren, stimuleren en regisseren wil ze haar huidige positie behouden en verbeteren. Structurele, gerichte ondersteuning, ook op lange termijn, gericht op ontwikkeling en beheer van een breed gedragen⁷ kennisinfrastructuur, is daarbij noodzakelijk als we kijken naar voorbeelden van recente initiatieven en beleid in de zes benchmarklanden.

---

⁴ Bijvoorbeeld beschikbare “best practice modellen” uit andere landen en andere sectoren (met name archieven en bibliotheken) of een “clearing house” voor richtlijnen voor ICT-gebruik, m.n. digitalisering, en standaarden.

⁵ Voorbeelden hiervan zijn het Mondriaan Fonds, de vereniging DEN, de lokale/provinciale overheden en (museum) consultants

⁶ Zie hiervoor ook de landenbeschrijving: Verenigd Koninkrijk

⁷ Breed refereert aan een spreiding over en draagvlak bij alle musea, niet slechts enkele grote instellingen

1 Inleiding

Inleiding

101 In het kader van De digitale delta heeft het Ministerie van Economische Zaken, in nauwe samenwerking met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aan PwC Consulting de opdracht gegeven om een ICT-toets voor de musea uit te voeren.

102 Bij de ICT-toets musea wordt het ICT-gebruik bij de musea zelf aan de orde gesteld. Omdat weinig bekend was omtrent het ICT-gebruik bij de Nederlandse musea maakt een nulmeting onderdeel uit van deze toets.

103 Het doel van de ICT-toets voor de musea is om door middel van een benchmark-onderzoek met toonaangevende landen op ICT-gebied de relatieve ICT-positie van Nederland in de museumsector te bepalen. Ook het beleid van de overheid en andere partijen in deze sector is onderwerp van de benchmark met het doel om inzicht te krijgen in de manier waarop ICT-ontwikkelingen in de museumsector kunnen worden gestimuleerd en versneld. De ICT-toets voor de musea is daarom gericht op spelers in de sector zelf zowel als de overheid.

104 De ICT-toets voor de musea is uitgevoerd voor Nederland en de volgende landen:-

- Canada;
- Denemarken;
- Duitsland;
- Frankrijk;
- Verenigd Koninkrijk;
- Zweden.

105 Het onderzoek is uitgevoerd in de periode van juli tot oktober 2002. De verzamelde informatie over de landen is verwerkt in een overzicht van vergeleken feiten (zie hoofdstuk 4).

Uitgangspunten

106 Voor het onderzoek zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

Samenvatting

- Het onderzoek moet worden beschouwd als een quick scan waarbij gekeken is naar informatie met betrekking tot ICT-gebruik in musea per land en in het algemeen en de rol van de overheid in de verschillende landen. Het onderzoek is voor zover mogelijk kwantitatief van aard;
- In verband met de omvang en beperkte doorlooptijd van het onderzoek is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van beschikbare informatie op basis van reeds uitgevoerd onderzoek op het gebied van ICT en musea. Het gaat onder andere om het standards survey⁸ van EMII, het European Museums' Information Institute, de informatie verzameld in het kader van het eEurope initiatief van de Europese Commissie, het eEurope 2002 Action Plan⁹ en de expertise van de belangrijkste vertegenwoordigers van ministeries en professionele organisaties in de verschillende landen;
- In het onderzoek zijn accenten gelegd op onderwerpen die, in relatie tot ICT-gebruik en ICT-beleid in en met betrekking tot de musea, voor de Nederlandse situatie het meest relevant zijn.
- De onderzoeksvragen hebben betrekking op een aantal aspecten van ICT-gebruik bij musea en zijn als volgt ingedeeld:-
  - Beleid, sturing en financiering
  - Computergebruik, Internetgebruik, software en standaarden
  - Collectie automatisering en digitalisering
  - Kennis en kunde en samenwerkingsverbanden

---

⁸ EMII Standards Survey, 2000, http://www.emii.org/map/q_intro.htm

⁹ European content in global networks, Coordination mechanisms for digitisation programmes

2 Resultaten nulmeting ICT-gebruik in Nederlandse musea

Onderzoeksresultaten

201 In dit hoofdstuk worden de resultaten besproken van de ‘nulmeting ICT-gebruik bij Nederlandse musea’. Deze enquête is uitgevoerd in september 2002. Allereerst wordt een korte onderzoeksverantwoording gegeven. Daarna wordt er een algemeen beeld geschetst van de resultaten. Tenslotte worden de onderlinge verschillen tussen musea van verschillende omvang toegelicht.

202 Dit hoofdstuk zal niet alle resultaten bespreken en interpreteren; bijlage B bevat een presentatie met daarin de volledige resultaten met een uitgebreide versie van onderstaand hoofdstuk als inleiding, inclusief een statistische analyse van de significantie van onderlinge verschillen. Daar wordt ook ingegaan op mogelijke trends in antwoorden op open vragen.

Onderzoeksverantwoording¹⁰

203 Van de 399 Nederlandse musea die werden verzocht een vragenlijst over ICT-gebruik in te vullen hebben bijna 160 musea (ruim 40%) gereageerd¹¹. Gezien de zeer korte tijd die beschikbaar was voor het invullen en terugsturen van de vragenlijst is dit een uitzonderlijk hoge respons. In onderstaande tabel staat een verdeling van respons naar omvang van het museumbudget. Bij de vraagstelling is namelijk uitgegaan van de indeling zoals de NMV¹² die hanteert, de categorieën L1 tot L6, van groot naar klein¹³. De cijfers corresponderen met de jaarbegroting in Euro's. In de tabel is het aantal responses per categorie aangegeven, vervolgens het totaal aantal instellingen per categorie volgens opgave NMV en tot slot het percentage responses ten opzichte van het totaal aantal binnen iedere categorie. De totale response is representatief voor alle musea.

---

¹⁰ Voor een uitgebreidere beschrijving van de aanpak, zie bijlage A

¹¹ Van de 160 reacties zijn er 150 betrokken in het onderzoek, de overige reacties waren onbruikbaar of te laat ingeleverd.

¹² NVM = Nederlandse Museum Vereniging, zie <http://www.museumvereniging.nl>

¹³ In categorie L1 vallen bijvoorbeeld het Rijksmuseum in Amsterdam en Naturalis in Leiden. In L6 vallen de allerkleinste, meest lokale musea, vaak zonder een full-time medewerker.

Grootte Museum	Response	Aantal	Percentage
L1 > 4.537.800	15	17	88%
L2 tot 4.537.800	8	17	47%
L3 tot 2.268.900	24	65	37%
L4 tot 453.780	22	50	44%
L5 tot 226.890	43	104	41%
L6 < 45.378	38	143	27%

Tabel 1 Verdeling van respons naar omvang van het museumbudget

Feiten en cijfers

Algemeen ICT beleid

204 Op de vraag: ‘Heeft u uw ICT-beleid op schrift gesteld?’, antwoordt 32% van de respondenten met ja. De overgrote meerderheid (69%) daarvan geeft aan dat het ICT-beleid een onderdeel (paragraaf of alinea) van het algemene beleidsplan betreft. Slechts 11% wijdt een apart hoofdstuk aan het ICT-beleid en 20% heeft een separate ICT-beleidsnotitie.

205 Hoewel slechts één derde een ICT-beleid op schrift heeft gesteld, kan uit de antwoorden op gerelateerde vragen¹⁴ opgemaakt worden dat veel meer musea een ICT-beleid voeren zonder dat er iets over is vastgelegd.

206 De omvang van een museum heeft invloed op het al dan niet hebben van een ICT-beleid op schrift. Hoe groter het museum, des groter de kans op aanwezigheid van een ICT-beleid op schrift.

---

¹⁴ Op antwoorden op de vraag of de afgelopen 4 jaar het beleid gewijzigd is blijkt bijvoorbeeld dat dit het geval is. Bij elkaar genomen zou dan 62% van de musea een beleid voeren.

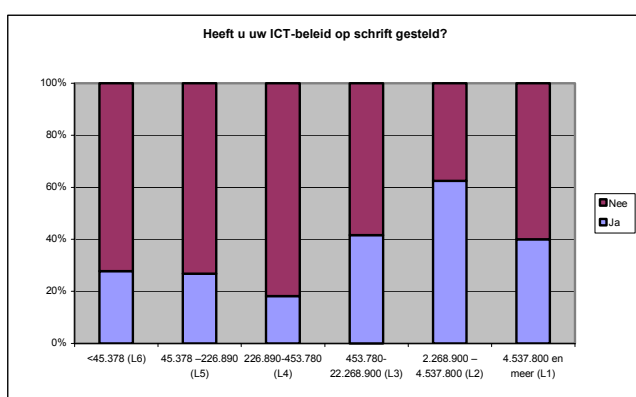
ICT-beleid voornamelijk gericht op automatisering collectieregistratie, niet op tot stand brengen digitale bron als deel van kennisinfrastructuur

207 Het ICT-beleid richt zich uitdrukkelijk op beheer en behoud. Met andere woorden, de automatisering van de collectieregistratie is (nog steeds) speerpunt van het ICT-beleid. Gezien de vele mogelijkheden die ICT musea biedt, bijvoorbeeld de inzet als media bij communicatie met het publiek, zowel in het museum als daarbuiten, is de eenzijdige aandacht voor beheer en behoud een vrij conservatieve benadering te noemen.

208 ICT-beleid is dus niet primair gericht op inzet als nieuw medium voor informatieoverdracht naar het publiek. Tevens is het niet gericht op het tot stand brengen van een (algemene of specifieke) digitale bron of kennisinfrastructuur en ook niet op het ondersteunen van de “andere dan behoud en beheer taken” in het museum.

209 Wellicht dat in het verlengde van de automatisering van de collectieregistratie wel aandacht bestaat voor het (onderling) uitwisselen van informatie en dus voor “uitwisselingsformats”: standaarden op het gebied van de opmaak en het opslaan van gegevens over een museum object of collectie. Uit de relatief geringe bekendheid met standaarden¹⁵ kan worden afgeleid dat dit echter ook niet het geval is.

210 Het ontbreken van een ICT-beleid en de beperkte reikwijdte van aanwezig beleid versterkt het beeld dat de inzet van ICT een sterk ad hoc karakter heeft.

¹⁵ Dit onderwerp komt later uitgebreider aan bod

Een voorbeeldmatig ICT-beleid ontbreekt

211 Bij het definiëren van ICT beleid worden de sites van SIMIN en DEN het meest bekeken (door 30% van de respondenten genoemd.)

212 Men kan zich afvragen wat het resultaat is van het raadplegen van deze bronnen. Geen van beide sites bevat een duidelijke verwijzing naar of voorbeelden van ICT-beleid. Het is aannemelijk dat men de sites raadpleegt om achtergrondinformatie over bepaalde onderwerpen te kunnen achterhalen die aan de orde kunnen komen bij het opstellen van ICT-beleid.

213 Overigens valt uit de overige antwoorden niet op te maken welke andere bronnen gebruikt worden om ICT-beleid op te stellen. Men zoekt het veelal dicht bij huis, zo lijkt het. Hoewel het niet direct uit de antwoorden is op te maken zou de conclusie kunnen luiden dat met name SIMIN en DEN zich zouden kunnen beraden op het aanbod en de verspreiding van bruikbare achtergrondinformatie. Het zou nog beter zijn als in een gecoördineerde aanpak de verschillende instellingen, zoals bijvoorbeeld de groep die samen de begeleidingscommissie voor dit onderzoek vormt, 'best practice' propageren en er een centraal punt wordt aangewezen waar deze te vinden is. Dit zou uiteraard duidelijk naar de musea moeten worden gecommuniceerd.

Ondersteuning bij uitvoering ICT-beleid door externe partijen

214 Bij het uitvoeren van het ICT-beleid wordt bijna 60% van de respondenten ondersteund bij de uitvoering van het beleid. Daarvan geeft ruim 91% aan dat hierbij externen worden betrokken. Van de partijen die geen ondersteuning ontvangen geeft 47% aan hier ook geen behoefte aan te hebben.

215 Ondersteuning in deze context betreft met name het operationeel hebben en houden van de in gebruik zijnde PC's, software, hosting en onderhoud van de website en eventuele aansluiting op internet. Met andere woorden: zaken waarvoor men bij de leverancier of het bureau 'om de hoek' terecht kan en dan ook naar toe gaat. Wat betreft automatisering van de collectieregistratie wordt ondersteuning verkregen bij de leveranciers van museale programmatuur (CMS) of op andere manieren zoals bijvoorbeeld via een gebruikersgroep van een bepaald programma. Waar het gaat om publieksapplicaties (multimedia, kiosken, nieuwe media, publieksterminals) zijn er enkele gespecialiseerde bedrijven actief. Deze werden echter niet door de respondenten genoemd

216 Wanneer ten aanzien van beleid en ondersteuning de antwoorden op de vragen over gebrek aan kennis en kunde worden betrokken (zie verderop in dit hoofdstuk bij het kopje “overige aspecten”) dan kan worden geconcludeerd dat er een gebrek is aan goede voorbeelden (“best practice” modellen en richtlijnen zijn niet beschikbaar) en aan bekendheid over te raadplegen bronnen en instanties.

Budgetten voor ICT beperkt en voor digitalisering voornamelijk projectmatig

217 De overgrote meerderheid van de musea besteedt minder dan 9% van de totale begroting aan ICT. Het budget komt voornamelijk van de lopende begroting: 88% van de respondenten geeft dat aan. Op taakniveau is de uitsplitsing echter meestal niet duidelijk of helemaal niet aan te geven. De trend wijst op besteding van ICT-budget voor administratieve zaken en kantoorautomatisering, bijvoorbeeld voor de aanschaf van PC's of Office pakketten. Ook bestedingen in de sfeer van automatisering van de collectieregistratie behoren tot de gebruikelijke uitgaven.

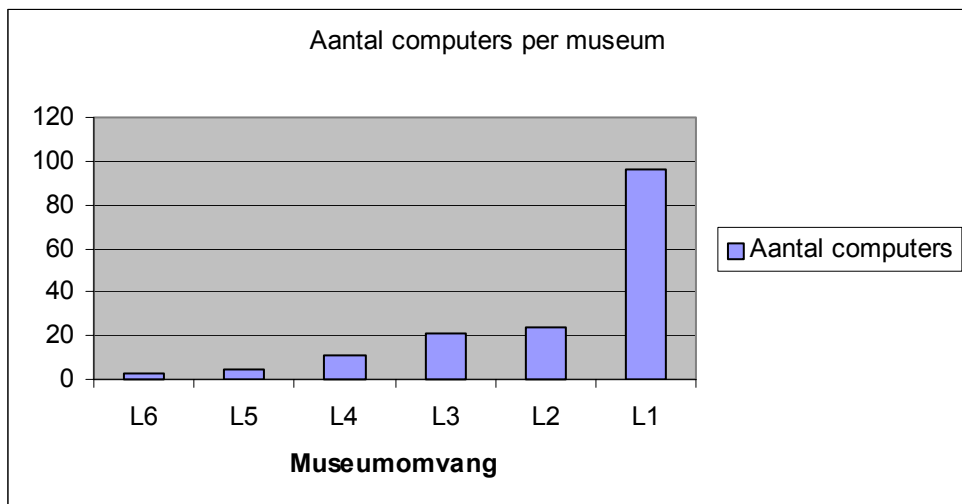
218 Digitalisering van de collectie en alles wat daarmee samenhangt wordt op een enkele uitzondering na niet gefinancierd uit de lopende begroting maar eerder uit projectsubsidies. Dit maakt een gericht digitaliseringsbeleid niet mogelijk: de afhankelijkheid van ‘toevallige’ subsidies is immers niet structureel in te zetten.

Digitalisering

219 Slechts 38% van de respondenten heeft een digitaliseringsplan als onderdeel van het ICT-beleid. Dit is nog minder bij die musea, die het ICT-beleid niet op schrift hebben gesteld (slechts 25%). Hierbij dient te worden opgemerkt dat digitalisering meestal letterlijk is opgevat. Met andere woorden, voor de respondenten ging het om digitalisering van collecties waarbij een digitale afbeelding van de voorwerpen naast een ‘objectrecord’ wordt opgeslagen. Het houdt niet direct verband met digitalisering van collecties waarbij verbanden worden gelegd met andere objecten en collecties, waarbij ze in een bredere context, vaak buiten het museum zelf, worden geplaatst. Met andere woorden, digitalisering staat meestal niet in het teken van het tot stand brengen van een kennisinfrastructuur.

Computergebruik

220 Het gemiddeld aantal computers per museum komt uit op 12 (via gewogen gemiddelde)¹⁶.

Afbeelding: aantal computers per museum gerelateerd aan omvang museum

Collectie-automatisering en digitalisering

221 Een zeer grote meerderheid van de respondenten (135 oftewel 90%) geeft aan de collectie te registreren (analoog of digitaal). Van deze 90% geven 125 respondenten (10 instellingen gaven geen vervolg antwoord) aan dat er gemiddeld 85% van de collectie geregistreerd is. Dit komt erop neer dat alle Nederlandse musea gemiddeld 76,5% hebben geregistreerd.

222 Slechts 114 musea geven aan dat de collectie digitaal geregistreerd wordt. De gemiddeld digitaal geregistreerde collectie bij deze musea bedraagt 65%.

223 Opvallend gegeven is dat 10% van de respondenten de collectie niet geregistreerd heeft.

¹⁶ Dit wordt gedaan om de relatief hoge response (en gemiddeld aantal computers) van L1 niet te zwaar mee te laten tellen. In de grafiek valt af te lezen dat naar mate de museumomvang toeneemt, het aantal computers ook toeneemt

Internetgebruik

224 Musea beschikken relatief vaak over een breedband verbinding met het internet. Het gaat dan om ASDSL, kabel en ISDN-aansluitingen.

225 81% van de musea heeft een internetsite. Deze sites worden voornamelijk extern ontwikkeld (63%), maar worden meestal intern onderhouden (58%). Dit onderhoud gebeurt echter niet met een hoge frequentie; bijna driekwart van de musea geeft aan één keer per maand of minder de website aan te passen. Het budget van de website ligt gemiddeld rond de Euro 9000 per jaar, waarbij grotere musea in de meeste gevallen een groter budget hebben.

Gemiddelde budget website rond de 9000 euro

Museumomvang	Gemiddeld budget (Euro)	Aantal respondenten
L6	3500	15
L5	1100	28
L4	7000	18
L3	11000	17
L2	46000	5
L1	22500	10

Afbeelding budget website musea gerelateerd aan omvang

Software en standaarden

226 Slechts iets meer dan de helft (56%) van de musea geeft aan (bewust) gebruik te maken van standaarden. Ook weer de helft van de musea geeft aan gebruik te maken van door software leveranciers ingebouwde standaarden.

227 Uit de beantwoording van de vragen over standaarden kan worden geconcludeerd dat het bewustzijn bij de respondenten over gebruik van standaarden niet erg hoog is. Omdat het belang hiervan reeds lange tijd geleden is aangetoond en men wereldwijd al enige decennia werkt aan een gestandaardiseerde wijze van gegevens vastleggen, zou men kunnen verwachten dat hiervoor meer aandacht bestaat.

228 Ook in Nederland kent men een traditie waar het gaat om het onder de aandacht brengen van het belang van het hanteren en eventueel verder ontwikkelen van standaarden (SIMIN bijvoorbeeld besteedt hier sinds haar oprichting ruime aandacht aan). Alleen al omwille van de uitwisselbaarheid van gegevens is de toepassing van standaarden dienaangaande van groot belang. De bekendheid met en de bewuste toepassing van standaarden is lager dan op grond van de eerder genoemde traditie werd verwacht.

229 Het verdient dan ook aanbeveling hier nog gericht aandacht aan te besteden. De (on)mogelijkheden voor het tot stand brengen van een bruikbare kennisinfrastructuur zijn mede afhankelijk van de structuur van onderliggende data. Het bewust gebruik van standaarden vergroot de kans op aanwezigheid van een bruikbare structuur.

230 Het gebruik van standaarden voor het vastleggen van digitaal beeldmateriaal is hoger dan het gebruik van andere standaarden, 63% maakt gebruik van dergelijke standaarden (o.a. tiff, jpg, gif.) Dit lijkt niet verwonderlijk aangezien de standaarden waaraan wordt gerefereerd bij een groot publiek algemeen bekend zijn. Er valt als het ware niet te ontkomen aan het gebruik van deze standaarden en een beter alternatief is eigenlijk niet direct voorhanden.

Overige aspecten

Behoeft aan kennis met name t.a.v. ICT-beleid

231 Vooral op het gebied van algemeen ICT-beleid bestaat een kennislacune. Er zijn nauwelijks goede voorbeelden voorhanden en/of men weet die niet te vinden. Ruim 50% van de musea geeft aan dat er op dit gebied behoefte is aan meer kennis.

232 Kennis van ICT-beleid op een bepaalde afdeling/museumtaak is op dit moment veelal wel aanwezig. Het probleem ligt echter in het ontwikkelen van een integraal museumbreed ICT-beleid. In dit verband is het opmerkelijk dat er relatief weinig gebruik gemaakt wordt van het scholingsaanbod voor museummedewerkers¹⁷ zoals dat door de NMV samen met het LCM aangeboden wordt. Een aantal geplande cursussen gaan bijvoorbeeld niet door omdat het aantal aanmeldingen te laag is. Er zou nog eens goed gekeken kunnen worden naar vraag en aanbod en in hoeverre deze op elkaar aansluiten. Ook kan er gekeken worden naar andere aspecten zoals bijvoorbeeld de marketing van de cursussen zelf.

Minder dan de helft van de musea werkt samen op gebied van ICT

233 Op het gebied van samenwerkingsverbanden valt op dat ruim 38% van de musea samenwerkt met andere instellingen. Als men daarbij bedenkt dat bijvoorbeeld de volkenkundige en natuurhistorische musea reeds lange tijd gezamenlijk optrekken waar het gaat om bijvoorbeeld het ontwikkelen van termenlijsten en thesauri en er verschillende “gebruikersgroepen” bestaan (van bijvoorbeeld een bepaald collectieregistratie softwarepakket), lijkt het genoemde percentage wel erg laag.

234 Ook samenwerking in bepaalde regio's of binnen verschillende disciplines komt regelmatig voor. Helaas zijn er geen gegevens die uitwijzen of dit percentage ooit hoger lag. Er zou nader moeten worden onderzocht hoe men samenwerking ervaart en of dit, zoals mag worden verwacht, winst oplevert voor de deelnemers. Vooruitlopend op een vergelijk met andere landen is het gerechtvaardigd aan te nemen dat samenwerking een positieve invloed heeft op de kennis en kunde binnen de instellingen die deelnemen aan enige vorm van samenwerking.

Verschillen naar museumomvang

Algemeen ICT beleid

235 De omvang van een museum lijkt invloed te hebben op het al dan niet hebben van een ICT beleid op schrift. Opvallend is wel dat L2 musea vaker een ICT-beleid hebben dan L1 musea. Een verklaring hiervoor is niet direct voor handen.

---

¹⁷ De cursus Informatiemanagement, aangeboden door de NMV en verzorgd door Reekx besteedt aandacht aan het stapsgewijs opzetten van een integraal informatiebeleidsplan

236 Bij het raadplegen van websites bij het definiëren van ICT-beleid valt op dat kleinere musea veel vaker 'andere' websites bezoeken dan grotere musea. De site van het ministerie OC&W, die o.a. achtergrondinformatie bij beleid en beleidsnota's aanbiedt, wordt echter juist weer (relatief) vaker bezocht door grotere musea.

237 Een ander opvallend verschil treedt op bij de vraag over ondersteuning bij het ICT-beleid. De grotere musea worden allemaal ondersteund, terwijl bij de drie kleinste groepen minder dan 50% van de musea gebruik maakt van ondersteuning.

238 Bij de grotere musea (L1 en L2) beschikt meer dan 60% van de respondenten over een digitaliseringsplan. Dit percentage ligt bij de kleinere musea onder de 40%.

Internetgebruik

239 Wat betreft aansluiting op het Internet is aan te geven dat grotere musea iets meer gebruik lijken te maken van ADSL verbindingen terwijl kleinere musea iets meer gebruik maken van ISDN. Gezien de kosten (een ADSL aansluiting is duurder dan een ISDN aansluiting), wekt dit geen verwondering.

240 Opvallend is het dat alleen bij de echt kleine (L6) musea relatief minder musea over een website beschikken. Wat betreft 'actualiteit' kan worden opgemerkt dat hoe groter het museum, hoe vaker een website wordt aangepast.

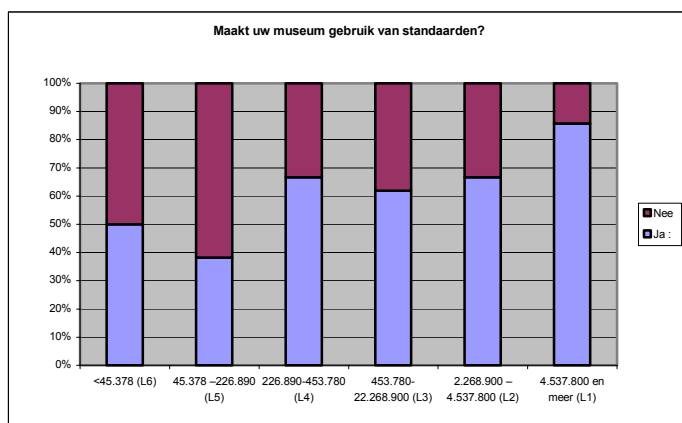
Software en standaarden

241 Het (bewuste) gebruik van standaarden is iets groter bij de grotere musea dan bij de kleinere musea maar blijft betrekkelijk laag. Opvallend is dat de twee kleinste groepen musea (L5 en L6) zeer weinig gebruik maken van standaarden.

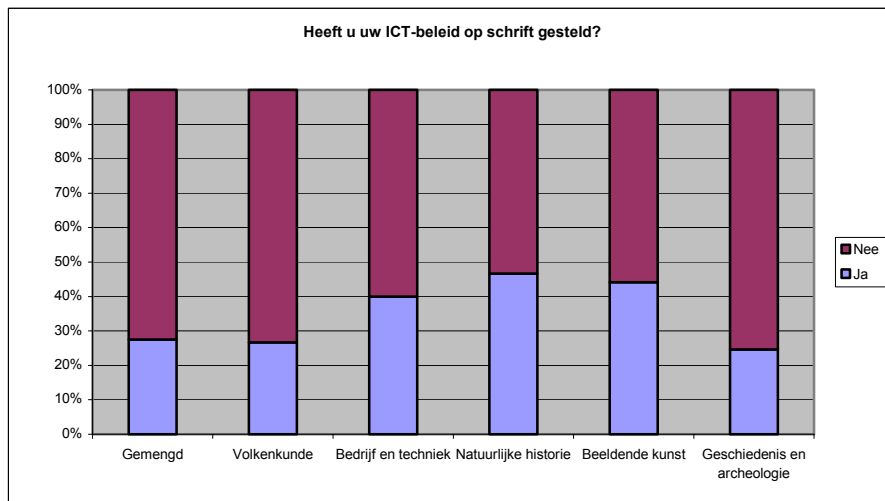
Overige vergelijkingen

242 De mate van samenwerking tussen musea van verschillende omvang verschilt niet opvallend. Het lijkt erop dat grotere musea iets vaker samenwerken dan kleinere musea.

Tabel gebruik standaarden gerelateerd aan museumomvang

243 Naast de classificatie naar museumbudget (jaarbegroting), kan ook de classificatie naar museumsoort gebruikt worden om verschillen nader te bekijken. In onderstaande figuur wordt de invloed van deze classificatie op het hebben van een op schrift gesteld ICT-beleid getoond. Hoewel er wel verschillen zichtbaar zijn, kan er niet zonder meer van uit worden gegaan dat deze verschillen significant zijn.

Tabel percentage respondenten met ICT beleid op schrift, gerelateerd aan museumsoort

244 Het lijkt er wel op dat volkenkundige en geschiedkundige en archeologische musea net iets vaker (rond de 50%) samenwerken dan andere musea, maar dit verschil is niet erg groot.

3 Museaal ICT-beleid in de benchmarklanden

Inleiding

301 In dit hoofdstuk volgt een beschrijvend vergelijk van de overheidsbenadering ten aanzien van ICT-gebruik in musea, de rol van uitvoeringsorganen en professionele organisaties en musea zelf in Nederland en in de zes benchmarklanden voor zover de informatie beschikbaar was. Er wordt ook iets gezegd over financiële aspecten, de doelstellingen van ICT-beleid in musea, uitvoeringsorganen en over de aansturing vanuit de overheid.

302 Per land wordt eerst een samenvattende situatieschets gegeven. Het gaat om een beschrijving van Canada, Denemarken, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk en Zweden. Duitsland ontbreekt in dit overzicht. Oorspronkelijk zou Duitsland onderdeel uitmaken van het vergelijk. De benodigde gegevens werden helaas niet binnen de gestelde termijn verstrekt. De gegevens die wel ter beschikking stonden volstonden niet om een redelijk beeld te schetsen van dat land. Voorts geldt voor Frankrijk min of meer hetzelfde, met dien verstande dat van dat land wel een algemene situatieschets gegeven kan worden. Waar dat van toepassing is wordt apart een toelichting gegeven op de organisatie(s) die in het betreffende land een belangrijke rol spelen ten aanzien van ICT-gebruik in de musea.

303 Per land wordt er, na een beschrijving van de algemene situatie en specifieke organisaties, een overzicht gegeven van de kerncijfers. Het gaat hier om een samenvatting van de gegevens die werden verstrekt op basis van de vragenlijst die landen werd toegestuurd. Tenslotte volgt een korte analyse van de situatie in het land van vergelijk. Daarbij wordt aandacht besteed aan zaken die voor Nederland een voorbeeld zouden kunnen zijn waar het gaat om beleid en aanpak ten aanzien van het gebruik van ICT in musea.

Canada

Algemene informatie Canada

304 In Canada kent men op federaal (rijksoverheid) niveau het “Department of Canadian Heritage”. Dit is een van de grootste federale departementen. Het departement is verantwoordelijk voor beleid en programma's die betrekking hebben op de omroepen, de zogenaamde “cultural industries”, kunst, erfgoed, talen, Canadese identiteit etc. tot en met sport. Het departement kent een centraal hoofdkantoor, 5 regionale kantoren en nog eens 28 service bureaus. Daarnaast kent het departement 18 agentschappen (agencies) zoals bijvoorbeeld CHIN (Canadian Heritage Information Network, zie korte beschrijving hieronder) dat valt onder het departement voor Canadees erfgoed. De grote nationale musea behoren tot de zogenaamde Koninklijke instellingen (Crown corporations) zoals het Canada Science and Technology Museum, het Canadian Museum of Civilization, het Canadian Museum of Nature en de National Gallery of Canada. Voor wat betreft cijfers over omvang van budgetten zijn er alleen globale cijfers verkrijgbaar die het hele departement of een specifiek programma betreffen. Bovendien worden musea in Canada ook regionaal/ lokaal ondersteund of gaat het om private instellingen. De minister of het departement is budgetverantwoordelijke ten aanzien van bovengenoemde instellingen die onder haar verantwoording vallen.

305 Een duidelijk omkaderd museumbeleid ontbreekt en het aantal uitvoeringsorganisaties is beperkt of in ieder geval niet centraal (federaal) aanwezig. Op federaal niveau worden de kaders aangegeven die met name betrekking hebben op zaken van nationaal belang. Voor wat betreft ICT en musea geldt dit evenzeer. CHIN is bijvoorbeeld niet formeel aangewezen als “agency” maar treedt wel faciliterend op richting musea. Waar het gaat om musea en beleid spelen voorts de Canadian Museum Association en Provincial Museums Associations een belangrijke rol.

306 De gelden die ter beschikking staan voor implementatie van ICT (beleid) in musea komen met name van de Federal government department funding programs: de Canadian Culture On-line Funding Programs, Partnerships Fund en het Canada New Media Fund.

307 Wat betreft ICT en musea is CHIN sinds jaar en dag hét aanspreekpunt binnen Canada. Met een uitgebreide staf van experts biedt CHIN ondersteuning aan musea op alle ICT gerelateerde zaken. Zo biedt CHIN bijvoorbeeld handleidingen en advies waar het gaat om digitalisering van collecties¹⁸. CHIN ontwikkelde in 2001 samen met het nieuw opgerichte Canadian Digital Cultural Content Initiative (CDCCI¹⁹) het Virtual Museum of Canada. Voorts spelen ook de eerder genoemde Canadian Museum Association en Provincial Museums Associations een belangrijke rol waar het gaat om advies en hulp bij ICT vraagstukken.

CHIN, het “Canadian Heritage Information Network”

308 CHIN werd in 1972 opgericht onder de naam NIP (National Inventory Programme). Het NIP kreeg als opdracht, n.a.v. het National Museum Policy, een elektronische, nationale inventaris tot stand te brengen van de openbare culturele en wetenschappelijke collecties in Canada. Het NIP kreeg daarbij een rol toebedeeld met betrekking tot uitwisselbaarheid en uitwisseling van gegevens, ontwikkeling van standaarden en het adviseren van musea en andere cultuurinstellingen op deze gebieden.

309 Er werden drie centrale databases ingericht en beheerd door CHIN. De instellingen leverden hun materialen aan bij CHIN die voor invoer zorgde. Later werd ook netwerktoegang verschaft. CHIN heeft zowel nationaal als internationaal een belangrijke rol gespeeld bij het totstandkomen van standaarden voor de beschrijving van collecties en voor uitwisselingsformats. Eind jaren '80, bij de opkomst van multimedia applicaties was CHIN betrokken bij de productie van de eerste (museale) CD-ROM's en CD-i's.

---

¹⁸ Creating and Managing Digital content zie http://www.chin.gc.ca/English/Digital_Content/index.html

¹⁹ Het CDCCI speelde een belangrijke rol bij de totstandkoming van de Canadian Encyclopedia on the Internet. Hiervoor kreeg het een budget van \$ 1 miljoen mee van het departement.

310 In samenwerking met zijn 'klanten' heroverwoog CHIN zijn activiteiten en programma's in 1995. Het resultaat hiervan was een aangepaste koers, samengevat in een nieuwe doelstelling: “Het bewerkstelligen van effectieve toegang tot Canadese en internationale erfgoed informatie voor algemene (publieke) educatie en ter vermaak en ten gunste van de Canadese musea”. In datzelfde jaar werden alle informatie en diensten van CHIN ook via Internet ter beschikking gesteld. Ook werd toen de eerste virtuele tentoonstelling geopend op zijn website, gevolgd door nog vele andere producten en diensten. Een voorbeeld hiervan is de uitgebreide software test, de “review of Collection Management Systems”. In 2001 lanceerde CHIN het Virtual Museum of Canada (VMC), een “gateway” die toegang biedt tot musea en collecties. De belangrijkste bestanden uit de oorspronkelijke CHIN databases (de inventaris van het Canadees erfgoed) zijn in het VMC opgenomen. CHIN beheert het Virtual Museum of Canada (VMC) Investment Program²⁰, dat de musea (financieel) ondersteunt bij digitalisering van materialen en informatie. De CHIN website werd sinds de opening van het VMC omgevormd tot een bron voor museum professionals met een aanbod van publicaties, toegang tot specifieke bestanden, cursussen en cursusmateriaal etc. Specifieke vragen over en problemen ten aanzien van digitalisering van collecties die naar voren kwamen bij verschillende musea naar aanleiding van het VMC hebben er toe geleid dat men bij CHIN online richtlijnen, 'best practice' voorbeelden en doorverwijzingen aanbiedt, speciaal gericht op museum staf en museum professionals.

311 CHIN kent een professionele staf met 62 verschillende functies.

312 De vragenlijst werd in Canada door CHIN ingevuld. In 1999 heeft CHIN een vergelijkbaar onderzoek gedaan in Canada, het CHIN Information Technology in Canadian Museums Survey²¹. CHIN heeft zich bij beantwoording van de vragenlijst gebaseerd op de resultaten van dit onderzoek.

---

²⁰ http://www.chin.gc.ca/English/Members/Vmc_Investment_Program/index.html

²¹ http://www.chin.gc.ca/English/Reference_Library/Information_Technology/index.html

De kerncijfers van Canada

313 In Canada zijn er 2.300 musea. Naar schatting hebben zo'n 230 musea een eigen website. Ruim de helft van de musea kent een budget van minder dan 45.000 Euro per jaar, zo'n 30 procent doet het met minder dan 225.000 Euro en 15 procent heeft meer dan 225.000 Euro te besteden. Het beeld dat het in Canada gaat om een grote gemeenschap van veelal kleine instellingen wordt bevestigd door het feit dat 85 procent van de musea een staf heeft van tussen de 1 en 10 medewerkers. De financiering is voor 12 procent afkomstig van de federale of provinciale overheid en voor 20 procent van lokale (stedelijke) overheden. Van de musea die dit kenbaar hebben gemaakt (totaal aantal is niet aangegeven) heeft circa 30% een op schrift gesteld ICT-beleid. Van de musea heeft 40 procent een Collectie Management Systeem (CMS) in gebruik. Daarnaast hebben de meeste musea diverse administratieve en andere ondersteunende programmatuur in gebruik. Het aantal PC's per instelling is niet bekend.

314 Voor digitalisering zijn verschillende fondsen beschikbaar. De twee belangrijkste zijn CHIN's Virtual Museum of Canada Investment Program and CHIN's Community Memories Program. Zo'n 35 procent van de musea heeft digitale afbeeldingen beschikbaar. Bij slechts een zeer miniem aantal musea is meer dan 25% van de collectie gedigitaliseerd.

315 Waar het gaat om standaarden is het zo dat de "CHIN data standards" door bijna alle instellingen gebruikt worden.

316 Samenwerking op het gebied van ICT is met name gericht op uitwisseling van ervaringen, bijvoorbeeld in de vorm van stages, tussen instellingen onderling en het gezamenlijk ontwikkelen van producten en diensten (web sites, CD-ROM's, collectie automatisering en digitalisering.)

317 De belangrijkste problemen die men tegenkomt bij implementatie van ICT betreffen beschikbare financiën, tijd en kennis.

Vergelijk Canada en Nederland

318 In vergelijking met Nederland zijn musea in Canada over het algemeen relatief kleine instellingen. Worden de kleinste instellingen buiten beschouwing gelaten dan lijkt de situatie ten aanzien van de musea en ICT-gebruik veel op die in Nederland. De rol van de centrale overheid is in Canada vrij beperkt. De rol van Provincies en vooral ook lokale (gemeentelijke) overheden verschilt onderling. Musea worden voor het merendeel niet gestuurd of bestuurd vanuit de overheid. Ten opzichte van Nederland is de afstand tussen musea en overheid net iets groter.

319 Opvallend in Canada is de centrale rol die CHIN daar al 30 jaar speelt. Nederland kent een dergelijke 'traditie' niet. Ook is er geen Nederlandse instelling met CHIN vergelijkbaar, al is het alleen om de omvang van het instituut (bij CHIN kent men 62 verschillende functies). Een specifieke taak die door CHIN wordt uitgevoerd is die van informatiebron voor museum professionals ten aanzien van ICT-gebruik. Nederland zou een dergelijk voorbeeld kunnen volgen door centraal geregeld of gecoördineerd richtlijnen voor, best practice voorbeelden van, en verwijzingen naar beleid, gebruik en implementatie van ICT aan te bieden. Ook zou nog eens nader gekeken kunnen worden naar de effecten van de centrale rol van CHIN op de bouw van een kennisinfrastructuur en het beheer ervan.

320 Tot slot kan worden opgemerkt dat er in Canada nog twee zaken een rol spelen die musea en ICT-gebruik in die sector (kunnen) beïnvloeden. Het betreft het aanbod van meertalige informatie, namelijk informatie in Frans en Engels, waarbij musea worden geacht informatie in deze twee talen aan te leveren. Hier wordt gezien de dominantie van het (Amerikaanse) Engels, met name op het Internet grote aandacht aan geschonken. Ook de culturele identiteit, het bewustzijn dat men duidelijk anders is dan bijvoorbeeld de Verenigde Staten, wordt gezien als iets dat meer en meer aandacht verdient. Beide zaken, meertaligheid en culturele identiteit, vormen een belangrijke reden om te werken aan een nationale kennisinfrastructuur die voor Canada en haar inwoners en door de Canadese cultuurinstellingen zoals musea, herkenbaar en bereikbaar moet worden aangeboden. Dit gegeven maakt dat de overheid grotere bereidheid toont om te investeren in die kennisinfrastructuur. De musea kunnen hiervan (mee) profiteren. In Nederland zijn er soortgelijke redenen te bedenken waarom musea een belangrijke rol kunnen spelen bij het tot stand komen van een nationale kennisinfrastructuur.

Denemarken

Algemene informatie Denemarken

321 Musea vallen in Denemarken onder verantwoordelijkheid van het Deens ministerie van Cultuur. Verder vallen ook sport, bibliotheken, elektronische media, omroepen etc. onder de verantwoordelijkheid van het ministerie. Denemarken kent specifieke wetgeving ten aanzien van musea, daterend van 1958 en recentelijk (2001) aangepast. In de desbetreffende akte is de functie van een museum vastgelegd binnen een aantal categorieën (respectievelijk cultuur, kunst en natuur musea). In de akte zijn ook de voorwaarden voor erkenning (vergelijkbaar met een museum registratie/register) en de subsidie regelingen opgenomen. Het ministerie wordt ondersteund door een aantal agentschappen, instituten, comités en fondsen. Enkele musea (nationaal of koninklijk) vallen onder directe verantwoordelijkheid van het ministerie. Recentelijk (2002) is het agentschap voor cultureel erfgoed ingesteld²². Dit agentschap zal in de toekomst alle taken binnen het museale veld voor haar rekening nemen, inclusief conservering en restauratie. Deze taken waren voorheen ondergebracht bij het ministerie van Milieu en Energie. Op dit moment vindt een algehele heroriëntatie plaats op het beleid ten aanzien van musea en zijn de uitvoeringsorganen samengevoegd en gereorganiseerd binnen het genoemde agentschap.

322 Financiering vindt plaats op basis van de jaarlijkse Financierings Akte en wordt aangevuld door inkomsten uit licentieovereenkomsten en gelden uit de voetbal toto en nationale loterij. Het totale budget (in 1999) voor het ministerie bedroeg 956 miljoen Euro²³. Het budget voor de (staats) musea bedraagt over 2002 ruim 135 miljoen Euro waarvan 84 miljoen Euro afkomstig is van de staat.

323 Musea kennen een aantal samenwerkingsverbanden. De staats- en staatserkende musea kennen een formeel samenwerkingsverband dat voornamelijk vorm krijgt in verschillende projecten. Deze projecten worden meestal uitgevoerd onder de vlag van lokale of regionale museumverbanden en de Deense bond van musea.

---

²² Het Kulturarvsstyrelsen

²³ 7,1 miljard Deense Kronen; 1 Deense Krone = 0,13466 euro

324 Aparte vermelding verdient het Kulturnet Danmark. Dit is een zogenaamde webportal voor Deense cultuur op het Internet. Het is enigszins vergelijkbaar met “Holland Museums”, de online museumwijzer van het Nederlands Bureau voor Toerisme (NBT) en de NMV en de Cultuurwijzer opgezet onder leiding van DEN. Het Kulturnet Danmark biedt toegang tot cultuurinstellingen, nieuws en artikelen en een agenda van culturele activiteiten. Tevens verstrekt het Kulturnet fondsen aan geselecteerde cultuurinstellingen voor de implementatie van experimentele projecten die verspreiding van informatie via Internet nastreven. Ook biedt het Kulturnet diensten aan in de vorm van een intranet voor (professionals in) cultuurinstellingen en organiseert het congresbijeenkomsten. Op dit moment zijn er zo'n 50 projecten in uitvoering of reeds uitgevoerd onder leiding van Kulturnet.

325 Wat betreft ICT en musea geldt het zogenaamde Kultur til bredbånd plan. Dit kaderprogramma dient cultuur beter bereikbaar te maken, met name via internet, voor een groot publiek. Het richt zich met name op toegankelijkheid van informatie. Er is in Denemarken ook een jaarlijks digitaliseringplan. Budgetten voor dit plan worden gevormd uit een combinatie van gelden van geormerkte projectgelden, publiek private samenwerking, bijdragen van het ministerie en algemene overheidsbijdragen die zijn gerelateerd aan het algemene ICT-plan van de Deense overheid.

326 De gegevens van Denemarken werden aangeleverd door het overkoepelend agentschap voor cultureel erfgoed, het Kulturarvsstyrelsen, in samenwerking met Kulturnet Danmark.

De kerncijfers van Denemarken

327 De kerncijfers (schattingen van de Deense autoriteiten) luiden als volgt:

In Denemarken zijn er in totaal zo'n 1.000 musea waarvan er 150 erkend worden door de overheid. In totaal beschikken 150 musea over een eigen website (dit zijn waarschijnlijk de erkende instellingen). In Denemarken werken naar schatting 2.000 mensen in musea. Over gemiddelde budgetten per museum ontbreken gegevens. Musea zijn niet verplicht een beleidsplan en/of ICT plan op te stellen. ICT wordt meestal gefinancierd met externe middelen (zoals bijvoorbeeld fondsen of sponsoring). Er lopen op dit moment zo'n 20 digitaliseringsprojecten waaraan ruim 80 instellingen deelnemen. Per museum beschikt men over 2 PC's. Naar schatting 40% van de musea heeft de collectieregistratie geautomatiseerd en slechts 5% van de instellingen beschikt over gedigitaliseerd beeldmateriaal. 30% van de musea beschikt over een internetaansluiting. Websites van musea zijn en worden veelal extern vervaardigd en onderhouden en niet frequent ververst. Waar het gaat om collectieregistratie geldt dat men gehouden wordt aan de Deense museum index en de Deense Museum Documentatie Standaard. Er is over het algemeen gebrek aan kennis en vaardigheden voor wat betreft ICT-gebruik in musea. Cursussen worden aangeboden door het Museologisch Instituut en de Bibliotheek in Sorø. Samenwerking vindt met name plaats tussen musea onderling om uitwisseling van gegevens mogelijk te maken.

Vergelijk Denemarken-Nederland

328 Bij een vergelijk tussen Denemarken en Nederland valt het meest op dat de overheid recentelijk alle coördinerende taken ten aanzien van de musea heeft teruggebracht tot 1 instelling en dat daarnaast het Kulturnet Danmark een belangrijke rol speelt in de digitalisering van het erfgoed en alles daaromheen. Wat het effect is van de concentratie van taken binnen deze Kulturarvsstyrelsen is vooralsnog niet duidelijk. Het valt wel aan te bevelen deze ontwikkelingen te blijven volgen omdat dit waarschijnlijk interessante informatie oplevert over de aansturing van de cultuursector vanuit de overheid.

329 Vertaald naar de Nederlandse situatie ontstaat een beeld waarbij geen duidelijk aanwijsbare 'lessons learned' naar voren komen. Wat betreft het Kulturnet Danmark zou het wellicht interessant zijn haar activiteiten en het beleid nader te vergelijken met die van DEN, met name waar het gaat om de coördinerende rol ten aanzien van (digitaliserings-) projecten en subsidies. Omdat de inrichting van het beleid in Denemarken en ook de rol van het Kulturnet Danmark recent vernieuwd zijn, zijn de details hierover nog niet bekend of nog niet duidelijk.

Frankrijk

Algemene informatie Frankrijk

330 In Frankrijk is het ministerie voor Cultuur en Communicatie²⁴ het centraal orgaan van waaruit de musea worden aangestuurd. Het ministerie kent een aantal departementen (de “Directions”) waaronder het departement voor de Franse musea dat onder meer verantwoordelijk is voor het beleid en uitvoering van de Wet op de musea. ICT aangelegenheden ten aanzien van musea zijn bij het departement voor Onderzoek en Technologie zijn ondergebracht. Het merendeel van de (museale) ICT activiteiten in Frankrijk wordt gerelateerd aan digitalisering en (nationale) inventarissen.

331 Op alle musea in Frankrijk is een wet²⁵ van toepassing. Deze wet dateert van 1945 en is recentelijk (januari 2002) herzien. Deze wet regelt een aantal zaken waaronder een fiscaal (voordelig) regime dat van toepassing is op de musea. Ook voorziet zij in een aantal regels en voorwaarden waaraan een museum moet voldoen.

332 Onafhankelijk van de administratieve supervisie, staat, regio's of lokale overheid, worden een aantal regels van toepassing verklaard op ieder museum. Op de musea is het predikaat “Frans museum” van toepassing, geregeld in de genoemde wet. In de “Haut Conseil des Musées de France” zijn alle (museum)vertegenwoordigende lichamen samengebracht. Alleen de (staats)erkende musea en musea die het predikaat “Frans museum” hebben aangevraagd maken gebruik van het fiscaal regime maar zijn dan ook gehouden aan de wet. Dit geldt tevens voor de decentraal aangestuurde musea.

333 Frankrijk kent ook een aantal (35) nationale musea verenigd in de “Réunion des Musées Nationaux”. Wat betreft regionale initiatieven zijn die van bijvoorbeeld de Nord-Pas-de-Calais regio en die van de Poitou-Charentes regio van belang. Deze initiatieven, gesteund door lokale overheden en de staat betreffen netwerken van musea en museale informatie.

---

²⁴ <http://www.culture.gouv.fr>

²⁵ Adoption définitive du texte de loi relatif aux musées de France, 4 janvier 2002

<http://www.culture.gouv.fr/culture/actualites/loi/musees/principales-dispo.htm>

met doorverwijzing naar de wetstekst;

<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/UnTexteDeJorf?numjo=MCCX0000178L>

334 Een overzicht van het totale budget voor musea is moeilijk te achterhalen. Wel is er volop informatie over specifiek toebedeelde budgetten²⁶ voor individuele instellingen voor het uitvoeren van bepaalde activiteiten zoals nieuwbouw, werven van aanvullend personeel, digitalisering van collecties etc.

335 De digitalisering van collecties²⁷ (niet alleen museale) waarvoor speciale fondsen beschikbaar zijn, wordt in Frankrijk gecoördineerd door het departement voor Onderzoek en Technologie. Er zijn strikte richtlijnen voor gebruik van standaarden voor bijvoorbeeld beeldformats, kwaliteitscontrole en bewakingsprocedures en conformiteit met standaards voor publicatie van multimedia content (XML gebaseerd). Er is ook een nationaal register van gedigitaliseerde collecties die XML geformatteerde records bevat over instellingen, projecten en collecties.

336 In 2001 en 2002 is een totaal budget van Euro 1,2 miljoen beschikbaar gesteld voor digitalisering van staatscollecties, exclusief personeelskosten. Voor digitalisering van collecties die niet tot de staatscollecties behoren is over de twee jaar nog eens Euro 510.000 beschikbaar. Nog eens Euro 1,5 miljoen is beschikbaar uit diverse fondsen. De bijdrage voor digitalisering bij niet-staatsinstellingen is 50%.

337 Onder supervisie van het departement voor Onderzoek en Technologie worden regelmatig oproepen gedaan voor het indienen van voorstellen voor digitaliseringsprojecten. Een wetenschappelijk comité voor digitalisering beoordeelt project aanvragen, selecteert de projecten die voor financiële ondersteuning in aanmerking komen en bepaalt de hoogte van de bijdrage. De procedure is vergelijkbaar met de door de Europese Commissie gelanceerde "calls for proposals for RTD projects". De projecten moeten voldoen aan een aantal randvoorwaarden waaronder een gedegen onderbouwing van het project, een strikte planning en technische specificatie.

338 Publiek private samenwerking wordt geëntameerd in de vorm van de oproep tot het leveren van gespecialiseerde diensten door bedrijven, bijvoorbeeld voor het scannen/digitaliseren van specifieke materialen. Het gaat daarbij voornamelijk om Europese aanbestedingen.

---

²⁶ La Lettre d'Information, no 88, oktober 2001 geeft een overzicht van de budgetten in 2002

<http://www.culture.fr/culture/actualites/lettre/88.pdf>

²⁷ er is een programma " numérisation du patrimoine culturel "

<http://www.culture.gouv.fr/culture/mrt/numerisation/>

De kerncijfers van Frankrijk

339 Het Ministerie voor Cultuur en de daaronder ressorterende departementen gaven aan niet over de gegevens te beschikken waar in het kader van deze toets naar werd gevraagd. Het ministerie liet weten dat per 1 november 2002 een medewerker is aangesteld die gegevens zoals de in het kader van dit onderzoek benodigde gegevens gaat inventariseren. De resultaten van een eerste inventarisatie worden begin 2003 verwacht.

340 Wat wel bekend is, is het aantal musea: 3.000 in totaal waarvan er 1.200 onder verantwoordelijkheid van het ministerie vallen. 35 daarvan, de nationale musea, vallen direct onder het ministerie. Op basis van een aantal aannames kan ook een beeld geschetst worden van het ICT-gebruik bij de musea in Frankrijk. De belangrijkste aanname is dat er in Frankrijk een groot verschil bestaat tussen een kleine groep grote en 'rijke' musea en een grote groep zeer kleine en relatief arme instellingen. Naast de genoemde 35 nationale musea zijn er naar schatting nog eens 100 regionale en lokale musea die samen de groep 'groot' bevolken. Met andere woorden: 10% van de Franse 'erkende musea' kunnen worden gerekend tot de grote instellingen. In vergelijking met Nederland: de groep L1 en L2. De rest valt in de andere categorieën, met name in L6.

341 Wanneer het ICT-gebruik in musea nader wordt bekeken dan mag men aannemen dat er een groot verschil is tussen de grote musea (10%) en de rest. Voor de grote instellingen geldt dat men in Frankrijk veelal ver gevorderd is met de ontwikkeling van ICT-toepassingen en diensten. Deze zijn echter meestal moeilijk te onderscheiden als individuele activiteit omdat ze deel uitmaken van een groter nationaal kader.

Vergelijk Frankrijk-Nederland

342 In Frankrijk speelt de centrale en in mindere mate regionale overheid een allesbepalende rol ten aanzien van de musea. Bij wet is de status van de musea geregeld. Het verschil tussen de kleine groep grote instellingen en de 'rest' is aanzienlijk. De kleinere instellingen blijken ver achter te blijven voor wat betreft professionalisering. Dit geldt ook ten aanzien van het gebruik en inzet van ICT.

343 Frankrijk is koploper waar het gaat om een aantal innovatieve, grootschalige projecten zoals bijvoorbeeld de CD-ROM's van het Musée du Louvre en het Musée d'Orsay die al werden ontwikkeld toen er nog geen sprake was van massale productie van CD-ROM's en multimedia applicaties. Op het gebied van digitalisering en bijvoorbeeld hoge-resolutie camera's en scanners²⁸ behoort Frankrijk in de cultuursector tot de pioniers. Ook de uitgebreide educatieve online diensten zoals die onder de naam van het Louvre. EDU, een dienst die onder een licentieovereenkomst aan educatieve instellingen ter beschikking staat, is een voorbeeld van een geslaagd grootschalig project.

344 De sterk hiërarchische structuur en de bindende voorwaarden voor subsidies hebben bijvoorbeeld op het gebied van implementatie en gebruik van standaarden geleid tot een goede verspreiding, zei het onder een beperkt aantal instellingen.

345 De overheid biedt een veelheid aan (online) informatie aan instellingen. De hoeveelheid online informatie is echter zo groot en zo verspreid dat het moeilijk is de juiste informatie te achterhalen.

346 Met uitzondering van vergelijkbare projecten (de uitgaven op CD-ROM van het Rijksmuseum bijvoorbeeld) zijn de overeenkomsten tussen Nederland en Frankrijk niet groot. In de breedte wint Nederland het duidelijk van Frankrijk. Alleen waar het gaat om ambitieuze, innovatieve projecten en wanneer men het blikveld beperkt tot een kleine groep van grotere instellingen is Frankrijk Nederland duidelijk een stap voor.

347 De consequente, projectmatige aanpak van digitalisering en de strikte voorwaarden die in Frankrijk gesteld worden ten aanzien van het verkrijgen van subsidies zou een goed voorbeeld kunnen zijn voor Nederland. De evaluatie van de effecten van deze aanpak, naar verwachting beschikbaar begin 2003, kan meer inzicht verschaffen. Echter, de bureaucratische benadering die in Frankrijk gehanteerd wordt dient buiten beschouwing te blijven.

---

²⁸ Bijvoorbeeld de Vassari scanner

Verenigd Koninkrijk

Algemene informatie Verenigd Koninkrijk

348 In het Verenigd Koninkrijk is het Department for Culture, Media and Sports (DCMS) verantwoordelijk voor de museumsector. Dit departement financiert de Council for Museums, Archives and Libraries, die sinds 2000 opereert onder de naam Resource. Resource is verantwoordelijk voor het museumbeleid en uitvoering ervan, inclusief het ICT-beleid ten aanzien van alle musea in Engeland, afgezonderd van de rijksmusea. Het DCMS en Resource zijn beide verantwoordelijk voor het internationaal beleid. Er zijn gelijksoortige instellingen in Schotland, Wales en Noord-Ierland.

349 Resource werkt op basis van een jaarlijks plan (nu 2002/2003) waarin het beleid is vastgelegd. Er is een overeenkomst tussen het DCMS en Resource waarin het budget²⁹ op hoofdlijnen is vastgelegd. Resource is bezig met het 'installeren' van Regionale Agentschappen in alle 9 Engelse Regio's. Deze Agentschappen worden gevestigd bij of in bestaande organisaties zoals de 'Area Museum Councils'. Deze gaan de lokale musea ondersteunen, zowel ten aanzien van beleid als met praktisch advies en door het ter beschikking stellen van subsidies.

350 Ten aanzien van beleidsvoorbereiding speelt de Arts Council of England een belangrijke rol. De Arts Council is vergelijkbaar met de Nederlandse Raad voor Cultuur. Deze opereert net als Resource, onafhankelijk van de overheid maar wel "at an arm's length" van het ministerie voor cultuur (DCMS.) Bovendien zet de Arts Council ook zelfstandig subsidies weg.

---

²⁹ overzicht Resource budget 2000/2001

<http://www.resource.gov.uk/information/policy/manifesto/mbudget.asp>

351 Dit jaar staat respectievelijk 480 miljoen Euro³⁰ van de overheid en nog eens 330 miljoen Euro aan National Lottery geld ter beschikking aan de Council. Daarmee subsidieert de Council kunstenaars en kunst- en cultuurinstellingen (ook musea). Begin dit jaar is de Arts Council of England samengevoegd met 10 regionale Arts Councils. De Arts Council houdt zich ook bezig met beleid ten aanzien van cultuurinstellingen en ICT (m.n. digitalisering.) Daarnaast ondersteunt de Arts Council ook zelf initiatieven op het gebied van digitale kunst.

352 In Engeland kent men een museumregister dat reeds vele jaren bestaat (8 jaar geleden opgestart: het Museum Registration Scheme (MRS). Naar schatting zijn er 2.500 musea in Engeland waarvan er 1.863 zijn geregistreerd in het MRS en dus worden erkend. Alleen erkende musea kunnen aanspraak maken op enige vorm van ondersteuning van de overheid.

353 De musea worden ingedeeld op basis van een classificatie: Nationaal, Lokaal, Regionaal, Onafhankelijk, Universitair en Militair. Er zijn 17 nationale musea, dit zijn verreweg de grootste musea in het land. Deze musea worden direct gefinancierd door DCMS.

354 Inhoudelijke ondersteuning krijgen de musea van Resource maar ook van bijvoorbeeld de Museum Association, UKOLN³¹, de MDA (Museum Documentation Association) en de NOF-Digitise Support Service (NOF= New Opportunities Fund) waar zij ook voor subsidie terecht kunnen. Veel musea vallen terug op een "local museum council". Deze zijn vaak ondergebracht bij een lokale overheid en in veel gevallen aangeduid als "local council", zonder specifieke verwijzing naar musea. Het komt bijvoorbeeld vaak voor dat een lokaal museum gebruik maakt van een ICT-expert werkzaam bij het stadhuis van de betreffende gemeente. In sommige gevallen gaat het om een institutionele council in een county, vergelijkbaar met een provinciaal museumconsulent in Nederland.

---

³⁰ ca. 1,6 Euro = 1 Brits Pond

³¹ UKOLN is de 'nationale focus' van expertise op het gebied van digital IT management. UKOLN biedt ondersteuning op het gebied van beleid, onderzoek en verspreiding van informatie aan de bibliotheek, informatie en erfgoed sectoren in het Verenigd Koninkrijk. UKOLN is ondergebracht bij de Universiteit van Bath. Zie <http://www.ukoln.ac.uk/>

355 De aandacht voor ICT in het Verenigd Koninkrijk richt zich met name op digitalisering van collecties en de verspreiding van digitaal materiaal via verschillende netwerken. Er is een groot aantal verschillende initiatieven, zowel direct gericht op musea als op bijvoorbeeld educatieve toepassingen en netwerken. Wat betreft netwerken gaat het met name om het NGfL (National Grid for Learning; vergl Kennisnet) en het People's Network, de laatste onder regie van Resource.

356 Gelden voor digitaliseringsprojecten worden beschikbaar gesteld via het NOF-Digitise Programme, via HLF-project funding (HLF=Heritage Lottery Fund), Challenge Funding via regionale agentschappen en via sponsoring en donaties. Het NOF-Digitise Programme heeft 80 miljoen Euro ter beschikking voor digitalisering van allerhande bronnen en sectoren, inclusief musea. De gelden uit het Heritage Lottery Fund worden meer ad hoc per project toegekend. Een exact budget is niet aan te geven. Met Challenge Fund gelden werden 11 digitaliseringsprojecten gesubsidieerd voor in totaal 800.000 Euro.

357 Een nieuw project, in het leven geroepen door Resource, is Culture Online. Culture Online heeft 20 miljoen Euro opstartsubsidie ter beschikking om de komende twee jaar 30 projecten te ondersteunen. Het verschil is voorsnog niet verklaarbaar.

358 Ten slotte dient opgemerkt dat Resource onderkent dat er sprake is van een onduidelijke structuur van fondsen en instanties. Men tracht hier meer lijn in aan te brengen, bijvoorbeeld door het aanstellen van Culture Online als overkoepelend/coördinerend lichaam. Gezien het feit dat deze organisatie net is opgestart is echter nog niet helemaal duidelijk hoe een en ander zal gaan werken. Ook de invloed van Culture Online op beleid is op dit moment nog onduidelijk.

359 Wat wel duidelijk is, is dat men ten aanzien van de aansturing van musea in het algemeen een andere opzet gaathanteren. Het DCMS heeft 100 miljoen Euro subsidie ter beschikking gesteld voor het implementeren van het 'Renaissance in the Regions' plan. Dit plan heeft als doel het gebrek aan subsidies op regionaal niveau aan te pakken door een aantal 'hubs' of "centers of excellence" aan te wijzen. Deze voorzien in praktisch advies en subsidies aan kleinere musea in de regio. De focus van dit initiatief is waarschijnlijk meer op educatie en op infrastructuur gericht dan op ICT. Het gaat hier slechts om musea op regionaal of lokaal niveau, niet om de nationale musea.

SCRAN

360 Aparte vermelding verdient het Scottish Resources Access Network (SCRAN). SCRAN werd opgericht in 1996. De aanvangssubsidie verstrekt door de Millennium Commission bedroeg 12 miljoen Euro. De missie van SCRAN is als volgt omschreven: "To build Scotland's Digital Heart: a networked multimedia resource base for the study and celebration of human history and material culture in Scotland, and to sustain it into the new Millennium". SCRAN verzamelt en distribueert digitaal materiaal afkomstig van cultuurinstellingen (m.n. musea) in Schotland. Digitale materialen die aan SCRAN ter beschikking worden gesteld vallen onder een licentieovereenkomst die de eigendomsrechten beschermt. De eindgebruikers van SCRAN, educatieve instellingen, voor het merendeel scholen, betalen een jaarlijkse licentie abonnement. Daarmee hebben ze onbeperkt toegang tot de materialen die SCRAN biedt maar alleen direct op de plaats van gebruik en slechts voor educatieve doeleinden. De aanvangssubsidie voor SCRAN liep tot augustus 2001. Na die datum draait SCRAN op inkomsten uit licentieovereenkomsten aangevuld met subsidies uit bijvoorbeeld het NOF (New Opportunities Fund) en van de Schotse overheid. SCRAN biedt toegang tot zo'n 1,5 miljoen objecten, 160.000 multimedia bronnen en op maat gesneden rondleidingen etc. De bronnen zijn raadpleegbaar via Internet, CD-ROMs en speciale educatieve (onderwijs)pakketten en tools. SCRAN heeft licentieovereenkomsten met bijna alle basisscholen en middelbare scholen in het Verenigd Koninkrijk, vele universiteiten en hogescholen, overheden, bibliotheken, musea, bedrijven en ontwerpers. Het aanbod van SCRAN is zeer gevarieerd en biedt een aantal op maat gesneden oplossingen voor het onderwijs. Sinds kort is er een samenwerking met AMICO (het Noord Amerikaanse Art Museum Image Consortium.) De informatie beschikbaar via AMICO staat nu ook ter beschikking aan de SCRAN gebruikers.

361 De gegevens van Engeland werden aangeleverd door Resource. De gegevens zijn gebaseerd op enkele "surveys" die recentelijk werden uitgevoerd.

De kerncijfers van het Verenigd Koninkrijk

362 Het Verenigd Koninkrijk heeft 1863 geregistreerde en (dus) door de overheid erkende musea. Het totaal aantal ligt vermoedelijk rond de 2.500. De cijfers hier gepresenteerd hebben alleen betrekking op de erkende musea. Iets meer dan een derde van de musea heeft een eigen website. Als ook alle museum-webpagina's worden meegeteld die bijvoorbeeld op de site van een gemeente of lokale overheid te vinden zijn, dan heeft ruim 70% van de musea een "web-presence". De musea met een eigen website onderhouden die regelmatig. Het merendeel ververs de informatie één of meer keren per week. Het ontwerp en onderhoud van de website is over het algemeen uitbesteed.

363 Per museum werken er in Engeland gemiddeld 14 personen en het aantal vrijwilligers bedraagt 2,25.

364 Musea in Engeland zijn aan een aantal zaken gehouden wil men in aanmerking komen voor registratie (en dus ondersteuning van de overheid). Daaronder valt de verplichting van bijvoorbeeld het hebben van een beleidsplan en het gebruik van de Spectrum Data Standaard voor collectieregistratie. Deze standaard werd door de MDA ontwikkeld en is dan ook vrij algemeen in gebruik. Wat betreft collectieregistratie heeft bijna 80% van de musea een geautomatiseerd bestand.

365 Het budget voor ICT per museum is niet bekend. Wel is bekend dat tussen 1999 en 2004 per jaar hulpsubsidie beschikbaar is van in totaal tussen 10 en 15 miljoen GBP. Dit zou per museum een gemiddeld bedrag van ruim 10.000 Euro opleveren.

366 Wat betreft knelpunten wijst onderzoek uit dat met name kennis en kunde ten aanzien van digitalisering en ontwikkelen van webpagina's ontbreekt. Samenwerking vindt met name plaats binnen de sector op zowel nationaal als regionaal en lokaal niveau. Ten slotte doet het feit dat er substantiële bedragen beschikbaar zijn voor digitalisering van collecties vermoeden dat er langzaamaan een omvangrijk bestand aan digitaal materiaal is gecreëerd. Cijfers over aantallen zijn echter niet bekend. Er worden op dit moment (november 2002) zo'n 300 digitaliseringsprojecten uitgevoerd.

Vergelijk Verenigd Koninkrijk - Nederland

367 Het Verenigd Koninkrijk is voor wat betreft de vorderingen rond ICT-gebruik in musea een land dat een goed vergelijk met Nederland mogelijk maakt. Er is voldoende vergelijkingsmateriaal voor wat betreft de situatie in de musea en de rol van de overheid. Uiteraard zijn er grote verschillen. Zo is de nadruk op digitalisering van collecties, met name ten behoeve van het tot stand brengen van een bruikbare kennisinfrastructuur, duidelijker in het Verenigd Koninkrijk. Dit drukt zich ook uit in de omvangrijke fondsen die de instellingen ter beschikking staan.

368 Duidelijk waarneembare trend is de concentratie van coördinatie van activiteiten en van fondsen in het Verenigd Koninkrijk. Dit vormt een duidelijke aanwijzing voor Nederland over de inrichting van beleid. De Nederlandse beleidsagenda is hier pas sinds begin 2002 op toegespitst en het is maar de vraag of voldoende middelen beschikbaar komen om de goede ervaringen van het Verenigd Koninkrijk te kunnen volgen.

369 Daarnaast valt op dat men een aantal regionale en lokale centra aanwijst om beter steun te kunnen verlenen op dat niveau. In Nederland ligt het 'netwerk' er al en dit biedt goede mogelijkheden een zelfde model te implementeren. Het valt dan ook aan te bevelen dit netwerk beter te exploiteren en te versterken.

370 Het gebruik van standaarden is in het Verenigd Koninkrijk voorwaarde voor opname in het museumregister. Of dit bewust gebruik stimuleert is niet te zeggen maar het geeft het belang weer. Ook dit vormt een voorbeeld dat in Nederland zou kunnen worden opgevolgd. In principe zou dit voor Nederlandse musea geen probleem moeten zijn gezien de mogelijkheden die reeds zijn ingebouwd in de meeste in gebruik zijnde softwarepakketten.

371 Samenwerking tussen instellingen, musea onderling en met ondersteunende partijen, is in het Verenigd Koninkrijk een voorwaarde voor het verkrijgen van projectsubsidies waarmee men de effectiviteit en draagvlak vergroot. Wederom is ook dit model in Nederland goed denkbaar.

372 Ten slotte verdient SCRAN nogmaals vermeld te worden. Het model waarvoor SCRAN staat is weliswaar een vrij kostbare oplossing maar voorziet zonder meer in meerdere behoeftes. Het opzetten van een Nederlandse SCRAN ligt voor de hand. Er zijn verschillende varianten denkbaar binnen een model waarbij structureel en gestructureerd gebouwd wordt aan een digitale bron waaraan verschillende instellingen bijdragen. In feite kunnen initiatieven zoals bijvoorbeeld de Cultuurwijzer of Het Geheugen van Nederland, die nu gesubsidieerd worden uit respectievelijk Cultuurnota en NAP, al als uitgangspunt dienen. In ieder geval dient SCRAN als goed voorbeeld om de organisatie van de bijdrage van musea aan de Cultuurwijzer en Het Geheugen van Nederland te verbeteren en te formaliseren. Het sluiten van licentieovereenkomsten met eindgebruikers, de bescherming van rechten en het genereren van (bescheiden) inkomsten zijn voordelen die zeer interessant zijn en dan ook aandacht verdienen. Wel moeten er vraagtekens gezet worden bij de manier waarop SCRAN het werk van de musea zelf overneemt. De ICT-bereidheid in de musea neemt niet toe en de afhankelijkheid van een centrale instelling wordt wel erg groot.

373 Afgezien van het al dan niet tot stand komen van een Nederlandse variant van SCRAN zou wellicht gekeken kunnen worden naar de mogelijkheden van samenwerking. Ook het 'importeren' van SCRAN of vergelijkbare 'plaatjesbibliotheken' (denk aan AMICO) in Nederland zou tot de mogelijkheden kunnen horen. Het valt aan te bevelen deze en andere mogelijkheden nader te bestuderen en uit te werken.

Zweden

Algemene informatie Zweden

374 Musea vallen in Zweden onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Cultuur. Het ministerie heeft echter met slechts enkele nationale of koninklijke instellingen een directe relatie. Daarnaast wordt aan 23 regionale musea een directe subsidie toegekend. Deze instellingen zijn echter wel autonoom in hun beleid ten opzichte van de centrale overheid. Binnen het ministerie opereren, met betrekking tot musea, het Nationaal Erfgoed bureau (Riksantikvarieämbetet) en de Nationale Raad voor Culturele Aangelegenheden (Statens Kulturråd.)

375 Van groot belang in Zweden zijn de regio's die een grote mate van autonomie kennen. Sinds 1996 heeft men een nieuw systeem ter ondersteuning van regionale activiteiten. Cultuur wordt gezien als een belangrijke regionale groeifactor, ook in sociaal opzicht. Op het niveau van de stedelijke overheid wordt de nadruk gelegd op publiek-private samenwerking. Het 'nationaal' beleid wordt echter geïmplementeerd door het Nationaal Erfgoed Bureau. Dit Zweedse Nationaal bureau voor het erfgoed houdt zich bezig met het cultureel erfgoed en het cultuurlandschap. Het is een administratieve organisatie op rijksniveau die samen met provinciale overheden en regionale musea zorg draagt voor behoud en 'gebruik' van het erfgoed. Het bureau voert het beleid uit dat door de regering en het parlement wordt vastgesteld. Het kent 5 werkterreinen: bewaker van het erfgoed, beheerder van kennis over het erfgoed, managen van beheer en behoud en expertise op dit gebied, verstrekken van informatie aan het algemeen publiek en tot slot, het uitvoeren van 'contract archeologie'. Subsidies die door de rijksoverheid direct aan instellingen worden uitgekeerd, worden gecoördineerd door dit bureau.

376 Wat betreft praktische uitvoering en aangelegenheden met betrekking tot het cultureel erfgoed, is de Nationale Raad voor Culturele Aangelegenheden het verantwoordelijk orgaan. Zij werkt nauw samen met de regionale erfgoed bureaus, provinciale overheden en regionale musea. Het gaat daarbij met name om projecten, documentatie, strategische aanpak voor de lange termijn (conservering/behoud) en toegankelijkheid van informatie.

377 Zweden kent geen wetten die direct van toepassing zijn op de musea. Er is wel een wet op het behoud van het nationaal erfgoed, die met name van belang is voor het onroerend erfgoed. Afgezien van wetgeving kent men wel een groot aantal regels vastgesteld door het parlement die betrekking hebben op centrale instituten en het aanwenden van fondsen voor cultuur. De Nationale Raad voor Culturele Aangelegenheden beheert de fondsen die van toepassing zijn op regionale en lokale cultuur instellingen. Deze instellingen worden veelal mede gefinancierd door de regionale en lokale overheden en hebben daarnaast vaak ook eigen inkomsten. 80% van de inkomsten van provinciale en gemeentelijke instellingen is echter afkomstig uit rijkssubsidies.

378 De totale besteding in 2000 in de cultuur- en mediasector bedroeg 5,2 miljard Euro waarvan de overheidsbijdrage 1,5 miljard Euro bedroeg. De overheidsbijdrage voor de publieke sector bedroeg 740 miljoen Euro. Voor de musea bedroeg de bijdrage 93,9 miljoen Euro. Privatisering van instellingen is overigens niet aan de orde in Zweden. Wel wint (private) sponsoring steeds meer aan belang wat betreft neveninkomsten voor de instellingen.

379 Wat betreft samenwerking hecht men sterk aan gezamenlijke initiatieven. Met name uitwisseling (van kennis) met collega's staat voorop met een focus op internationale samenwerking en samenwerking tussen de Noordelijke landen (Noorwegen, Zweden en Finland). Er bestaan (bilaterale) overeenkomsten en gerelateerde fondsen voor samenwerking tussen de Noordelijke staten.

380 Opvallend is dat sinds 1998 een belangrijk aantal musea is verbouwd of gebouwd. Een ander belangrijk bevinding is dat veel collecties digitaal beschikbaar en toegankelijk zijn³². Daartoe zijn een groot aantal projecten uitgevoerd en is het CultuurNet Zweden ontwikkeld, waarbinnen enkele duizenden links naar culturele bronnen in Zweden zijn opgenomen. Educatie en educatieve toepassingen waren en zijn een belangrijke stimulans voor digitalisering van het cultuurgood in Zweden.

---

³² NB: De meeste informatie is alleen in het Zweeds beschikbaar

381 Ook vermeldenswaardig in verband met deze studie is dat men in Zweden tussen 1990 en 1999 een officieel orgaan kende, INSAM (Informatie Systeem voor Coöperatie binnen de Zweedse musea), dat verantwoordelijk was voor de implementatie van ICT in de Zweedse musea. INSAM werd gehuisvest door het Nationaal Museum voor Natuurlijke Historie. In 1999 echter heeft men afgezien van verdere ondersteuning vanuit het museum. Sindsdien ligt de verantwoordelijkheid voor de implementatie van ICT bij de Nationale Raad voor Culturele Aangelegenheden. De administratieve functie van INSAM, die uitgebreide statistieken bijhield ten aanzien van ICT in musea, is echter komen te vervallen. Het lijkt er op dat Zweden daarmee haar positie verzwakt waar het gaat om ICT-gebruik in musea. Weliswaar is men in Zweden zeer ver gevorderd met automatisering en digitalisering van de collectie maar een aantal uitdagingen staan nog open. Zo is er, net als overigens in andere landen, (nog) geen duidelijkheid over oplossingen voor wat betreft de rechten op intellectueel eigendom³³. Verder zal het aanbrenge van contextuele verbanden tussen data, zodat de digitale bestanden kunnen functioneren binnen een kennisinfrastructuur, nog veel tijd in beslag nemen.

382 De beperkingen opgelegd door de taal (meertalige informatie ontbreekt veelal) vormen een ander probleem voor Zweden, waar ook Nederland rekening mee moet houden. Bovendien lijkt er sinds 1999 niet veel vooruitgang te zijn geboekt. De cijfers over dat jaar vertonen geen of nauwelijks afwijking ten opzichte van de cijfers die hieronder worden gepresenteerd. Verder bood INSAM fulltime support aan de musea, een belangrijke functie die is komen te vervallen.

383 Ook het streven om te komen tot nauwere samenwerking tussen musea, archieven en bibliotheken, iets waarvoor INSAM zich recentelijk sterk maakte en waarnaar onderzoek gestart was, is (tijdelijk?) naar de achtergrond verdwenen.

384 Gegevens van Zweden wat betreft beleid dateren van 2001. De cijfers (van het ministerie) uit de antwoorden op de vragen dateren van 2002.

De kerncijfers van Zweden

385 Zweden heeft 238 musea. Een belangrijk deel hiervan is in en rondom Stockholm te vinden. Alle musea beschikken over een website. 100% van de collecties is digitaal geregistreerd en gedigitaliseerd. In de musea werken in totaal 4731 mensen. Van 15 musea is bekend dat zij een ICT-beleid op schrift gesteld hebben.

---

³³ In dit verband wordt veelal gerefereerd aan Copyrights of aan IPR, oftewel Intellectual Property Rights

386 Opvallend cijfer is het gemiddelde budget voor ICT per museum, dit bedraagt 97.000 Euro. Een fors bedrag wanneer men dit vergelijkt met bijvoorbeeld het totale jaarbudget van de kleinste musea in Nederland. Dit bedrag komt of uit de regulier begroting of uit projectgelden. Er lopen momenteel (november 2002) 50 digitaliseringsprojecten. Daarnaast is er nog één nationaal project waarin alle nationale musea deelnemen. Er is een fonds voor digitalisering dat loopt van 2001 tot 2003 ter grootte van 25 miljoen Euro.

387 Het gemiddelde budget per website bedraagt 5.000 Euro. De meeste websites (90%) worden intern ontwikkeld en beheerd. Actualisering van gegevens varieert. Het afhandelen van inkomende e-mails geschiedt dagelijks. Iedere medewerker in een museum heeft de beschikking over een eigen e-mail adres.

388 39% van de algemene budgetten is afkomstig van rijksoverheid en 26% van lokale overheden. 10% van de inkomsten komen uit kaartverkoop en slechts 1% uit sponsorbijdragen.

389 Kennis en ervaring deelt men binnen de bestaande museale netwerken onderling. Met name systeembeheer is een knelpunt in de Zweedse musea.

390 Het gemiddeld aantal PC's per museum bedraagt 50. Dankzij een raamovereenkomst met Microsoft heeft men de beschikking over een, voordelig ingekocht, Office pakket.

391 Er geldt in Zweden een nationale standaard voor registratie en classificatie van museumobjecten, SAMOREG. Het classificatie systeem is internationaal geldend. De in gebruik zijnde collectie registratiesoftware is gebaseerd op de "Outline for Cultural Materials" (OCM) van HRAF (Human Relations Area Files³⁴.) De musea registreren echter consequent volgens SAMOREG.

392 Problemen die men tegenkomt in de musea betreffen typisch de omgang met Collection Management Systems (computerapplicaties voor geautomatiseerde collectieregistratie.) INSAM draaide tot voor kort een uitgebreid educatief programma met betrekking tot dit onderwerp. Bij de Universiteit van Uppsala zijn Internet cursussen beschikbaar.

---

³⁴ HRAF is oorspronkelijk samengesteld op initiatief van het archief van Yale University voor het toegankelijk maken (o.a. op micro-fiche) van de grootschalige (volkenkundige) archieven van de Universiteit en is tot stand gekomen op basis van internationale samenwerking van meer dan 350 instellingen die OCM gecodeerde informatie opslaan in het Yale archief.

393 Samenwerking gebeurt met name tussen en met musea onderling, in nationaal, regionaal of lokaal verband. Het gaat daarbij met name om het ontwikkelen van ICT-gerelateerde educatieve toepassingen, Collection Management Systems en Internet-presentaties. Achterliggend doel is veelal uitwisseling van ervaringen maar ook beleidsvorming komt aan bod.

394 Wat betreft opgedane ervaring hecht men aan het “één PC per medewerker” principe. Uitwisseling van ervaring en collectiegegevens en toegang vanaf de werkplek zijn de voornaamste “winsten”. Het aanwenden van digitaal materiaal ter bescherming van originelen wordt ook als positief ervaren.

395 De kosten van digitalisering worden en werden nogal eens onderschat, zoals ook de terugkerende investeringen in hardware. De noodzaak tot continue scholing en gebrek aan ICT-kennis bij de gehele museumstaf worden als knelpunten aangemerkt.

Vergelijk Zweden - Nederland

396 Zweden loopt voor op Nederland ten aanzien van ICT-gebruik in de musea. Gezien de (vroeg) nationale focus op het tot stand brengen van een Zweedse informatie maatschappij is dit misschien niet verwonderlijk. Het heeft er wel voor gezorgd dat de musea het niveau hebben kunnen bereiken waarop ze momenteel opereren.

397 Toch loopt men in Zweden tegen een aantal problemen aan die ook de Nederlandse musea niet onbekend zijn. Met het wegvallen van INSAM ontstaat er bovendien twijfel bij de instellingen of de schijnbare voorsprong ook op termijn zal blijven bestaan.

398 De voornaamste problemen hierbij zijn het gebrek aan kennis en kunde bij de instellingen ten aanzien van ICT, de moeilijkheden rechten op materialen te beschermen, de verdere ontwikkeling van een bruikbare kennisinfrastructuur en de samenwerking van musea met verschillende andere soorten instellingen, met name bibliotheken en archieven.

399 De internationale beperkingen van de taal en het ontbreken van meertalige informatie wordt ook als probleem gezien waarvoor niet direct een oplossing bestaat. De conclusie zou kunnen zijn dat Nederland zich niet hoeft blind te staren op de schijnbare voorsprong van Zweden en het voorbeeld van een systematische en gecoördineerde aanpak en ondersteuning van inzet van ICT in Zweedse musea als voorbeeld kan nemen.

3100 Ook kan lering worden getrokken uit het feit dat musea (en andere instellingen) zich in een kwetsbare situatie bevinden wanneer het onzeker is of ondersteuning op lange termijn gewaarborgd is. Het valt dan ook aan te bevelen een beleid uit te stippelen dat aan dit aspect tegemoet komt.

4 Overall vergelijking museaal ICT-beleid benchmarklanden t.o.v. Nederland

Inleiding

401 Aan de hand van de vragen zoals die werden gesteld aan sleutelpersonen in de benchmarklanden is een vergelijking te trekken op een beperkt aantal punten. De antwoorden wijken soms zodanig van elkaar af dat een realistisch vergelijking niet mogelijk is. Dit komt doordat men bij beantwoording van de vragen vaak een antwoord heeft geformuleerd op basis van de beschikbare gegevens. Zoals eerder aangegeven ontbreken de gegevens van Duitsland en Frankrijk. Het vergelijking beperkt zich nu tot Nederland, Canada, Denemarken, Engeland en Zweden. Alleen die vragen waaruit redelijkerwijs een conclusie te trekken valt worden hier behandeld.

402 Onderstaand overzicht is gebaseerd op de volgorde waarin de vragen werden gesteld. Op een enkel punt is hiervan afgeweken, daar waar het direct vergelijking met antwoorden op andere vragen van belang is.

Conclusie: Zweden loopt voorop qua ICT-gebruik

403 Wat betreft ICT-gebruik in musea is Zweden absolute koploper. Alle musea hebben een internet aansluiting een eigen website en ieder medewerker heeft zijn of haar eigen PC (met 50 per museum heeft men ruimschoots meer PC's dan medewerkers). Het ICT budget per instelling bedraagt gemiddeld 97.000 Euro. Helaas kan dit laatste cijfer met geen enkel ander land worden vergeleken. Het feit dat men in Zweden een bedrag kan noemen zegt klaarblijkelijk iets over de ICT-bereidheid in dat land/bij de musea.

Algemene indruk museumsector

404 Om een algemene indruk te geven van de omvang van de museumsector volgt hier eerst een overzicht van aantallen musea per land en gemiddeld aantal medewerkers en vrijwilligers.

Land	Aantal musea ³⁵	Gemiddeld aantal medewerkers (FTE)	Gemiddeld aantal vrijwilligers
Canada	2.300	6,9	10,5
Denemarken	1.000	2	0,2
Engeland	1.863	14	2,25
Nederland	399	19,6	19,8
Zweden	238	19,9	0

Tabel gegevens aantal musea, gemiddeld aantal medewerkers en vrijwilligers per museum in benchmarklanden

Web sites per museum

405 Het aantal musea per land dat beschikt over een eigen website plaatst Nederland net achter Zweden. Bij het overzicht moet wel worden aangetekend dat het bij Nederland en Engeland gaat om de geregistreerde of erkende musea (zie ook de opmerking bij de vorige paragraaf). Het CBS noteert bijvoorbeeld 902 musea in Nederland³⁶. Het lijkt dan ook niet verwonderlijk dat in sommige landen een geringer percentage musea een eigen website heeft.

406 Cijfers over het gemiddelde budget per website zijn allen beschikbaar voor Nederland en Zweden en bedragen respectievelijk 9.000 en 5.000 Euro. Het is niet mogelijk om hieraan conclusies te verbinden.

³⁵ Merk op dat er grote verschillen bestaan tussen landen waar het gaat om aantallen musea. Zo zijn er in Engeland naar schatting 2500 musea. Echter voor de Britse overheid tellen slechts de geregistreerde musea. In Nederland gaat het om de musea zoals bij de NMV als zodanig aangemerkt. De Nederlandse cijfers hier gepresenteerd weerspiegelen de response op de vragenlijst en zullen afwijken van de werkelijke cijfers. Een eerlijk vergelijk is daarom niet te maken, het gaat slechts om een algemeen beeld.

³⁶ Musea; entree, tentoonstellingen, baten en lasten 1993-1995, 1997, 1999, Gegevens Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 1999

Land	Aantal musea	% web sites (aantal)
Canada	2.300	14% (322)
Denemarken	1.000	15% (150)
Engeland	1.863	70% (1304)
Nederland	399	81% (323)
Zweden	238	100% (238)

Tabel percentage musea dat over website beschikt in benchmarklanden

407 Ondanks het feit dat het moeilijk is om hieruit direct conclusies te trekken is het interessant hierbij te vermelden wie de website heeft ontwikkeld en wie hem ‘host’, intern dan wel extern. De verdeling (gemiddeld/in het algemeen) ziet er als volgt uit:

Land	Web site ontwikkeld	Web site gehost
Canada	Intern	Onbekend
Denemarken	Extern	Extern
Engeland	Extern	Extern
Nederland	Extern	Extern
Zweden	Intern	Intern (90%)

Tabel overzicht nadere details websites musea in benchmarklanden

408 Een belangrijk gegeven dat een indicatie geeft over de mate van ICT-bereidheid is de ‘actualiteit’ van een website. Helaas is gezien de onvergelykbaarheid van de ter beschikking staande gegevens nauwelijks een uitspraak te doen in hoeverre er onderlinge verschillen bestaan tussen de landen. Zo geeft men voor Zweden bijvoorbeeld aan dat de verversingsfrequentie uiteenloopt van dagelijks tot eenmaal per jaar.

Inkomsten

409 De cijfers over herkomst van inkomsten van musea, eveneens beschikbaar voor Canada, Nederland en Zweden, laat zien dat de inkomsten in Canada bijna 33% afkomstig zijn van de verschillende overheden, in Nederland 47% en in Zweden 65%. Opvallend hierbij is dat de mate van ICT-gebruik en ICT-bereidheid parallel loopt met het aandeel overheidsbijdrage per instelling. Zonder dat andere inkomsten duidelijk in kaart zijn gebracht is een uitspraak hierover echter niet te doen.

Overall vergelijking museaal ICT-beleid benchmarklanden t.o.v. Nederland

ICT beleid musea

410 Bij de cijfers over het percentage musea dat een ICT-beleid op schrift gesteld heeft valt op dat Zweden, relatief het best toegerust op het gebied van ICT-gebruik in musea, het laagste scoort. In de marge wordt aangegeven dat dit percentage laag is, waarschijnlijk omdat er geen behoefte (meer) aan is. Daarentegen is Zweden het enige land dat een concreet ICT-budget per museum weet aan te geven, te weten gemiddeld 97.000 Euro per museum per jaar.

Land ³⁷	% op schrift gesteld ICT-beleid
Canada	28,2%
Engeland	33,0%
Nederland	32,5%
Zweden	15,0%

Tabel percentages musea in benchmarklanden dat ICT beleid op schrift heeft gesteld

411 Hieruit zou opgemaakt kunnen worden dat daar waar de overheid het (ICT-) beleid mede stuurt (elektronische toegang tot informatie is sinds jaar en dag een speerpunt van het Zweedse overheidsbeleid) er minder behoefte is of minder waarde wordt gehecht aan een op schrift gesteld beleid per instelling.

Ondersteuning instellingen, de rol van de overheid en professionele organisaties

412 Wat betreft ondersteuning op het gebied van inzet en gebruik van ICT vallen de musea terug op de professionele organisaties en/of de overheid in hun land.

Land	Instellingen geraadpleegd door musea
Canada	CHIN, CMA, PMA
Denemarken	Agentschap voor Cultureel erfgoed (ministerie)
Engeland	MDA, Resource (min.), NOF-digitise (UKOLN)
Nederland	DEN, SIMIN, LCM, diverse anderen
Zweden	'museum netwerk', ministerieel agentschap

Tabel overzicht partijen die ondersteuning bieden bij ICT in musea in benchmarklanden

³⁷ Gegevens van Denemarken zijn niet beschikbaar

413 Niet genoemd maar wel van belang is het feit dat musea vaak te rade gaan bij collega instellingen. Dit geldt voor ieder land. In Zweden wordt dit aangegeven als 'museum netwerk' dat ook het collegiale netwerk als het Cultuur Net Zweden aanduidt.

414 De situatie in de verschillende landen valt moeilijk te vergelijken. In Canada speelt CHIN een belangrijke rol. Daarbij moet worden aangetekend dat deze instelling reeds lange tijd operationeel is en een uitgebreide staf heeft die over de nodige expertise beschikt. In Engeland is er weliswaar een aantal mogelijke 'hulpbronnen' maar gaapt er nog steeds een gat tussen de behoefte aan steun en het aanbod. Met name op regionaal of lokaal niveau zoekt men naar ondersteuning 'in de buurt' die veelal niet voor handen is. In Zweden bestaan de nodige netwerken waarbinnen men steun vindt bij elkaar. In Denemarken vervult het Kulturnet Denemarken een belangrijke rol maar heroriënteert men zich nog op de rol van de centrale overheid zodat niet direct duidelijk is waar men te rade gaat. In Nederland wordt veel advies ingewonnen en hulp gezocht bij collega instellingen maar vooral ook bij een veelheid aan externe bureaus (de ICT leverancier om de hoek.)

415 De conclusie die getrokken kan worden is dat collegiale (lees museale) steun in alle landen van groot belang is. Daarnaast kan worden geconcludeerd dat men de steun vooral dicht bij huis zoekt. Ook kan worden opgemerkt dat in het algemeen niet duidelijk is waar men de juiste steun kan verwachten. Met andere woorden: de rol van de diverse 'hulpbronnen' is absoluut niet duidelijk.

416 De diverse nationale museum verenigingen worden weliswaar genoemd maar worden nergens³⁸ direct in verband gebracht met ICT vraagstukken.

---

³⁸ Met uitzondering van SIMIN in Nederland

417 Ten aanzien van het beleid in Nederland en de rol van de diverse organisaties, afgezet tegen de ervaringen in andere landen, kunnen een aantal opmerkingen worden gemaakt. Gezien de aard van de problemen die men tegenkomt, een gebrek aan kennis en kunde ten aanzien van ICT-beleid en operationele uitvoering, zou het handig zijn meer duidelijkheid te verschaffen in de advies en hulptaken van centrale (en decentrale) organen. Ook zou het aanbeveling verdienen een centraal punt aan te wijzen waar men voorziet in informatie en richtlijnen en waar men kan doorverwijzen naar de juiste instanties op lokaal niveau (vergelijk de “Hub’s” in Engeland). Althans dient beter gecommuniceerd waar en waarvoor men bij wie terecht kan. Op dit moment lijkt het erop dat musea ad hoc te rade gaan bij wie dan ook. Het verdient aanbeveling in Nederland een aantal ‘centres of excellence’ aan te wijzen. Deze zouden gezamenlijk als helpdesk voor de musea moeten optreden. Het beschikbaar stellen en promoten van ‘Best practice’ modellen en richtlijnen voor gebruik van ICT en standaarden zijn de belangrijkste taken. Digitalisering zal daarbij de meeste nadruk moeten krijgen. Vanuit een centraal aan te wijzen clearinghouse kunnen de ‘centres of excellence’ worden aangestuurd. In feite is de benodigde infrastructuur reeds in Nederland aanwezig. Een aantal organisaties en instellingen zoals het LCM en DEN vervullen in feite al een taak als ‘centre of excellence’. Het is dan slechts een kwestie van officiële aanwijzing/benoeming van de centra en de coördinator en het bouwen aan en vervolgens onderhouden van een bestendige set van informatie.

Digitalisering, projecten en fondsen

418 Ten aanzien van projecten valt op dat het bijna altijd gaat om digitaliseringsprojecten. Bij beantwoording van de vragen in Nederland valt op dat in veel gevallen (ongeveer de helft) het automatiseren van de collectieregistratie als project wordt genoemd. De antwoorden suggereren dat (van de 100 respondenten die de vraag invulden) in Nederland aan zo'n 50 projecten wordt deelgenomen. Aangezien er een aantal hiervan projecten betreft die samen met andere instellingen worden uitgevoerd gaat het naar schatting om 30 verschillende projecten. In vergelijking met Denemarken (20), Engeland (200 á 300) en Zweden (51)³⁹, scoort Nederland niet extreem hoog. Voorts is het vergelijk ook moeilijk omdat bijvoorbeeld in Zweden digitalisering onderdeel uitmaakt van het dagelijks werk. Ook in Nederland wordt door veel instellingen gedigitaliseerd⁴⁰ zonder dat er sprake is van een specifiek project.

---

³⁹ De gegevens van Canada zijn niet beschikbaar

⁴⁰ Digitalisering m.n. in verband met collectieregistratie

419 Cijfers ten aanzien van digitalisering van collecties in de zin van absolute aantallen zijn niet bekend. Wel zijn er percentages te geven van het aantal instellingen dat over digitaal materiaal⁴¹ beschikt. Het overzicht ziet er als volgt uit:

Land	Percentage instellingen met een digitale collectie ⁴²
Canada	33,9%
Denemarken	5% ⁴³
Engeland	onbekend
Nederland	60%
Zweden	100%

Tabel overzicht percentages musea in benchmarklanden die digitale collectie hebben

420 De financiering van digitalisering (projecten en regulier werk) komt veelal van daartoe ingerichte fondsen. In Engeland zijn dergelijke fondsen prominent aanwezig. In Canada is er een programma dat gekoppeld is aan het Virtual Museums of Canada initiatief. In Denemarken worden onder de paraplu van het Kluturnet Denemarken een aantal projecten gefinancierd en wordt voorts driftig gebruik gemaakt van sponsorgelden. In Zweden heeft men een geoordekt budget van 25 miljoen Euro voor drie jaar vastgesteld voor digitalisering en collectieregistratie. Dit laatste cijfer is opvallend omdat men in Zweden 100% van de collecties heeft geregistreerd, geautomatiseerd en gedigitaliseerd. Het gaat hier (vermoedelijk) om meer details en achtergrond informatie en aanvullingen op bestaande bronnen en ook het aanbrengen van dwarsverbanden en context.

421 Voor de volledigheid kan worden vermeld dat men in Frankrijk werkt op basis van (omvangrijke) projectsubsidies, door de centrale en regionale overheid aangestuurd.

422 Opmerkelijk is dat men in Engeland aangeeft te streven naar een duidelijker structuur, aangestuurd vanuit één punt (Resource/Culture Online) omdat de situatie nu nogal ondoorzichtig is. Daarnaast streeft men naar een duidelijker rol van regionale of lokale overheden (aan te wijzen als “Hub”; centres of excellence) als overkoepelende organen. Daarmee wil men de kennis en ervaring op dit niveau sterk verbeteren.

⁴¹ Onder digital material worden vooral digitale afbeeldingen verstaan.

⁴² Cijfers zeggen niets over de omvang van een digitale collectie.

⁴³ vermoedelijk het percentage van de totale collectie dat gedigitaliseerd is

423 Ten aanzien van digitalisering (projecten en fondsen) kan worden opgemerkt dat men, afgezien van Zweden, nog ver verwijderd is van een situatie waarbij een significant deel van de collecties in digitale vorm beschikbaar is. Simpelweg scannen van objecten of automatiseren van de collectieregistratie volstaat niet. Het effect van "front of the house", het digitaliseren van enkele in het oog springende objecten of collecties, suggereert soms dat er heel wat gebeurt maar het gevaar schuilt in het feit dat daarmee soms valse verwachtingen gewekt worden. Digitalisering van collecties zou idealiter hand in hand moeten gaan met het "vertalen" van data in op de eindgebruiker (vaak het algemeen publiek) toegesneden informatie. De aanwezigheid van een kritische massa aan informatie, voldoende context en links naar aanverwante bronnen is van groot belang voor de bruikbaarheid en waardering. Voorts kan nog worden gewezen op de (noodzaak van) ontwikkeling van toepassingen die zich richten op divers gebruik en diverse gebruikers. Het gebruik van digitale bronnen door schoolleerlingen bijvoorbeeld vraagt om een specifieke wijze van presenteren.

424 De situatie in Zweden suggereert dat dit inderdaad het geval is. Dat betekent dat waar het gaat om het aanwenden van gelden, er een substantieel aandeel moet worden uitgetrokken voor het verder uitbouwen van digitale bronnen. Ook het onderhoud en behoud van digitale bronnen (digitale duurzaamheid) en daarvoor gebruikte apparatuur vraagt om een meer permanente (financiële) ondersteuning.

Automatisering, software en hardware, infrastructuur

425 Het aantal PC's dat in gebruik is in een bepaalde sector zegt over het algemeen iets over de ICT bereidheid ervan. De cijfers luiden als volgt:

Land	Gemiddeld aantal PC's per museum
Canada	Vermoedelijk 1 á 2
Denemarken	2
Engeland	10,8
Nederland	12
Zweden	50

Tabel gemiddeld aantal PC's per museum in benchmarklanden

Overall vergelijking museaal ICT-beleid benchmarklanden t.o.v. Nederland

426 Wanneer naar de situatie bij de Nederlandse musea wordt gekeken valt het op dat het aantal PC's per instelling grote verschillen vertoont. Één instelling in Nederland beschikt zelfs over 225 PC's. Bij sommige van de kleinste instellingen beschikt men over 3 PC's, hetgeen vaak veel meer is dan het aantal betaalde medewerkers of FTE's. De inzet van PC's per museumtaak varieert daarbij en is alleen voor onderzoek significant lager. Alleen voor Engeland is een nadere verdeling per 'taak' bekend, 9 voor museum staf en 1,6 voor publieke taken⁴⁴.

427 Wat betreft gebruikte software wordt in ieder land het gebruik van zogenaamde Collectie management Systemen (CMS) genoemd. De verdeling in percentage van aanwezigheid van dergelijke systemen in de musea is als volgt:

Land	Percentage musea dat beschikt over een CMS
Canada	40,7%
Denemarken	40,0%
Engeland	65,0%
Nederland	65,0%
Zweden	100,0%

Tabel overzicht percentage aanwezige CMS systemen in benchmarklanden

428 Op een enkele uitzondering na worden per land verschillende van dergelijke systemen ingezet. In Nederland worden bijvoorbeeld Adlib, Q&A en TMS (The Museum System) veel genoemd. Adlib en TMS, de meest courante systemen, ontlopen elkaar niet veel wat betreft functionaliteit. Adlib biedt een iets simpeler oplossing maar is ook iets goedkoper dan TMS. Overigens worden beiden systemen ook in andere landen verkocht. Bijvoorbeeld in het Verenigd Koninkrijk treft men deze systemen regelmatig aan.

429 Overige software betreft met name administratieve pakketten zoals tekstverwerkers. Microsoft Office is veruit het meest gebruikte totaal pakket. In Nederland wordt dit pakket net als in Zweden vrij algemeen gebruikt.

430 Een ander belangrijk gegeven dat als indicator geldt voor de algemene ICT bereidheid is de mate waarin men aangesloten is op netwerkinfrastructuur en aansluiting op Internet, eventueel via een LAN of WAN (LAN = Local Area Netwerk en WAN = Wide Area Netwerk). Beiden zijn netwerken die door grotere instellingen en bedrijven worden gehanteerd. Sommige musea hebben een aansluiting op een dergelijk netwerk (bijvoorbeeld bij een universiteit). De percentages luiden als volgt:

---

⁴⁴ Plus een rest 0,2 voor overige

Land	Percentage musea aangesloten op internet
Canada	66,9%
Denemarken	30,0%
Engeland	79,0%
Nederland	90,0%
Zweden	100,0%

Tabel percentage musea aangesloten op het internet in benchmarklanden

431 Daarbij kan alleen voor Engeland en Nederland worden aangegeven wat de aard van de aansluiting is (bijvoorbeeld ADSL, ISDN, kabel). Opvallend is dat het percentage musea dat een hogere bandbreedte aansluiting⁴⁵ heeft in Nederland iets hoger ligt dan in Engeland. De verhouding is 63,7% in Nederland⁴⁶ tegen 62,2% in Engeland.

Standaarden

432 Ten aanzien van collectieregistratie en automatisering zijn museale standaarden van groot belang. Museale standaarden, waar men wereldwijd reeds enkele decennia aan werkt, hebben met name betrekking op de gestandaardiseerde wijze van beschrijven van objecten en collecties en daaraan gerelateerde informatie. In ICT-opzicht zijn daar bijvoorbeeld ook protocollen voor informatieoverdracht en uitwisselingsformats bij ontwikkeld. Zowel op nationaal als internationaal niveau wordt sinds jaar en dag samengewerkt aan het ontwikkelen van dergelijke standaarden. De bij dit onderzoek betrokken landen geven aan dat in ieder land een eigen standaard van toepassing is maar dat deze wel conform internationale standaarden is opgesteld. In Canada hanteert men bijvoorbeeld de CHIN standaard en in Engeland Spectrum. De meeste reguliere CMS zijn gebaseerd op dergelijke standaarden. De in Nederland gehanteerde pakketten vormen daar geen uitzondering op. Gestandaardiseerde woordenlijsten en thesauri komen ook veel voor. De AAT (de onder onder leiding van het Amerikaanse Getty Institute of Art ontwikkelde Art and Architecture Thesaurus) kent ook een Nederlandse vertaling en wordt tegenwoordig inclusief geleverd bij aanschaf van een CMS. De Engelse Spectrum handleiding voor het beschrijven van objecten in een object record (het equivalent van een geautomatiseerde voorwerpk kaart) is ook in het Nederlands vertaald en binnenkort verkrijgbaar.

⁴⁵ ADSL, ISDN, kabel en LAN of Wan aansluiting

⁴⁶ Als "anders" aangegeven aansluiting zijn hierin niet meegenomen, het percentage hiervan is nog eens 17,4%

433 Het gebruik van de nationale standaarden wordt vrijwel overal⁴⁷ door de overheid verplicht en is vaak een voorwaarde voor subsidie. Er valt simpelweg niet aan te ontkomen.

434 Merkwaaardig genoeg is men zich in de Nederlands musea niet algemeen bewust van het feit dat men soms al ‘ongewild’ gebruik maakt van standaarden (als onderdeel van het gebruikte CMS)⁴⁸. De bekendheid met de CIDOC standaard (waarvan ook de in Nederland gebruikte standaarden zijn afgeleid) of de op uitwisseling gerichte Dublin Core Metadata element set, bestaande uit 15 zogenaamde core descriptive elements, of bijvoorbeeld XML standaarden⁴⁹ of DTD's worden niet nauwelijks genoemd als standaarden waarvan men gebruik maakt.

435 Gezien het gevaar dat men of de ontwikkeling van eigen standaarden nastreeft (waarmee eigenlijk geen sprake meer is van een standaard of slechts beperkt) of dat men uiteindelijk niet conform een standaard werkt, verdient het aanbeveling het gebruik van een bepaalde standaard of standaarden te propageren.

Samenwerking

436 Samenwerking is een algemeen gangbaar begrip in de museum sector. Dit geldt voor alle landen binnen de benchmark groep en waarschijnlijk ook voor andere landen. Samenwerking in dit verband richt zich op uitwisseling van kennis en ervaring en het gezamenlijk ontwikkelen van bijvoorbeeld web presentaties. Samenwerking vindt vooral (en bijna uitsluitend) plaats tussen musea onderling. Regionale en lokale samenwerking staat daarbij voorop maar ook op nationaal niveau vindt deze plaats. Ook ten aanzien van de eerder genoemde standaarden wordt veel samengewerkt waar het gaat om collectieregistratie en bewerkstelligen van uitwisselbaarheid. Samenwerken gebeurt vaak in de vorm van projecten waarvoor men speciale fondsen aanspreekt. In Engeland is samenwerking zelfs een voorwaarde voor het verkrijgen van subsidies. Steeds meer lijkt de nadruk te worden gelegd op lokale en regionale samenwerkingsverbanden omdat daaruit winst te halen valt, met name voor kleinere instellingen, wanneer men kennis en expertise kan delen.

---

⁴⁷ Zo niet in Nederland

⁴⁸ Over het bewust gebruik van standaarden in andere landen is overigens niets bekend

⁴⁹ Bij de Cultuurwijzer wordt bijvoorbeeld gebruik gemaakt van XML gegenereerde output en beschrijving en ontsluiting van gegevens op basis van Dublin Core

437 Waar het gaat om digitalisering (en digitaliseringsprojecten) is het niet anders. Het lijkt er op dat veruit de meeste activiteiten die in die richting ontplooid worden plaatsvinden op basis van een of andere vorm van samenwerking. Het is dan ook enigszins verassend dat 'slechts' iets meer dan een derde van de Nederlandse musea aangeeft samen te werken met anderen. Hierover werd bij de bespreking van de resultaten van de Nederlandse response op de vragenlijst al ingegaan. Het verdient aanbeveling dit onderwerp nader te bestuderen en te bezien of er meer winst te behalen valt uit het stimuleren van samenwerking in Nederland. Men zou ook kunnen kijken naar de voorwaarden voor het verkrijgen van (project) subsidies zoals die elders bestaan. Engels onderzoek⁵⁰ heeft aangetoond dat bij samenwerking, met name op lokaal of regionaal niveau veel winst te halen valt.

---

⁵⁰ zie het rapport Renaissance of the Regions en Museum Needs assessment

	Percentage musea dat beschikt over een CMS
Nederland	65%
Zweden	100%
	Percentage musea aangesloten op Internet
Nederland	90%
Zweden	100%

503 Ten aanzien van de relatieve positie van Nederland ten opzichte van de overige benchmarklanden worden opgemerkt dat niet alle data van even recente datum zijn en dat het bovendien soms om aannames en schattingen gaat. Met name ten aanzien van de vorderingen op het gebied van digitalisering van collecties en overige digitale materialen en op het gebied van het aanbod van digitale bronnen en online toepassingen, bestaat de indruk dat het Verenigd Koninkrijk voorloopt op Nederland. De ruime beschikbaarheid van fondsen voor digitalisering rechtvaardigt een dergelijke aanname.

Beleid, sturing en financiering

504 Nederland behoort (nog) tot de koplopers. Bij gelijkblijvend overheidsbeleid, zal de ICT-positie van de Nederlandse musea ten opzichte de gebenchmarkte landen echter snel verslechteren. In de meeste onderzochte landen wordt momenteel hard gewerkt aan een meer structurele en gecoördineerde aanpak van ICT-inzet in de musea. De Franse en Britse overheden bijvoorbeeld stellen harde eisen aan gesubsidieerde initiatieven (o.a. standaarden, samenwerking en toegankelijkheid). Met name in het Verenigd Koninkrijk maar ook in Frankrijk zijn substantieel meer gelden voor ICT in musea (waaronder digitalisering) beschikbaar. In Frankrijk is het beleid met name gericht op een gering aantal grotere musea. In het Verenigd Koninkrijk streeft men naar verbetering van de positie van regionale instellingen.

505 De conclusie luidt dan ook dat de Nederlandse overheid meer moet investeren, stimuleren en regisseren wil ze haar huidige positie ten minste behouden en misschien verbeteren. Structurele, gerichte ondersteuning, ook op lange termijn, gericht op ontwikkeling en beheer van een breed gedragen kennisinfrastructuur, is daarbij noodzakelijk.

Computergebruik, Internetgebruik, software en standaarden

506 Nederlandse musea zijn goed voorzien van PC's, gemiddeld 12 per instelling. Bijna alle instellingen, op een enkele kleine na, beschikken bovendien over een aansluiting op het Internet. Zo'n aansluiting betreft vaak een breedbandig soort, via de kabel of bijvoorbeeld ADSL. Daarmee ligt er een ICT-infrastructuur die goede beginmogelijkheden biedt voor deelname of bijdrage aan een (Nederlandse) kennisinfrastructuur. Software die in musea wordt gebruikt betreft met name Office-pakketten in de administratieve sfeer en een Collectie Management Systeem voor beheer en behoud van de collectie. Wat betreft standaarden zijn er verschillende standaarden gericht op gestandaardiseerde beschrijving van collecties en op uitwisseling van gegevens hierover. Ieder land kent zijn eigen variant die onderling redelijk goed uitwisselbaar zijn. Standaarden worden vaak opgelegd en zijn bijvoorbeeld een voorwaarde voor het verkrijgen van subsidies. In Nederland is de bekendheid met standaarden laag maar worden standaarden (via software e.d.) wel toegepast.

ICT in de Nederlandse musea: draagvlak groot, middelen en kennis ontbreken vaak

507 In Nederland hebben bijna alle musea een Internet aansluiting, in veel gevallen betreft het een breedband verbinding, de meeste musea hebben ook een eigen website, zelfs in de kleinste musea heeft men de beschikking over één of meer PC's. Daarom mag worden aangenomen dat er draagvlak is voor het inzetten van ICT. Er is echter geen beleid dat systematische inzet van ICT in musea ondersteunt, bijvoorbeeld gericht op het tot stand brengen van een (nationale) kennisinfrastructuur. De musea zelf ontbreekt het daarmee aan een kader waarbinnen men kan opereren. Ook aan financiële middelen ontbreekt het. Weliswaar zijn er fondsen die voorzien in subsidies maar die staan niet in verhouding tot wat nodig zou zijn om tot de gewenste resultaten te komen. Er van uitgaande dat een digitale bron (als basis voor een kennisinfrastructuur) van museale informatie, in zijn context (gedocumenteerd en gerelateerd) en ondersteund op lange termijn, het doel zou zijn, dragen de musea hieraan nog niet wezenlijk bij.

508 De overheid zal inzet van ICT in de museum sector dan ook systematisch en blijvend moeten stimuleren en ondersteunen als het de totstandkoming van een bruikbare en significante kennisinfrastructuur, inclusief digitaal museum bronnenmateriaal, wil bespoedigen.

Standaarden voor collectieregistratie overal toegepast, bewustzijn kan beter

509 Museale standaarden voor collectieregistratie en voor uitwisseling van gerelateerde bestanden en gegevens worden op grote schaal toegepast. Niet altijd bewust maar vaak ondersteund door museale software (de Collectie Management Systemen) waarin standaarden als het ware verwerkt zijn.

510 Het belang van het gebruik van standaarden is groot. Er kleeft daaraan een gevaar, namelijk dat men de ontwikkeling van eigen standaarden nastreeft (waarmee eigenlijk geen sprake meer is van een standaard of slechts in beperkte mate). Het feit dat men niet of althans niet bewust standaarden hanteert en wellicht uiteindelijk niet conform een standaard werkt, belemmert op termijn bijvoorbeeld vindbaarheid, benaderbaarheid en uitwisseling van gegevens. Het verdient het aanbeveling het gebruik van een bepaalde standaard of standaarden beter te organiseren en te stimuleren. Het valt te overwegen 'niet gebruik van standaarden' te sanctioneren, bijvoorbeeld door het als voorwaarde voor subsidie te nemen.

Collectie automatisering & digitalisering

511 De begrippen ICT en digitalisering worden regelmatig door elkaar gebruikt. Weliswaar maakt digitalisering onderdeel uit van wat men onder ICT kan verstaan maar het legt de nadruk op andere zaken. Digitalisering, meer in het bijzonder digitalisering van beeldmateriaal en digitale opnames van objecten, en daarmee het tot stand brengen van digitale bestanden, is een belangrijke voorwaarde voor het creëren van digitale bronnen en diensten en producten die daar gebruik van maken of op worden gebaseerd.

512 Digitalisering van collecties, meer in de zin van het tot stand brengen van een geautomatiseerde collectie registratie, voorzien van digitale afbeeldingen en digitale documentatie, is een effectief hulpmiddel bij het managen, het beheer en behoud van collecties. Het verdient dan ook aanbeveling musea te stimuleren om de collectieregistratie tenminste op het niveau van een basisregistratie en het liefst geautomatiseerd op 100% te brengen.

ICT beleid musea met name focus op digitalisering

513 Er zijn goede redenen om digitalisering tot speerpunt van het ICT-beleid te maken. In feite bepaalt het mogelijk gebruik van digitaal materiaal, zaken als infrastructuur en programmatuur (PC's scanners, camera's, kabels en software). Daarbij maakt het ook uit of het gaat om interne, collectiegerichte of externe, publieksgerichte activiteiten. Met andere woorden: een 'gedegen' digitalisering met het doel de collecties beter te benutten (te exploiteren) en ook beter te beheren en te beschermen, verdient aanbeveling.

Conclusies en aanbevelingen

514 Ook moet worden opgemerkt dat digitalisering (te) vaak een ad hoc karakter heeft. Dit geldt ook voor de financiering ervan. Ook lijkt het er op of men geregeld ieder voor zich opnieuw uitvindt hoe een en ander het beste kan worden aangepakt. Gezien de eerder geschetste belangen van en focus op digitalisering zou een meer gecoördineerde en beleidsmatige aanpak zeker aan te bevelen zijn.

515 Een aspect dat hierbij niet vergeten dient te worden is dat duurzaamheid van digitaal materiaal zelf (niet van de voorwerpen die het vertegenwoordigt) meer aandacht verdient. Digitalisering vraagt om enorme investeringen. Het is niet aannemelijk dat musea bereid zijn op termijn opnieuw te digitaliseren wanneer blijkt dat materialen niet meer bruikbaar zijn.

516 Nog een ander aspect dat moet worden genoemd betreft de kleinere instellingen. Kleinere musea missen vaak de kennis, kunde en capaciteit om hun collecties te digitaliseren. Alleen wanneer zij samenwerken met andere instellingen (liefst lokaal of regionaal) en wanneer zij ondersteund worden door deskundigen hebben zij een kans van slagen. Het zou een gemiste kans zijn wanneer hier geen aandacht aan wordt besteed. Kleinere instellingen winnen steeds meer aan belang waar het gaat om lokale en regionale culturele identiteit. Het is aannemelijk dat dit ook geldt voor het digitale (virtuele) terrein.

Kennis en kunde en samenwerkingsverbanden

517 Vooral op het gebied van algemeen ICT-beleid bestaat een kennislacune. Er zijn nauwelijks goede voorbeelden voorhanden en/of men weet die niet te vinden. Ruim 50% van de musea geeft aan dat er op dit gebied behoefte is aan meer kennis.

518 Kennis van ICT-beleid op een bepaalde afdeling/museumtaak is op dit moment veelal aanwezig maar het probleem ligt in het ontwikkelen van een integraal museumbreed beleid. In dit verband is het opmerkelijk dat er relatief weinig gebruik wordt gemaakt van het scholingsaanbod voor museummedewerkers zoals dat door de NMV samen met het LCM aangeboden wordt. Een aantal geplande cursussen gaat bijvoorbeeld niet door omdat het aantal aanmeldingen laag is. Er zou nog eens goed gekeken kunnen worden naar vraag en aanbod en in hoeverre deze op elkaar aansluiten en naar de marketing van de cursussen zelf.

519 Bij de musea ontbreken zowel de middelen als de kennis om een coherent ICT-beleid op te zetten, te implementeren en uit te voeren. Een gecoördineerde aanpak, voorzien van voldoende inhoudelijke en financiële ondersteuning en met het oog op langdurige en duurzame ontwikkeling is de enige manier om de musea de kans te bieden een bijdrage te leveren aan het tot stand brengen van een kennisinfrastructuur die een “content rich” informatie maatschappij kan laten opbloeien.

Conclusies en aanbevelingen

Kleinschalige lokale samenwerkingsprojecten tussen musea onderling lijkt trend te zijn

520 In Nederland bestaan al sinds jaar en dag allerlei vormen van samenwerking tussen musea onderling. Samenwerking in bepaalde regio's of naar discipline komt regelmatig voor. Zo ook op het gebied van ICT-gebruik en toepassing. Ook in andere landen zoals in Zweden, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk is samenwerking een trend. Kleinschalige, lokale samenwerkingsprojecten voeren daarbij de boventoon. Uit de huidige samenwerkingsverbanden tussen Nederlandse musea, kan echter worden geconcludeerd dat de infrastructuur die nu voorhanden is niet of nauwelijks wordt gebruikt voor bijvoorbeeld het tot stand brengen van gemeenschappelijke digitale bronnen of voor het aanbieden van netwerkdiensten aan het onderwijs. Samenwerking tussen musea op het gebied van ICT-gebruik en implementatie biedt veel voordelen. Wat dat betreft kan Nederland een voorbeeld nemen aan de genoemde landen, met name het Verenigd Koninkrijk. De aanwezige ICT-infrastructureur in Nederland staat intensievere samenwerking niet in de weg. Samenwerking en het delen van ervaringen is, ook op het gebied van ICT, van zodanig groot belang dat het voor de hand ligt samenwerking meer te stimuleren en waarderen.

Aanbevelingen voor de rol van de overheid

Inleiding

521 Wanneer gekeken wordt naar de vorderingen in andere landen en het beleid dat de overheid voert om de musea te stimuleren in het gebruik van ICT wordt het duidelijk dat met name in het Verenigd Koninkrijk men voor loopt op Nederland. Het ligt voor de hand het Nederlands beleid, voor zover mogelijk, te spiegelen aan dat van het Verenigd Koninkrijk. Onderstaande aanbevelingen houden hier rekening mee.

522 Ook de gezamenlijke aanpak van een aantal activiteiten zoals ze binnen het ministeriële netwerk project MINERVA worden geformuleerd geven een impuls aan het uitzetten van (nationaal) beleid. De aanbevelingen zullen op een aantal punten de activiteiten van het MINERVA project onderschrijven.

523 De aanbevelingen zijn opgesteld met in het achterhoofd de huidige situatie in Nederland. Deze kan als volgt worden omschreven; musea in Nederland worden sinds een aantal jaren reeds ondersteund bij (met name) automatiseringsvraagstukken. Zo huisvestte het RKD (Rijksbureau Kunsthistorische Documentatie) lange tijd het bureau AA (Automatiserings Advies musea), leverden en leveren diverse museum consultants assistentie (op het gebied van automatisering) aan musea, voorziet SIMIN in informatie over een veelheid aan ICT gerelateerde zaken en is de vereniging DEN, die indirect een rol speelt bij de ondersteuning van de uitvoering van ICT-beleid, sinds eind 1999 operationeel. De geormerkte gelden binnen het Mondriaan fonds zijn sinds 2000 beperkt beschikbaar. Ook moet worden opgemerkt dat met het Deltaplan voor de musea en de daaruit voortvloeiende activiteiten (collectieregistratie en automatisering hiervan), al langere tijd indirect aandacht wordt besteed aan ICT-gebruik in de musea. De nota's van het ministerie van OC&W die betrekking hebben op inzet van ICT (met name gericht op digitalisering) zijn echter van recente datum. Het beleid dat daarin wordt voorgestaan is maar ten dele gerealiseerd.

524 In de voorgaande hoofdstukken zijn terloops al een groot aantal aanbevelingen gedaan⁵³. Onderstaande aanbevelingen zijn te herleiden op of een reflectie van deze eerder gedane aanbevelingen. Ze gaan uit van het feit dat de overheid een sterkere impuls geeft richting musea wat betreft gebruik van ICT. Mogelijke financiële consequenties zijn hierbij echter niet aangegeven.

---

⁵³ In Bijlage C is een overzicht opgenomen van alle aanbevelingen zoals ze in het rapport t/m hoofdstuk 5 worden genoemd.

525 De aanbevelingen luiden als volgt:-

Beleid, sturing en financiering

1. Zorg voor een nationaal, gecoördineerd beleid ten aanzien van ICT-gebruik in musea dat de positie van alle musea dienaangaande structureel verbetert:-
  - a. Stimuleer musea tot het op schrift stellen van een ICT-beleid bijvoorbeeld door dit als voorwaarde te stellen voor bepaalde subsidieverstrekking;
  - b. Zorg dat musea worden ondersteund bij het ontwikkelen van hun beleid;
  - c. Wijs een centraal punt aan waar men daarvoor terecht kan;
  - d. Richt je op de directie van de instellingen;
  - e. Zorg er voor dat het beleid en iedere maatregel die er uit voort vloeit duidelijk en herhaald wordt gecommuniceerd naar en met de musea.
2. Geormerkte budgetten en fondsen voor inzet van ICT zouden een meer permanent karakter kunnen krijgen:-
  - a. Zaken als digitalisering, verdere ontwikkeling van infrastructuur, onderhoud en vervanging van apparatuur vragen telkens opnieuw om investeringen. Voorkom éénmaligheid van investeringen die om herinvesteringen vragen.
3. Wijs formeel een (groep van) instelling(en) aan die het beleid coördineert en de fondsen beheert:-
  - a. Zorg ervoor dat regionale en/of lokale steunpunten worden aangewezen;
  - b. Zorg ook voor het aanwijzen van “centres of excellence”, mogelijk overlappend met de steunpunten.

Computergebruik, Internetgebruik, software en standaarden

4. Zorg voor een betere bekendheid van standaarden die van belang zijn voor de musea:-
  - a. Stimuleer gebruik van standaarden en wijs zo mogelijk een centraal “uitgiftepunt” aan waar men terecht kan voor richtlijnen en advies;
  - b. Overweeg ook het gebruik van standaarden als voorwaarde te stellen voor het verkrijgen van subsidies of verstrekking van fondsgelden. Maak zo mogelijk gebruik van hetzelfde uitgiftepunt.
5. Zorg voor een goede monitoring van (internationale) ontwikkelingen rondom (standaardisatie van) intellectueel eigendom en beeldrechten:-
  - a. Stimuleer en ondersteun activiteiten van musea die gericht zijn op het tot stand brengen van toekomstgerichte (technische of juridische) oplossingen in dit verband;
  - b. Doe hetzelfde ten aanzien van digitale duurzaamheid;
  - c. Zorg in dit verband voor een adequate kennisoverdracht en wijs ook hier een “centre of excellence” aan.

Collectie automatisering & digitalisering

- 6 Digitalisering is hoofdzaak van het ICT-beleid maar dient in een kader geplaatst te worden. Het tot stand brengen van een digitale kennisinfrastructuur vormt het kader:-
  - a. Maak (aan de musea) expliciet hoe die infrastructuur er uit ziet en wordt opgebouwd, wie het dient en wie er aan bijdragen en deelnemen;
  - b. De rol van de musea moet worden duidelijk gemaakt;
  - c. Het verschil tussen digitalisering van collecties als alternatief voor “een foto van een object bij diens beschrijving” dient eveneens expliciet aan de orde gesteld.

7. Ondersteun voortgaand (evaluatie) onderzoek naar het gebruik en de behoeften bij de gebruikers van (digitale) informatie afkomstig uit musea:-
  - a. Zorg er voor dat resultaten van dergelijk onderzoek de musea op korte termijn ter beschikking staat.
8. Tracht af te dwingen dat binnen afzienbare termijn alle collecties in Nederland zijn geregistreerd en geautomatiseerd. Stimuleer verder documentatie en aanvullende digitalisering (inclusief contextualisering.)

Kennis en kunde en samenwerkingsverbanden

9. Ondersteun, waardeer en stimuleer samenwerking tussen instellingen:-
  - a. Overweeg samenwerking een voorwaarde⁵⁴ voor (financiële) ondersteuning te maken;
  - b. Eventueel kan een dergelijke voorwaarde ook gelden ten aanzien van samenwerking tussen kleine en grote instellingen om een ICT-kloof tussen musea te voorkomen.
10. Niet alleen samenwerking tussen musea onderling maar met name samenwerking met educatieve instellingen zoals onderwijs en hierop gerichte uitgevers zou kunnen worden gestimuleerd.
11. Zorg voor verspreiding en eventueel tot stand komen van richtlijnen voor ICT gebruik, met name m.b.t. digitalisering en duurzaamheid van digitale data:-
  - a. Doe hetzelfde voor “best practice modellen”;
  - b. Stimuleer in dit kader meer samenwerking en uitwisseling met andere aanverwante sectoren zoals bibliotheken en archieven.
12. Ondersteun een aantal innovatieve ICT pilot projecten die later ook als “best practice” kunnen dienen:-
  - a. Wijs een aantal bestaande projecten als best practice aan.
13. Stimuleer en ondersteun een verder uitbouw van de Cultuurwijzer en de diensten die deze aanbiedt.
14. Stimuleer musea tot het verbreden van hun kennis op het gebied van ICT:-
  - a. Ondersteun daartoe een verdere uitbreiding van meer op maat gesneden en op praktische vaardigheden gerichte cursussen en trainingen.

---

⁵⁴ Zie Mondriaan Stichting als voorbeeld

Aanbevelingen musea

Inleiding

526 Uit het onderzoek komt naar voren dat de Nederlandse musea redelijk zijn voorzien van PC's, aansluiting op het Internet en dat ze massaal voorzien in een eigen website. Daarmee, zo kan worden verondersteld, is het ICT-gebruik in musea goed op orde. Hierbij zijn echter de nodige kanttekeningen te plaatsen. Bij het invullen van de vragenlijsten gaven veel instellingen aan dat het implementeren en gebruik van ICT-middelen niet zonder problemen gaat. Een gebrek aan kennis van en ervaring met de apparatuur en software wordt over het algemeen als belangrijkste probleem genoemd. Ook de kosten voor aanschaf en onderhoud van apparatuur en programmatuur worden vaak genoemd.

527 De aanbevelingen aan de musea zoals ze hier genoemd worden zijn het resultaat van het onderzoek zoals het is uitgevoerd. Uiteraard is er groot verschil tussen musea van relatief grote of kleinere omvang waar het gaat om het implementeren van aanbevelingen. In onderstaande aanbevelingen wordt dit onderscheid echter niet gemaakt aangezien de musea zelf in staat zijn aanbevelingen naar behoefte toe te passen. De aanbevelingen kunnen gezien worden als aandachtspunten die met name voor de ondersteunende organisaties zoals DEN, NMV/SIMIN en LCM van belang zijn. Uiteraard pretendeert de lijst van aanbevelingen niet compleet te zijn.

528 De aanbevelingen voor musea luiden als volgt:-

Beleid, sturing en financiering

1. Stel een beleid vast ten aanzien van inzet en gebruik van ICT-middelen in het museum. Maak daarbij onderscheid naar de verschillende taken van en in het museum. Vooral het onderscheid tussen het doel voor intern en extern gebruik moet helder gedefinieerd:-
  - a. Onderscheid ook de automatisering van de collectieregistratie van de ontwikkeling van diensten gebaseerd op inzet van ICT-middelen en digitale bronnen.
2. Definieer ook, als het e.e.a. in projectvorm wordt aangepakt, binnen welke beleidskaders de projecten vallen en wat de houdbaarheid ervan is op langere termijn.
3. Zorg bij ieder project voor een projectmatige management benadering.

Conclusies en aanbevelingen

4. Voor alles dient gezocht te worden naar oplossingen die ook op de lange termijn kunnen worden ondersteund.

Computergebruik, Internetgebruik, software en standaarden

5. Maak je (opnieuw) bewust van geldende standaarden voor het registreren en ontsluiten⁵⁵ van objecten en collecties (en automatisering hiervan) en gebruik die daar waar van toepassing:-
  - a. Leg eventueel richtlijnen voor gebruik aan. Zeker op langere termijn is de instelling (collectie) daarbij gebaat.
6. ICT-middelen lenen zich ook voor inzet als aanvullend medium voor informatie overdracht naar het publiek. Nog altijd trekken deze middelen de aandacht en vergemakkelijken de communicatie met bepaalde publieksgroepen. Een gericht beleid ten aanzien van inzet van ICT op dit vlak kan mogelijk de missie van het museum versterken.
7. De website van het museum kan een aantal doelen dienen. Vaak wordt het gezien als PR medium. Het museum kan zich beraden op het doel en de inhoud van web site. In aanvulling op het verschaffen van algemene informatie kan worden overwogen het publiek (verschillende niveaus) toegang te verschaffen tot collecties, daarbij interactie mogelijk te maken. Daarbij zouden verschillende doelgroepen kunnen worden onderscheiden en bediend. De website zou zo ook kunnen worden ingezet bij diensten ten behoeve van het onderwijs en vormen van permanente educatie. Bij het uitbreiden van functies van en diensten aangeboden via de website is het van belang de “back office” structuur eerst goed door te lichten en eventueel aan te passen.
8. Ieder museum dient zich te realiseren dat ICT-middelen een vergankelijk medium zijn. Voor het duurzaam behoud van eenmaal gecreëerde digitale data zijn geen pasklare oplossingen voor handen. Wel zijn er een aantal maatregelen te nemen die de duurzaamheid ten goede komen. Bijvoorbeeld het toekennen van (gestandaardiseerde) metadata en het (op tijd) migreren van data naar nieuwe, toepasselijke platforms en dragers. Het verdient aanbeveling zich op de hoogte te stellen van de problematiek rondom de duurzaamheid van digitale data en mogelijk een aangepast beleid te voeren.

---

⁵⁵ Bij ontsluiting is het van belang ook aandacht te besteden aan gebruik van (gezamenlijke) termenlijsten en thesauri zoals de AAT.

Collectie automatisering & digitalisering

9. Als dit nog niet het geval is, zorg voor completering van de collectieregistratie en automatisering hiervan. Het beheer en behoud van de collectie is hierbij gebaat. Een compleet geregistreerde en geautomatiseerde collectieregistratie kan als basis dienen voor andere (digitale) activiteiten⁵⁶ die daarvan in het verlengde liggen:-
  - a. Stel duidelijke targets en termijnen voor realisatie hiervan;
  - b. Leg dit vast in een digitaliseringsplan.
10. Inventariseer waar en hoe het museum een bijdrage levert aan het tot stand brengen van een kennisinfrastructuur. Dit helpt ook bij het inventariseren van de 'natuurlijke' context van de informatie die het museum beheert.
11. Waar er sprake is van digitalisering van collecties, kijk dan nadrukkelijk naar documentatie van de collectie, de contextuele informatie en de toepassingen die bijvoorbeeld voor het onderwijs of het publiek (zoals bij permanente educatie) kunnen worden aangeboden.

Kennis en kunde en samenwerkingsverbanden

12. Inventariseer wat en waar er aan kennis en kunde ontbreekt, neem maatregelen om (blijvend) eventuele lacunes weg te werken.
13. Waar dat mogelijk is, werk samen met collega instellingen. Denk daarbij ook aan niet-museale instellingen. Kijk naar mogelijkheden voor het delen van expertise, uitwisselen van ervaring, delen van apparatuur en gezamenlijk ontwikkelen van (digitale) bronnen.
14. Schuw niet een project aan te merken als experiment maar definieer dan wel welke ervaring/informatie het moet opleveren.

---

⁵⁶ Denk ook aan onderzoek en publieksfuncties

Overige algemene aanbevelingen

529 Hieronder volgt een aantal aanbevelingen en overwegingen die niet direct te herleiden zijn uit het onderzoek. Ze zijn opgesteld vanuit de visie van de onderzoekers:-

- Het gaat in dit onderzoek om de musea. Een aantal maal wordt hierbij gerefereerd aan een kennisinfrastructuur. Uiteraard gaat het bij een kennisinfrastructuur niet alleen om musea of om informatie afkomstig uit musea zonder dat deze geplaatst wordt in een breder verband. In dit verband wordt verwezen naar contextualisering van informatie en naar de documentatie van collecties en voorwerpen;
- Ten aanzien van de aanbevelingen is het van belang dat wordt gekeken naar de mate waarin maatregelen geïmplementeerd kunnen worden. Afgezet tegen een achtergrond van het “informatie landschap” in zijn totaliteit en naar de plaats die de musea daarbinnen innemen is het van belang een “masterplan museale bijdrage kennisinfrastructuur” op te stellen. Met andere woorden, binnen de genoemde kennisinfrastructuur moet duidelijk worden hoe musea de digitale bronnen gaan vormen waaruit die is opgebouwd. Wellicht zou een aantal experimenten verdere voorbeelden kunnen aandragen;
- De nadruk op standaarden is van groot belang maar niet uitsluitend met het oog gericht op musea. Naar aanleiding van het vorige punt is het van belang dat wordt gekeken naar andere instellingen en andere bronnen waarvan de structuur kan verschillen. Uitwisselbaarheid kan het beste al in een vroeg stadium worden bekeken;
- De ontwikkeling van standaarden of protocollen met het oog het vervaardigen van digitaal materiaal zou ook rekening moeten houden met de duurzaamheid van het resultaat: het digitaal materiaal zelf. Dit zou een stapje verder gaan dan alleen de nadruk te leggen op metadata maar ook bijvoorbeeld rekening houden met de context en integriteit en authenticiteit van data en bijvoorbeeld het proces van vervaardiging;
- Voor alles moet men zich realiseren dat er investeringen gepleegd worden die op termijn ook een economisch belang kunnen vormen. Met andere woorden, al is het niet direct zichtbaar, het creëren van digitaal materiaal, van digitale bronnen kan als dat goed gebeurt later worden geëxploiteerd (met of zonder winst oogmerk). Musea zouden zich beter bewust moeten zijn van de rijkdommen die ze beheren. Het feit dat een groot deel van het cultuurgoed in musea ligt opgeslagen bepaalt bijvoorbeeld mede de marktprijzen die ervoor worden betaald;

- Volgens sommigen leven we in de ‘digital dark ages’. Iedereen produceert digitaal materiaal, sociaal historisch wellicht van groot belang, echter niemand bewaart het. Ook de musea doen hier aan mee. Dat betekent dat er eigenlijk behoefte is aan opslag en aan mogelijkheden om materialen te reproduceren. Alles opslaan kan eenvoudigweg niet;
- Naar analogie van het voorstel van een European Computer Driving Licence, zou een Cultural (ICT) Driving Licence kunnen worden ingevoerd. Met andere woorden, de kennis en kunde zou kunnen worden vergroot wanneer een aantal zaken als noodzakelijke vaardigheden worden benoemd. Bijvoorbeeld; hoe koop ik een PC, hoe bouw ik een multimedia applicatie, hoe beheer ik digitale data etc;
- ICT biedt meer mogelijkheden dan men denkt. De nieuwste technologieën kunnen bijvoorbeeld helpen bij diensten die bezoekers aan het museum ten dienste staan. Wanneer meer ‘show cases’ aangeven wat mogelijk is stimuleert dit ook creatief gebruik bij andere instellingen. Musea lenen zich meer dan men vaak bewust is voor creatieve inzet van nieuwe technologie;
- Verwachtingen zijn vaak hoog gespannen wanneer het gaat om invoer van ICT. Het valt dan tegen als er niet direct resultaat te zien is. Bijvoorbeeld ten aanzien van digitalisering van collecties en het tot stand brengen van digitale bronnen komt er pas op lange termijn iets significant naar voren. Dit wordt versterkt als er voorbeelden worden aangehaald waarbij er snel een interessant ‘product’ wordt samengesteld.

A Bijlage: Beschrijving aanpak en oorspronkelijke indicatoren

Aanpak

1 Als eerste stap in het onderzoek is gekeken naar vergelijkbaar onderzoek uitgevoerd in het kader van ICT-toetsen. Zo zijn de ervaringen die zijn opgedaan tijdens uitvoering van de ICT-toets in de zorgsector van twee jaar geleden meegenomen in dit onderzoek.

2 Informatie is verzameld door middel van deskresearch, webscans en contacten met vertegenwoordigers van ministeries en museale organisaties in de verschillende landen. Ondertussen werd een concept lijst van indicatoren opgesteld. Hierbij werd uitgegaan van het uiteindelijke doel, het vergelijk met de benchmarklanden mogelijk te maken.

3 De indicatoren werden besproken met de begeleidingscommissie en aangepast aan de hand van de hierdoor opgeleverde inzichten. Op basis van de indicatoren werden de vragen ontwikkeld die zijn gesteld aan de Nederlandse musea. De vragen werden ook voorgelegd aan de begeleidingscommissie. Een gedeelte van de door de begeleidingscommissie aanbevolen aanvullingen werden opgenomen in de definitieve vragenlijst.

4 De vragenlijst is vervolgens vertaald in een 'online' versie. De musea werden aangeschreven met het verzoek de lijst in te vullen via het Internet of deze op papier ingevuld terug te sturen. Gezien de geringe response binnen de aanvankelijk gestelde (korte) termijn voor het terugsturen van de vragenlijst werd de termijn verlengd en werd een herinnering hierover aan de musea gestuurd.

5 Bij aanvang van het onderzoek werd aan de vertegenwoordigers van ministeries en museale organisaties in de benchmarklanden nog eens gevraagd de toegezegde medewerking te bevestigen. Ook werd gevraagd naar (aanvullende) informatie die kon bijdragen aan een profielschets van het land met betrekking tot ICT en musea en de rol van de overheid en andere instellingen. Nadat de vragen voor de Nederlandse musea waren geformuleerd is direct een zelfde vragenlijst opgesteld ten behoeve van de benchmarklanden en aan hen verstuurd. Ondanks herhaald rappel en vriendelijk aandringen liet de response helaas lang op zich wachten. Frankrijk gaf uiteindelijk aan de vragen in het geheel niet te kunnen beantwoorden en Duitsland heeft tot aan de datum waarop het concept van dit rapport is opgesteld niet geantwoord.

6 Een eerste analyse op basis van enkele responses van Nederlandse musea en van de verzamelde informatie is voorgelegd aan de begeleidingscommissie. Hun feedback is gebruikt voor verdere uitwerking van de informatie en aanvullende analyses. Deze stap is nog eens herhaald nadat bijna alle responses van de Nederlandse musea waren verwerkt en enkele landen de vragenlijsten hadden geretourneerd.

7 Een eerste concept van het rapport en de uitgewerkte analyse van de resultaten van op de vragenlijsten is voor commentaar voorgelegd aan de begeleidingscommissie. Deze stap werd herhaald, waarbij echter slechts een klein aantal leden van de begeleidingscommissie werd geraadpleegd. De commentaren zijn verwerkt in het definitieve rapport.

Bepaling indicatoren en vragen

8 Ten behoeve van het onderzoek is als eerste een lijst van indicatoren opgesteld. Hierbij werd uitgegaan van het uiteindelijk doel, het vergelijk met de benchmarklanden mogelijk te maken. Op basis van de indicatoren werden de vragen ontwikkeld die zijn gesteld aan de Nederlandse musea. Deze vragen zijn vervolgens vertaald naar algemene vragen die werden voorgelegd aan de verschillende landen. Daarbij is een onderverdeling gemaakt die is toegespitst op de specifieke functie van een museum. Er is rekening gehouden met het feit dat dergelijke vragen niet eerder aan de musea zijn gesteld. De indicatoren en vragenlijst zijn tot stand gekomen in overleg met de begeleidingscommissie. Uiteraard is ook goed gekeken naar de indicatoren zoals die van toepassing zijn op de ICT-macrotoets.

9 De inzichten die zijn verkregen aan de hand van de vragenlijsten hebben betrekking op het ICT beleid, inzet ICT middelen, toepassing van ICT voor verschillende taken en specifieke problemen. De vragen aan de Nederlandse musea waren ingedeeld in een aantal hoofdstukjes: Basisgegevens van het museum, Beleid, Digitalisering, Computergebruik, Collectie automatisering & digitalisering, Internetgebruik, Software en standaarden, Personeelszaken, Samenwerkingsverbanden en Ervaringen.

10 De vragen aan de benchmarklanden kennen exact dezelfde indeling, met dien verstande dat gevraagd werd naar algemene gegevens of globale cijfers per land.

11 Meer specifiek, uitgewerkt per item hebben de vragen betrekking op het volgende:

- De vragen naar de basisgegevens hebben betrekking op zaken als contact en adres gegevens, classificatie, grootte, inkomsten;
- De vragen naar het beleid hebben betrekking op ICT beleid en uitvoering ervan, ICT toepassing uitgesplitst naar museale taken en bij wie men te rade gaat voor wat betreft het beleid en uitvoering en tenslotte hoe ICT gefinancierd wordt;

- De vragen naar digitalisering hebben betrekking op plannen voor uitvoering, lopende projecten en subsidies voor digitalisering;
- De vragen naar het computergebruik hebben betrekking op het aantal PC's en het specifieke gebruik hiervan;
- De vragen naar collectie automatisering & digitalisering hebben betrekking op de collectieregistratie en automatisering ervan en de mate waarin de digitalisering van collecties vordert;
- De vragen naar Internetgebruik hebben betrekking op de soort en aantal aansluitingen (de infrastructuur), websites, begroting, doel, onderhoud en (frequentie van) aanpassing, bekostiging daarvan, hosting, de mate van respons op inkomende e-mails en aantallen bezoekers per website;
- De vragen naar software en standaarden hebben betrekking op het (bewust) gebruik van standaarden en de soorten software applicaties;
- De vragen over personeelszaken hebben betrekking op de omvang en inzet van personeel (en vrijwilligers) en in hoeverre hiervoor ICT training en budget hiervoor beschikbaar is. Ook wordt hierbij ingegaan op de vragen naar al dan niet beschikbare expertise en behoeftes daaromtrent;
- De vragen naar samenwerkingsverbanden hebben betrekking op samenwerking, bijvoorbeeld in projectvorm met andere instellingen, de doelen hiervan, de reikwijdte etc;
- Ten slotte was er ruimte voor het vermelden van ervaringen, specifiek problemen en losse opmerkingen met betrekking tot ICT in het museum. Met andere woorden de vraag naar "best practice".

12 Samenvattend geven de vragen inzicht in het ICT-beleid en de rol van de verschillende actoren, ICT-infrastructuur en elektronische netwerken en ICT-gebruik. Dit inzicht is verkregen op nationaal niveau in Nederland voor de gehele museumsector en internationaal globaal per benchmarkland.

B Overzicht antwoorden vragen Nederlandse musea

Inleiding

Onderstaand wordt een overzicht gegeven van de antwoorden op de vragen zoals ze aan de Nederlandse musea werden gesteld. Begin september 2002 werden ruim 400 vragenlijsten verstuurd aan instellingen die door de Nederlandse Museum Vereniging (NMV) als museum worden aangemerkt. De vragen waren gericht aan de directie van het museum. Aan hen werd gevraagd de antwoorden in te vullen. Voor beantwoording kreeg men slechts 10 dagen de tijd. Gezien de geringe response binnen die gestelde termijn werd deze nog eens een week verlengd. De musea werd een herinneringsbrief gestuurd waarin dit werd gemeld.

De antwoorden op de vragen konden via internet rechtstreeks worden ingevuld of op de toegestuurde (papieren) vragenlijst.

In totaal werden 160 responses ontvangen. 8 responses waren voor minder dan 75% compleet en zijn om die reden niet meegenomen in de analyses. 2 responses kwamen te laat om nog meegenomen te kunnen worden. In totaal gaat het onderzoek uit van 150 completen of voor meer dan 75% compleet ingevulde vragenlijsten.

Vraag 1 t/m 11 betroffen de administratieve gegevens van het museum, het adres, de contactpersoon etc. Deze gegevens dienden slechts ter controle en zijn niet meegenomen bij de verwerking van de vragenlijsten. Ter introductie op de vragen werd gemeld dat alle ingevulde gegevens anoniem zouden worden behandeld. Gegevens over individuele instellingen zijn dan ook niet te herleiden.

De nummering van de vragen hieronder correspondeert met de originele nummering in de vragenlijst. Van de oorspronkelijk volgorde van de vragen is hier bij behandeling van de antwoorden af en toe afgeweken. Daar waar er een relatie is tussen vragen die niet opeenvolgend zijn gesteld worden die na elkaar behandeld.

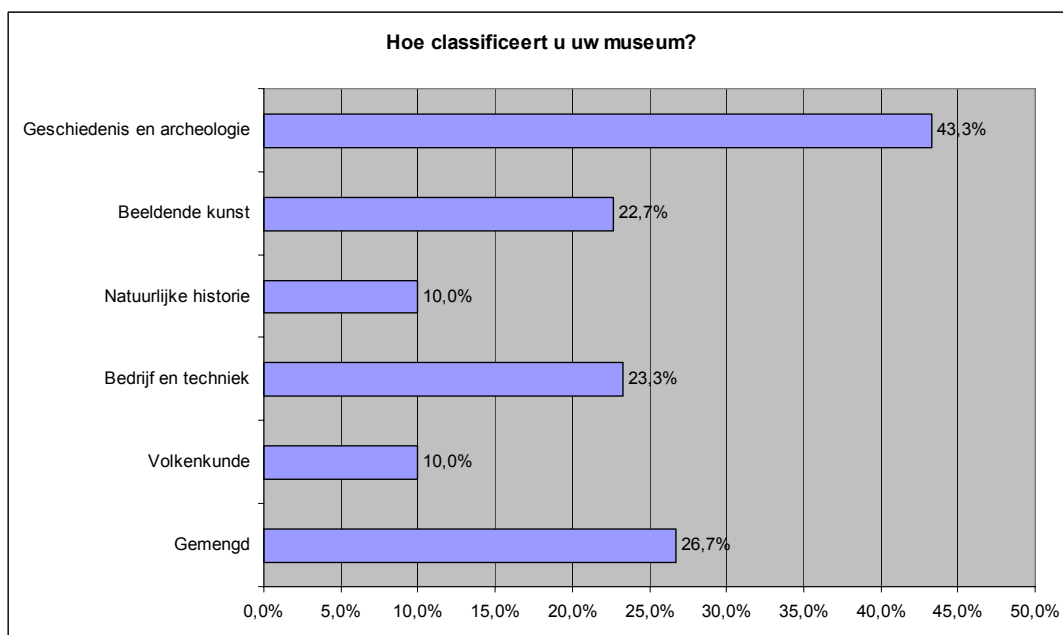
In onderstaand overzicht is aangegeven hoeveel respondenten de betreffende vraag beantwoordt heeft ($N = x$, N staat voor respondenten x is het aantal). De meeste vragen betreffen een meerkeuze mogelijkheid. Bij een aantal (open) vragen kon een antwoord worden ingevuld. Voor zover dit interessante, kwantificeerbare of relevante gegevens heeft opgeleverd zijn de antwoorden hier verwerkt. Enkele vragen leverden echter geen enkel beeld op of kenden een dusdanig lage respons (bijvoorbeeld slecht één of twee antwoorden) dat er van enige significantie geen sprake is. Deze zijn hier niet opgenomen.

Antwoorden op de vragen gesteld aan de Nederlandse musea

12. Hoe classificeert u uw museum? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Gemengd
- Volkenkunde
- Bedrijf en techniek
- Natuurlijke historie
- Beeldende kunst
- Geschiedenis en archeologie

Geschiedkundige en archeologische musea in de meerderheid

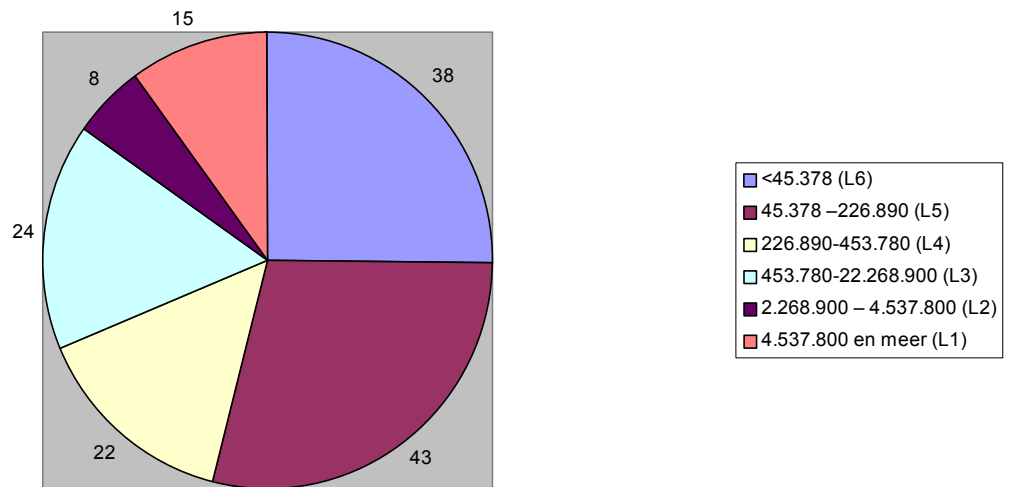
N = 150

13. Wat is uw jaarlijks begroting in Euro's? (slechts 1 antwoord mogelijk)

- <45.378 (L6)
- 45.378 –226.890 (L5)
- 226.890-453.780 (L4)
- 453.780-22.268.900 (L3)
- 2.268.900 – 4.537.800 (L2)
- 4.537.800 en meer (L1)

Kleinere musea in meerderheid

Wat is uw jaarlijkse begroting?

N = 146

De response per categorie (naar begroting ingedeeld conform de indeling die de NMV hanteert) en uitgedrukt in percentage van het totale aantal musea in die categorie ziet er als volgt uit:

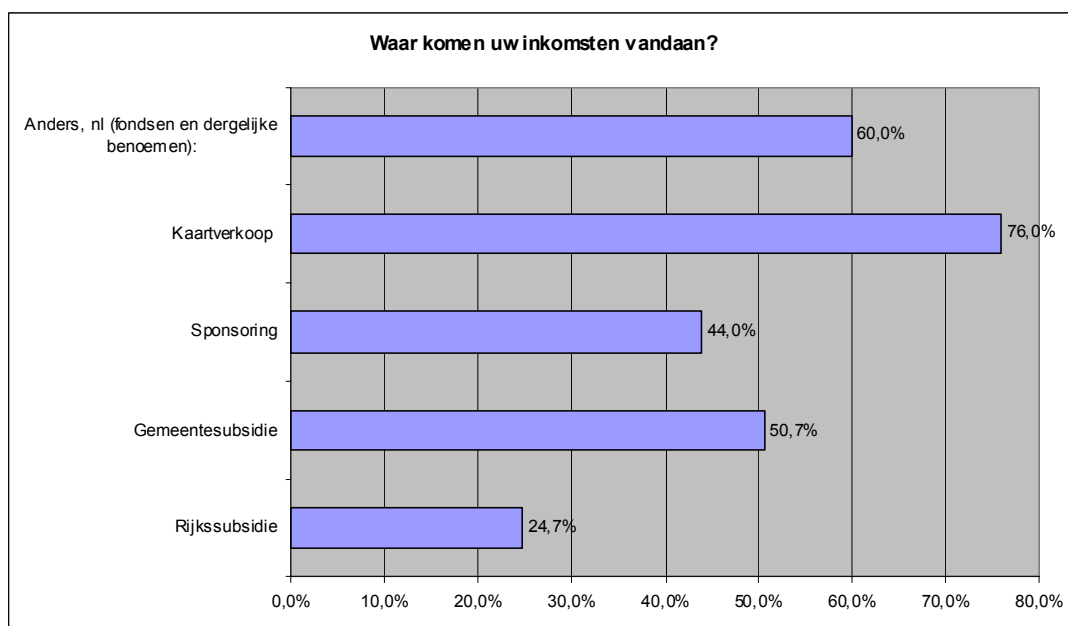
Grootte	Response	Aantal	Percentage
L1	15	17	88%
L2	8	17	47%
L3	24	65	37%
L4	22	50	44%
L5	43	104	41%
L6	38	143	27%

Wat opvalt bij een aantal vragen is dat wanneer er een trend valt waar te nemen, bijvoorbeeld het budget voor de museum website (zie de uitwerking van vraag 37 hieronder), het beeld ontstaat dat naarmate het museum groter is er ook meer geïnvesteerd wordt. Die trend wordt soms doorbroken bij de categorie grootste musea (L1) die vaak net iets ‘lager’ scoort dan de categorie L2. Een verklaring hiervoor is niet te geven. Het zou zo kunnen zijn dat de respondenten met name binnen de groepen L2 en L3 diegenen zijn die zowieso meer doen aan of meer geïnteresseerd zijn in het gebruik van ICT. Gezien de hoge response binnen de groep L1 zou deze verklaring kunnen kloppen. Dit is echter niet te onderbouwen met cijfers, noch met resultaten uit de analyse.

14. Waar komen uw 'inkomsten' vandaan? (aub percentage vermelden)

Instantie	Aanvinken indien van toepassing	Percentage
Rijkssubsidie	☐	%
Gemeentesubsidie	☐	%
Sponsoring	☐	%
Kaartverkoop	☐	%
Anders, nl (fondsen en dergelijke benoemen):.....	☐	%

Kaartverkoop meest voorkomende bron van inkomsten, subsidies grootste bron van inkomsten

N = 146

De categorie 'anders' bevat antwoorden als: donateurs, universiteit, bedrijf x, diverse andere fondsen.

De vorige tabel gaf aan welke bronnen van inkomsten er door de musea het meest worden aangewend. Deze houdt echter geen rekening met het procentuele aandeel van dergelijke inkomsten gerelateerd aan de begroting. De response is te beperkt en bevat te weinig cijfers voor harde conclusies. Interessant is een verdeling naar museum omvang waarbij de relatie met overheidssubsidie duidelijk zichtbaar wordt. Voorts valt het op dat de inkomsten uit kaartverkoop een niet onaanzienlijk deel van de totale inkomsten uitmaken.

Subsidies voornaamste bron van inkomsten

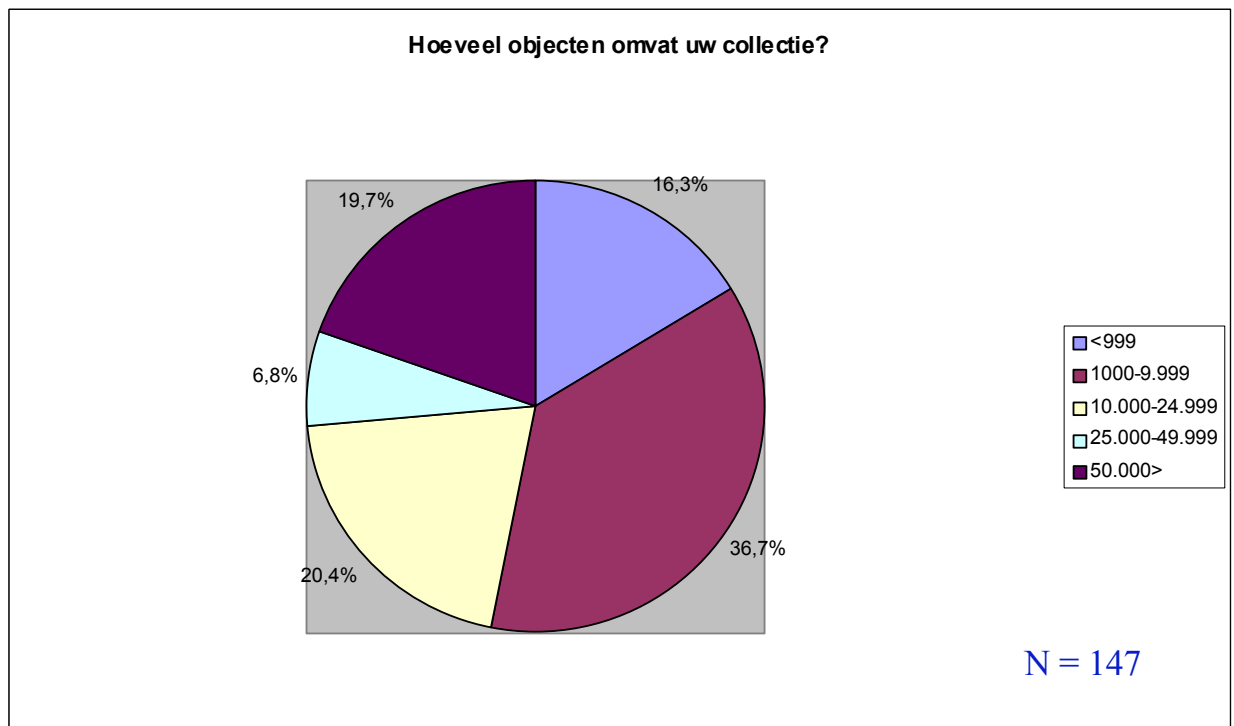

Bron	Gemiddeld	L1 en L2	L3 en L4	L5 en L6
Overheids-subsidie	47%	71%	50%	37%
Sponsoring	21%	6%	10%	12%
Kaartverkoop	23%	10%	17%	27%
Overig	9%	13%	23%	24%

15. Hoeveel objecten omvat uw collectie? (slechts 1 antwoord mogelijk)

- <999
- 1000-9.999
- 10.000-24.999
- 25.000-49.999
- 50.000>

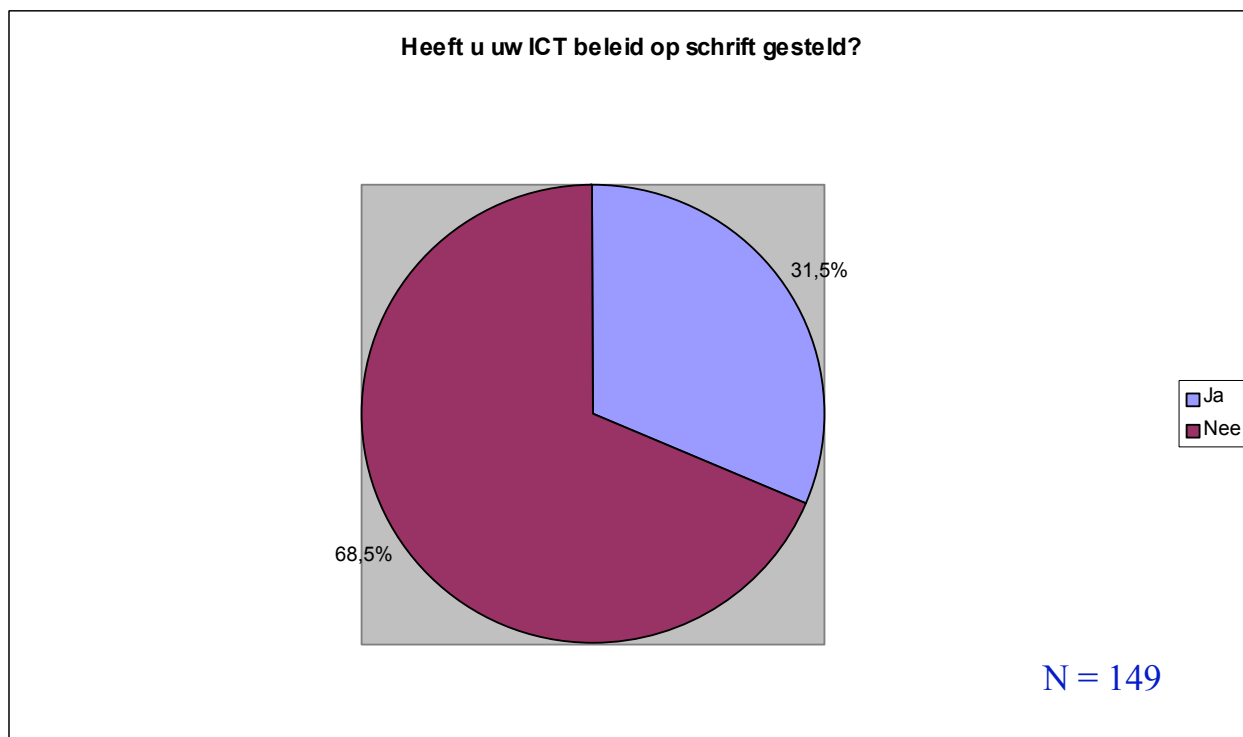
Omvang collectie varieert, meer dan 50% collecties kleiner dan 10.000 objecten

16. Heeft uw museum een ICT beleid op schrift gesteld? (*slechts 1 antwoord mogelijk*)

- Ja
- Nee

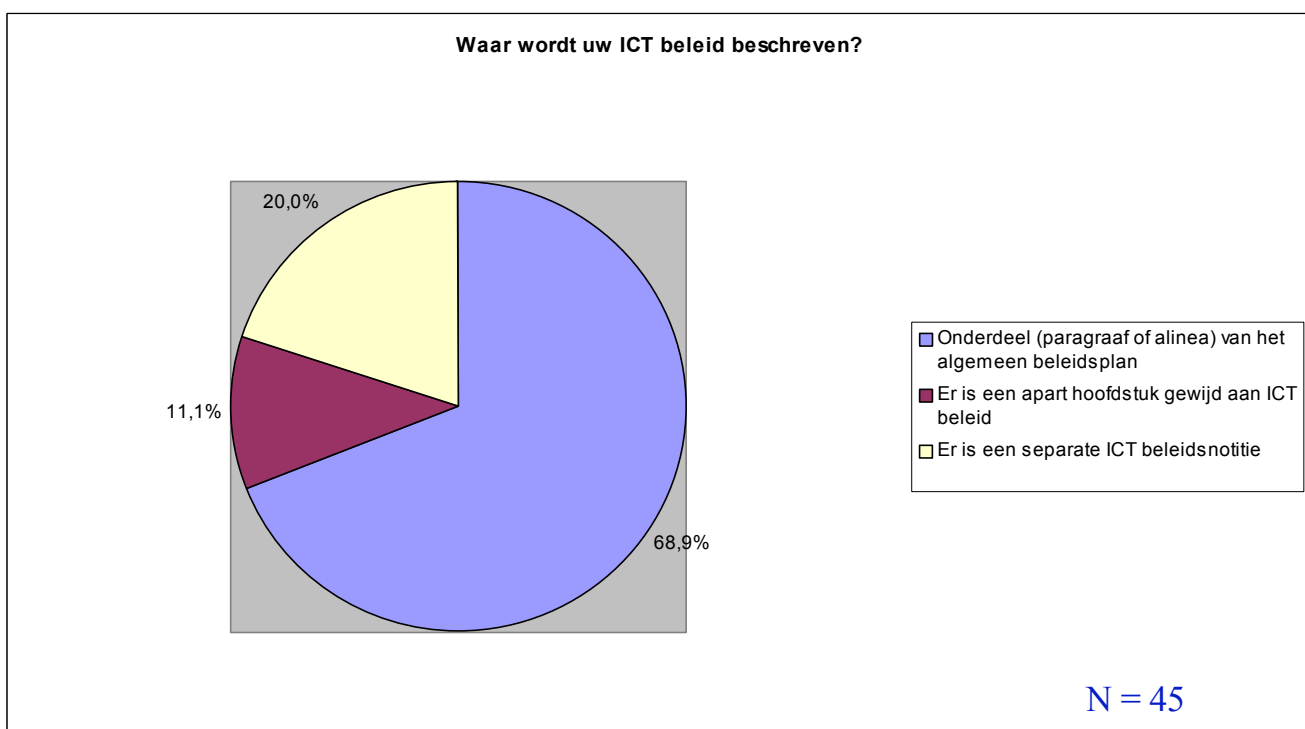
31,5% heeft ICT beleid op schrift gesteld

17. Waar wordt het ICT beleid beschreven? (slechts 1 antwoord mogelijk)

- Onderdeel (paragraaf of alinea) van het algemeen beleidsplan
- Er is een apart hoofdstuk gewijd aan ICT beleid
- Er is een separate ICT beleidsnotitie

ICT-beleid voornamelijk onderdeel van algemeen beleidsplan

18. Hoeveel personen geven uitvoering aan het ICT beleid per museale taak?

	Aantal mensen
Directie	61 x 1
ICT medewerker	31 x 1,3
Conservator	53 x 1,6
Educatie medewerker	36 x 1,3
Vrijwilligers	43 x 3,9
Anders, nl:.....	24 x 4

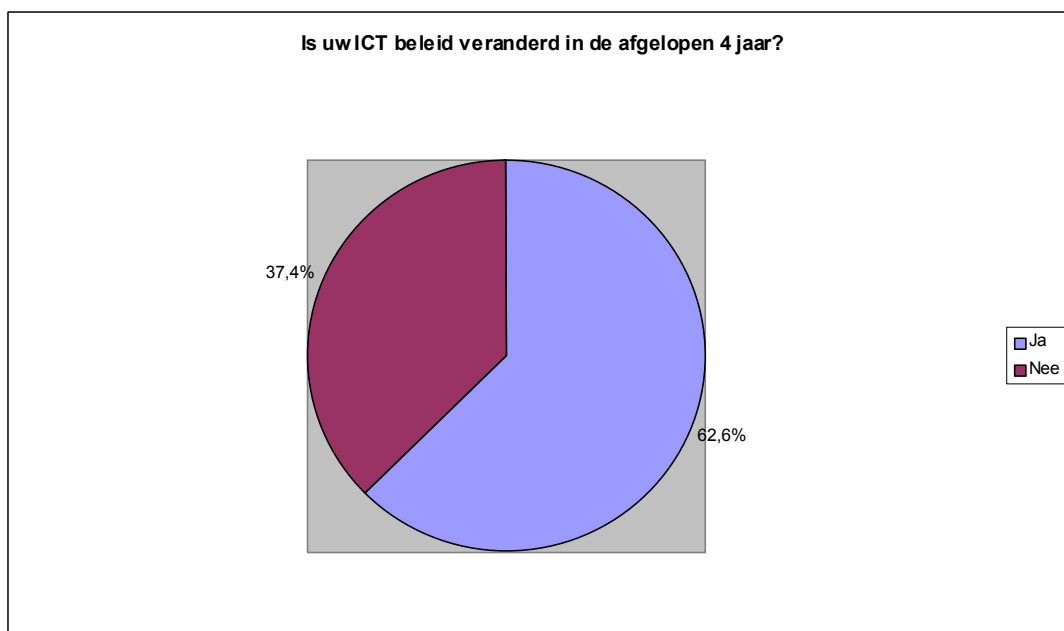
In de tabel staat aangegeven het aantal responses (61 musea vulden iets in bij 'directie') x het gemiddelde aantal dat werd ingevuld. De categorie 'anders' bevatte uiteenlopende medewerkers, zoals administratief medewerker en conciërge. Het grote merendeel betrof echter registrators of behoud en beheer medewerkers. Het hoge gemiddelde bij die categorie wordt met name bepaald doordat 1 respondent hierbij als aantal 40 (registrator) heeft ingevuld.

Opvallend is dat vrijwilligers een belangrijke rol spelen. Met name de kleinere musea maken veelvuldig melding van inzet van vrijwilligers. Bij de musea in categorie L1 t/m L3 is het aantal te verwaarlozen bij de musea in categorie L4 t/m L6 ligt het rond de 3 vrijwilligers per instelling.

19. Is uw ICT beleid in de laatste 4 jaar veranderd? (slechts 1 antwoord mogelijk)

- Ja (ga naar vraag 19 b)
- Nee (ga naar vraag 20)

Ruim 62% geeft aan dat het ICT-beleid is veranderd in de afgelopen vier jaar

N = 142

19 b. Zo ja, kunt u aangeven wanneer, waarom en op welke vlakken deze verandering zich heeft voorgedaan?

Hierop reageerden 65 respondenten. De uiteenlopende reacties geven aan dat een nieuw netwerk of dat nieuwe hardware of software werd geïnstalleerd. Lancering van een web site werd ook regelmatig genoemd. Of het beleid werd aangepast en vervolgens op basis daarvan een verandering werd doorgevoerd wordt hierbij helaas niet duidelijk.

20. Is uw ICT beleid gericht op het interne of externe functioneren van het museum? (*slechts 1 antwoord mogelijk*)

- intern (administratie, collectieregistratie, multimedia applicaties in tentoonstellingen etc.)
- extern (web-toegang tot de collecties, CD-ROM verkoop etc.)
- beide

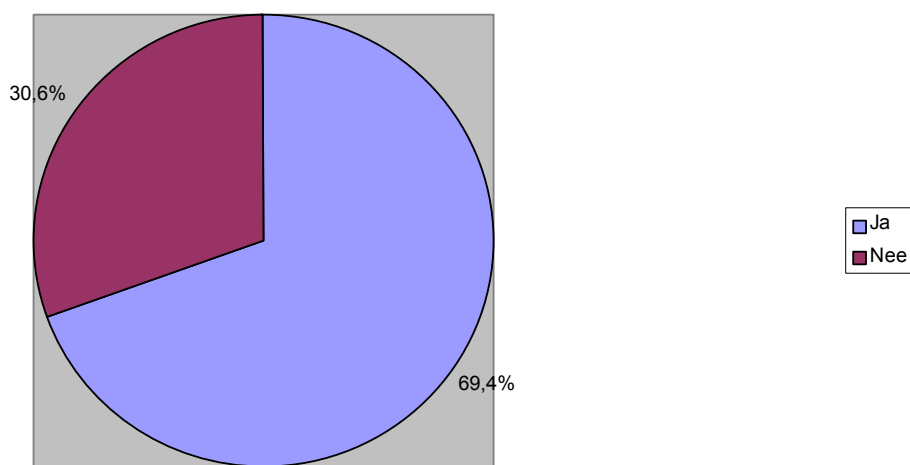
Van de 106 respondenten die hier antwoord op gaven zijn er 32 die ‘intern’ als antwoord aankruisten. De overigen selecteerden allen ‘beide’. Hierbij is geen weging meegegeven die duidelijk maakt in hoeverre of in welke mate het beleid zowel intern als extern gericht is. De antwoorden bij o/.m. vraag 22 suggereren dat de conclusie gerechtvaardigd is dat intern gericht beleid de boventoon voert.

21. Is uw ICT-beleid ook gericht op duurzaamheid van het verkregen digitale materiaal (“digitaal behoud” beschikbaarheid van data op lange termijn)?
(slechts 1 antwoord mogelijk)

- Ja
- Nee

Het beleid is gericht op duurzaamheid

Is uw beleid gericht op duurzaamheid van de verkregen digitale materialen?

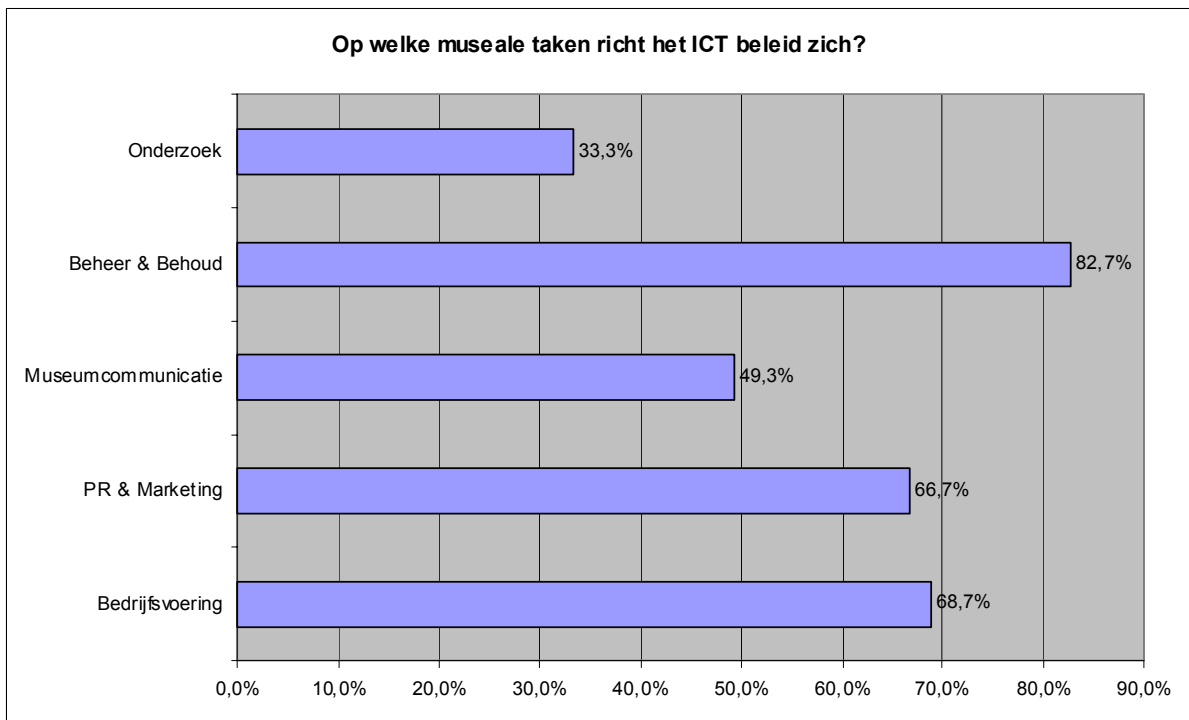

N = 136

22. Op welke delen van de museale taken richt het ICT beleid zich?

- Bedrijfsvoering
- PR & Marketing
- Museumcommunicatie
- Beheer & Behoud
- Onderzoek

ICT beleid richt zich het meest op beheer en behoud en het minst op onderzoek

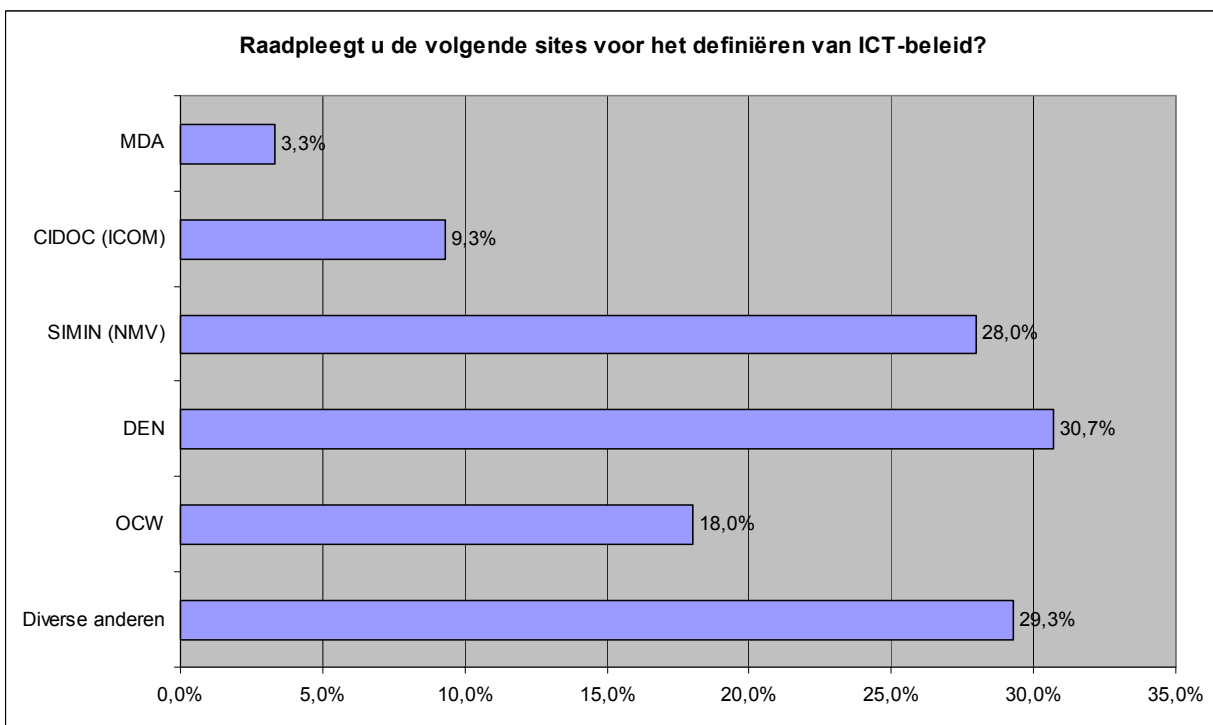

N = 147

23. Raadpleegt u de volgende websites voor het definiëren van het beleid en andere ICT vragen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- OCW
- DEN
- SIMIN (NMV)
- CIDOC (ICOM)
- MDA
- Anders, nl:.....

Sites van SIMIN en DEN worden het meest geraadpleegd bij het definiëren van ICT-beleid

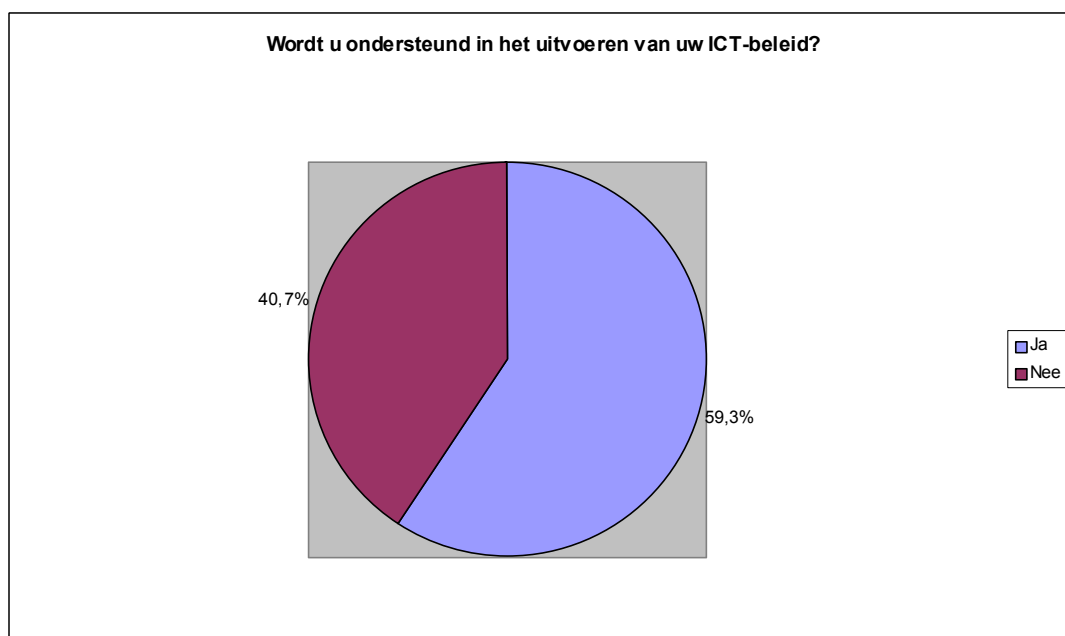
N = 147

Bij de categorie ‘diverse anderen’ wordt door de helft van diegenen die iets invulden ‘geen’ aangegeven. De overige antwoorden lopen uiteen en alleen ‘collega musea’ worden enkele malen genoemd.

24a. Wordt u extern ondersteund bij de uitvoering van het ICT-beleid? (slechts 1 antwoord mogelijk)

- Ja (ga naar vraag 26b)
- Nee (ga naar vraag 26d)

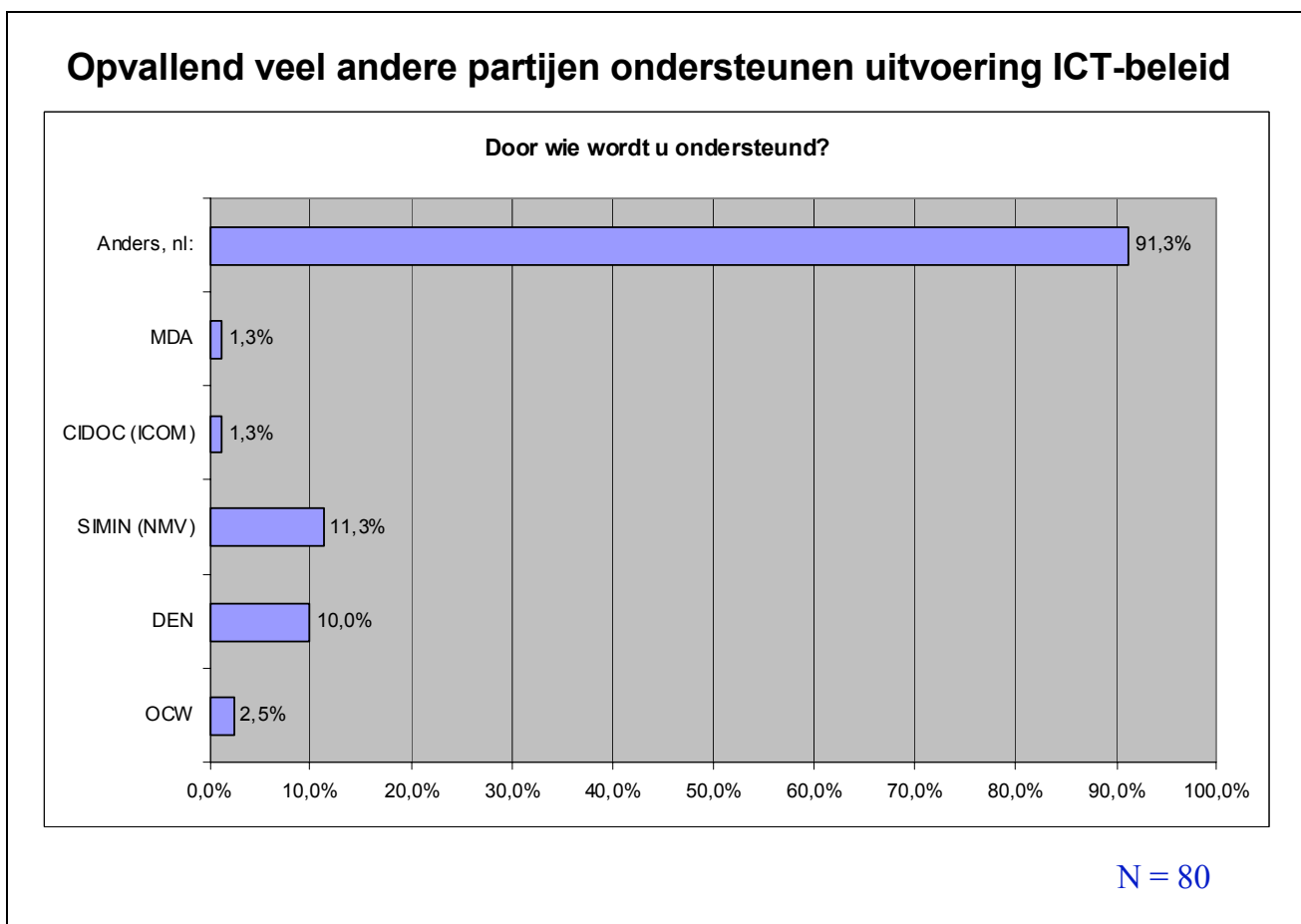
Bijna 60% wordt ondersteund bij het uitvoeren van ICT-beleid

N = 135

24 b. Zo ja, door wie?

- OCW
- DEN
- SIMIN (NMV)
- CIDOC (ICOM)
- MDA
- Anders, nl:.....

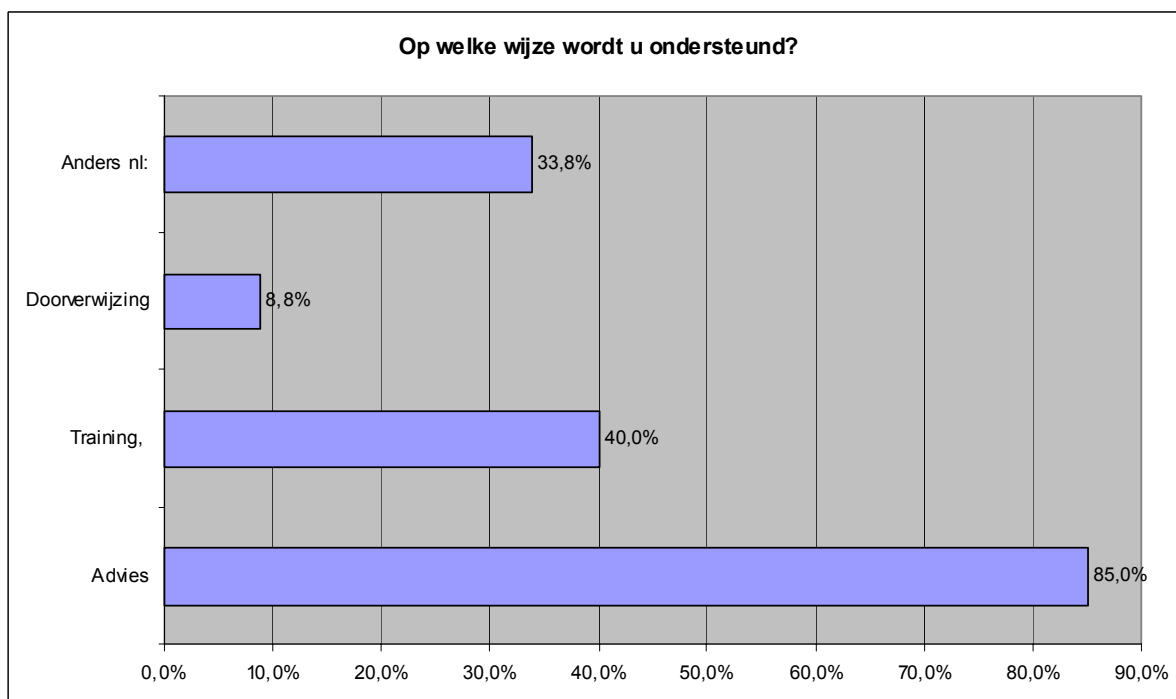

Bij de categorie ‘anders’ worden veel verschillende instellingen genoemd, variërend van gemeente tot extern adviseurs en dergelijke. In de meerderheid zijn de laatste.

24 c. Op welke wijze?

- Advies
- Training,
- Doorverwijzing
- Anders nl:.....

Advies voornaamste wijze van ondersteuning

N = 80

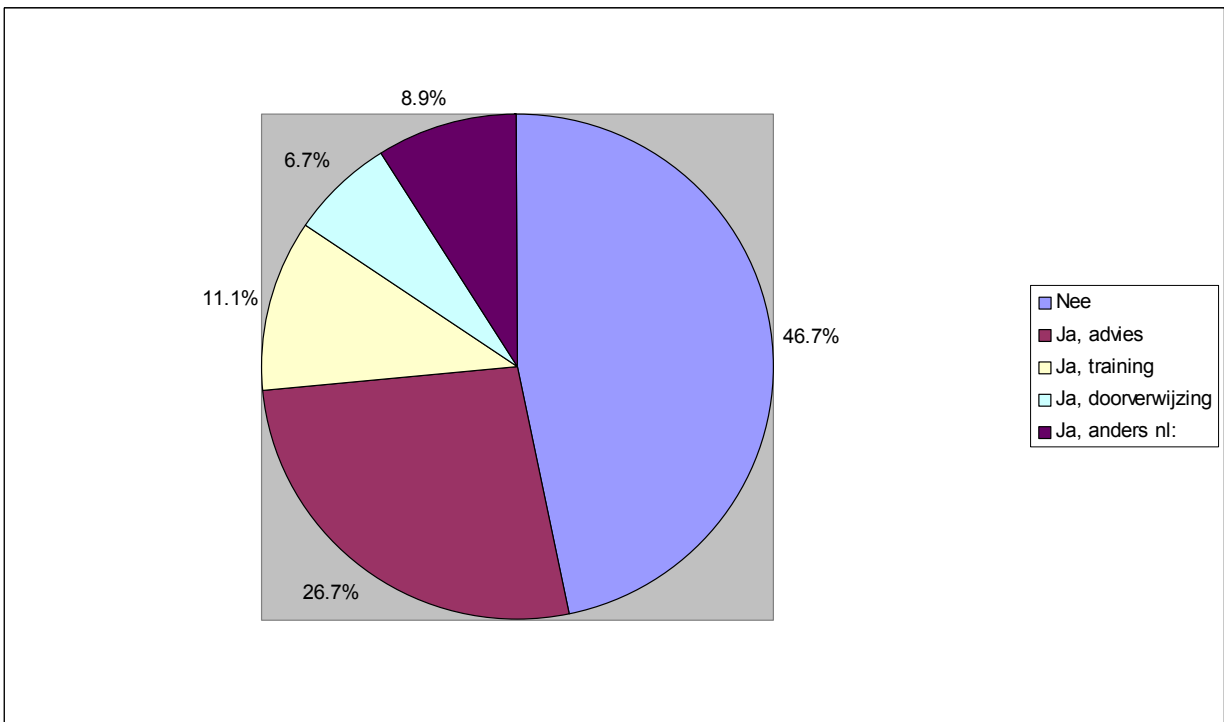
De antwoorden in de categorie 'anders' zijn bijna allemaal te classificeren als 'technische ondersteuning'.

24 d Zo nee, hebt u hier behoefte aan?

- Nee
- Ja, advies
- Ja, training
- Ja, doorverwijzing
- Ja, anders nl:.....

53% heeft behoefte aan ondersteuning

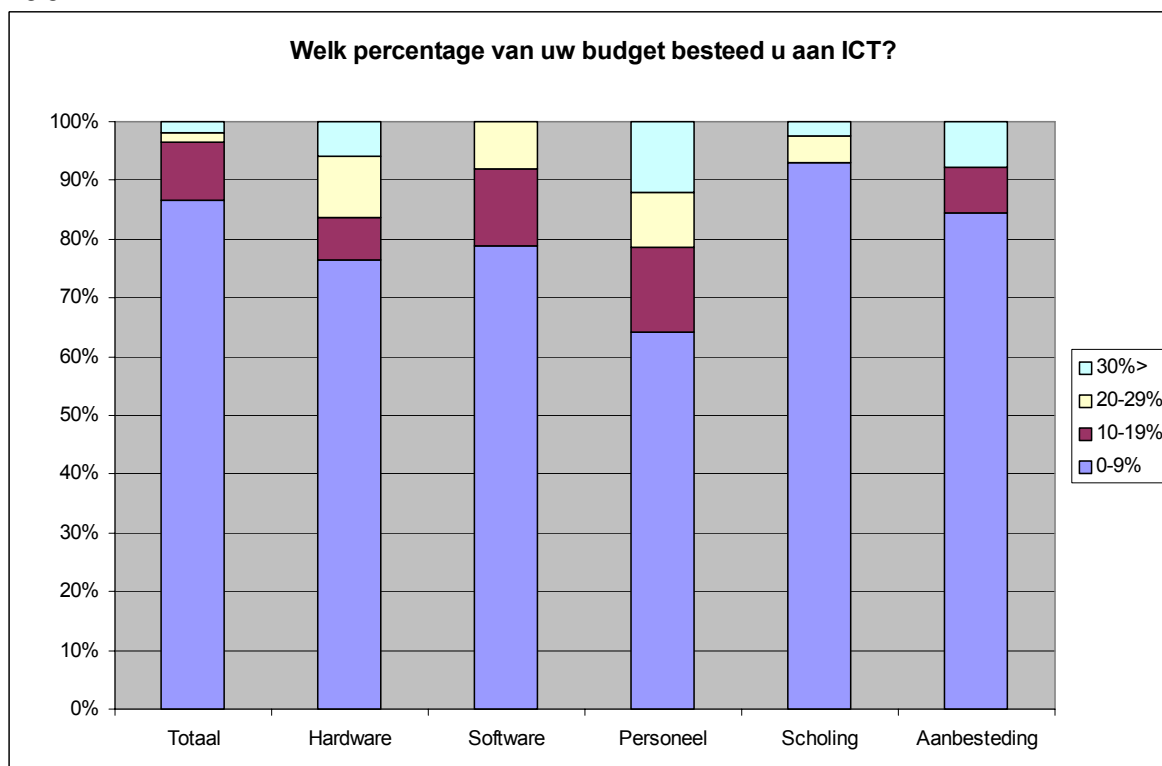
N = 70

De antwoorden in de categorie ‘anders’ geven geen specifiek beeld te zien.

25. Welk percentage van de begroting wordt besteed aan ICT (per jaar)? Geef indien bekend een onderverdeling in hardware (PC's, schermen, kabels), software, personeel (webmaster, registrator), scholing en aanbesteding.

	Totaal	Hardware	Software	Personeel	Scholing	Aanbesteding
0-9%	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10-19%	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20-29%	☐	☐	☐	☐	☐	☐
30%>	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bijna 90% van de musea besteedt minder dan 9% van het budget aan ICT

N = 112

N = 68

N = 62

N = 42

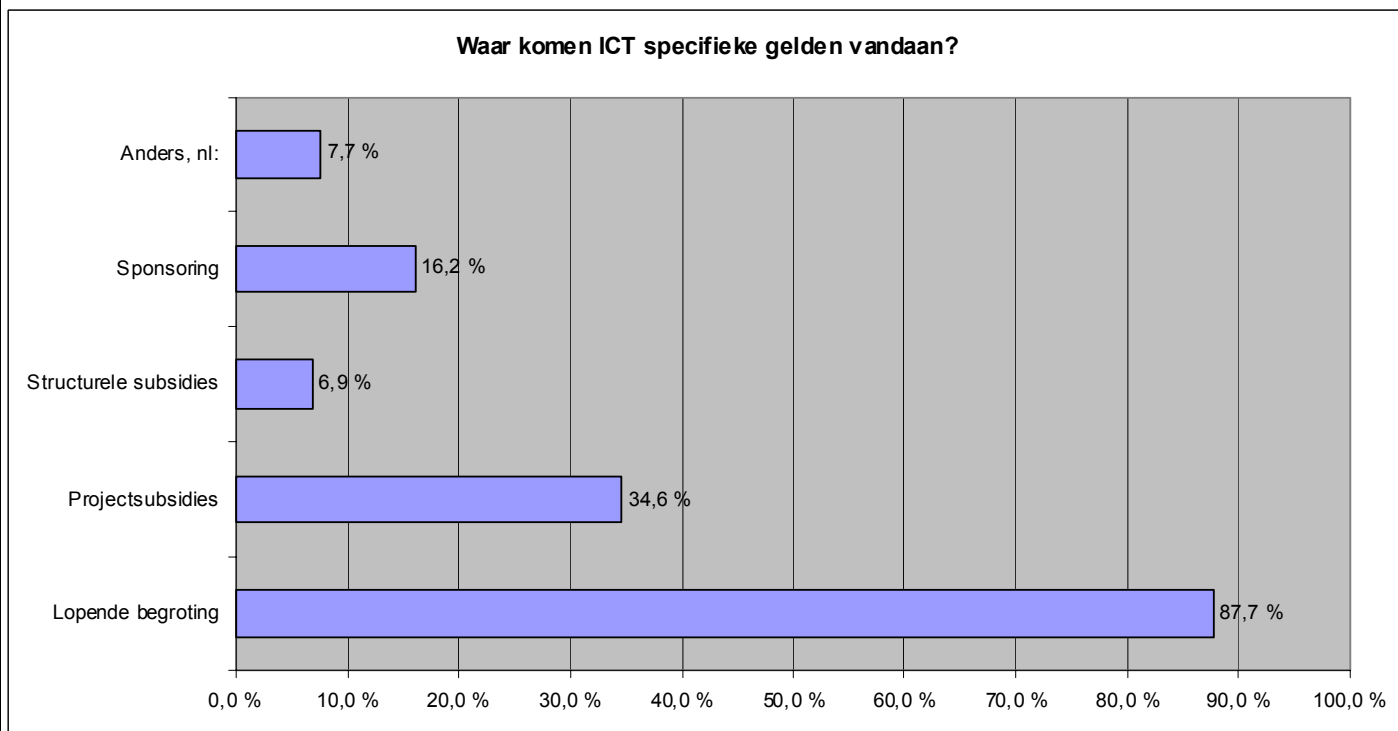
N = 43

N = 26

26. Waar komen de specifieke ICT gelden vandaan? Geef indien bekend ook percentages aan

Oorsprong	Aanvinken indien van toepassing	Percentage
Lopende begroting	☐	%
Projectsubsidies	☐	%
Structurele subsidies	☐	%
Sponsoring	☐	%
Anders: nl.....	☐	%

ICT-budget voornamelijk uit lopende begroting

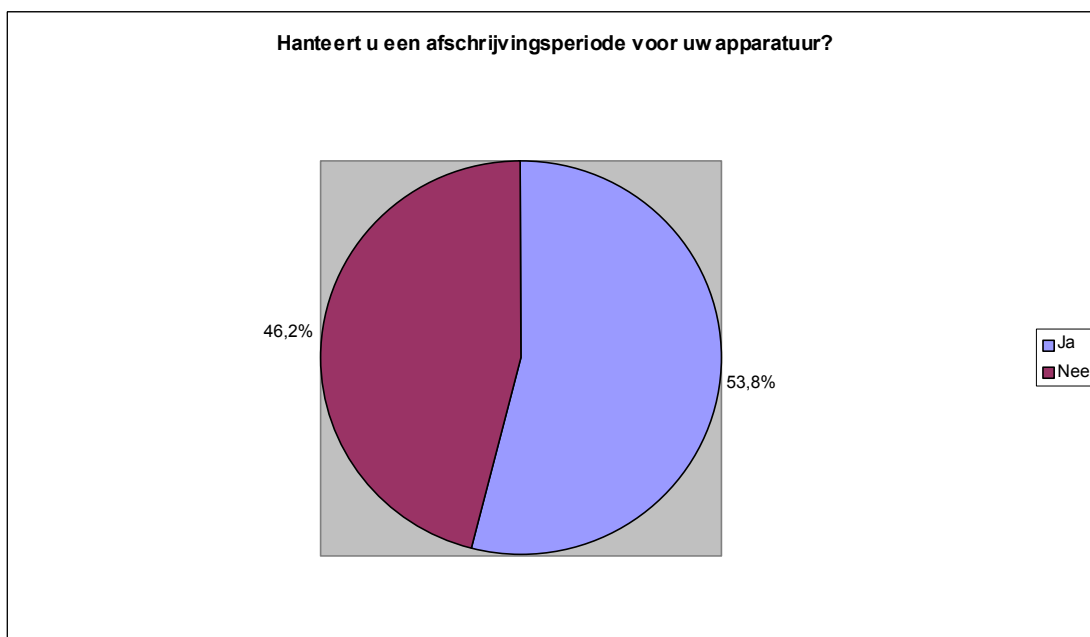
N = 130

Hierbij werd in de categorie ‘anders’ niets ingevuld.

27. Hanteert u een afschrijvingsperiode voor uw apparatuur? (slechts 1 antwoord mogelijk)

- Zo ja, welke termijn hanteert u jaar
- Zo nee, hoe oud is uw apparatuur jaar gemiddeld?

Ruim de helft van de musea hanteert afschrijvingstermijn voor apparatuur

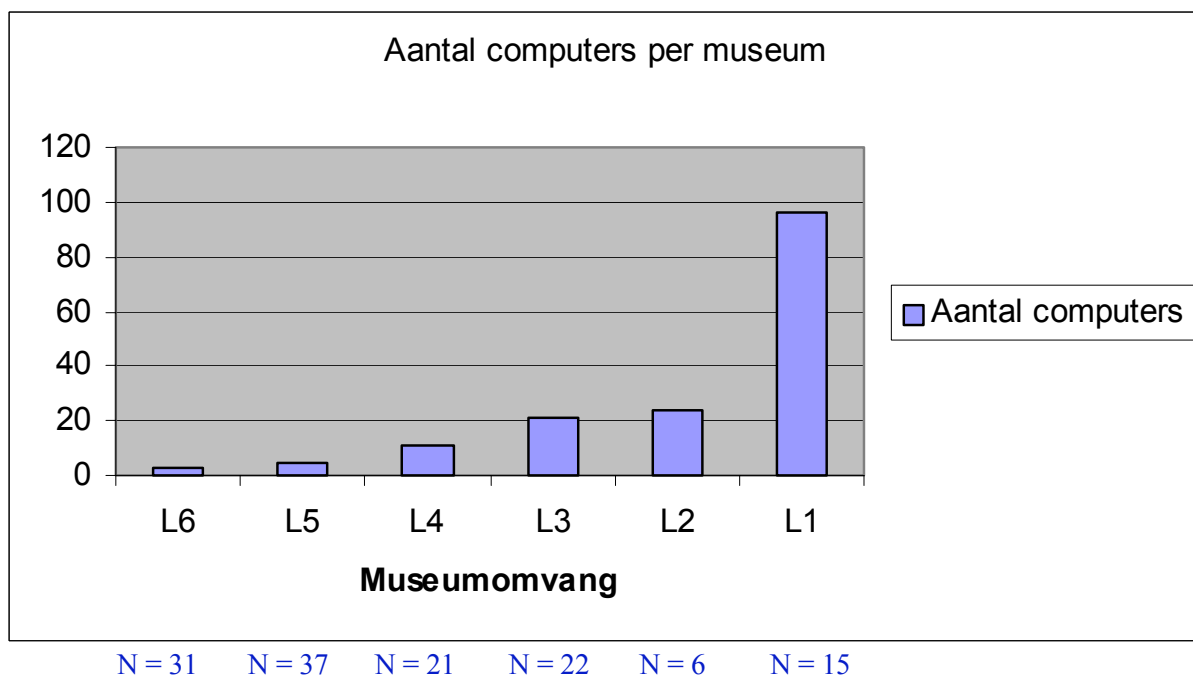
N = 130

De termijn genoemd voor afschrijving bedraagt tussen de 3 en 5 jaar. Als ouderdom wordt aangegeven een leeftijd tussen 2 en 5 jaar.

Voor de beeldvorming is hier nu eerst het resultaat van de antwoorden op vraag 30 opgenomen.

30. Hoeveel computers heeft u in uw museum?

Gemiddeld 12 computers per museum

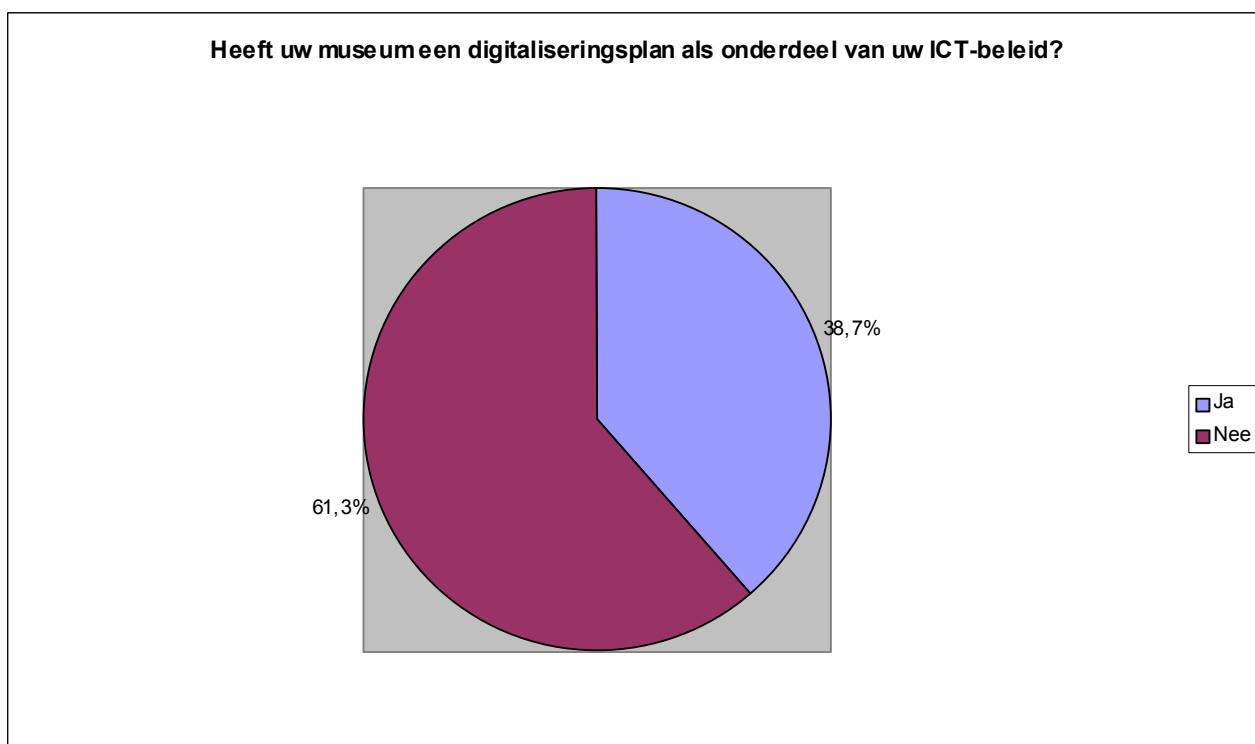

28. Heeft uw museum een digitaliseringsplan als onderdeel van het ICT-beleid?

(slechts 1 antwoord mogelijk)

- Ja
- Nee

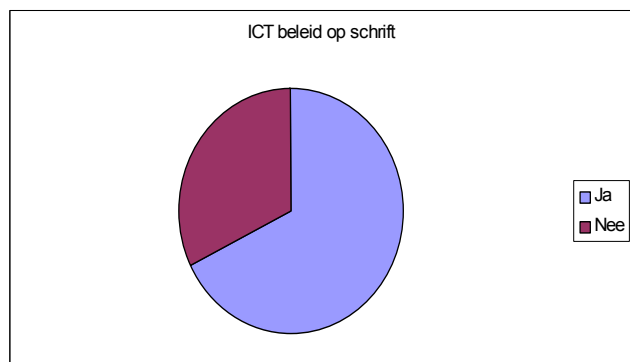
Ruim 38% van de musea heeft een digitaliseringsplan

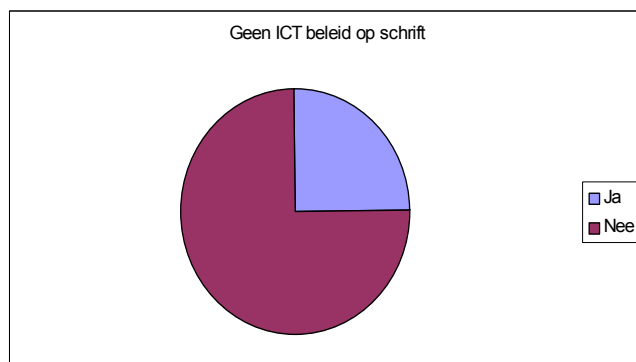
N = 142

Wordt er gekeken naar naar musea die een ICT-beleid op schrift gesteld hebben dan blijkt dat deze significant vaker ook over een digitaliseringsplan beschikken. Zet men de antwoorden op de gerelateerde vragen naast elkaar (instellingen met een digitaliseringsplan EN beleid op schrift en instellingen met een digitaliseringsplan ZONDER beleid op schrift) dan ziet de verdeling er als volgt uit:

Musea met op schrift gesteld ICT beleid hebben significant vaker een digitaliseringsplan

N = 55

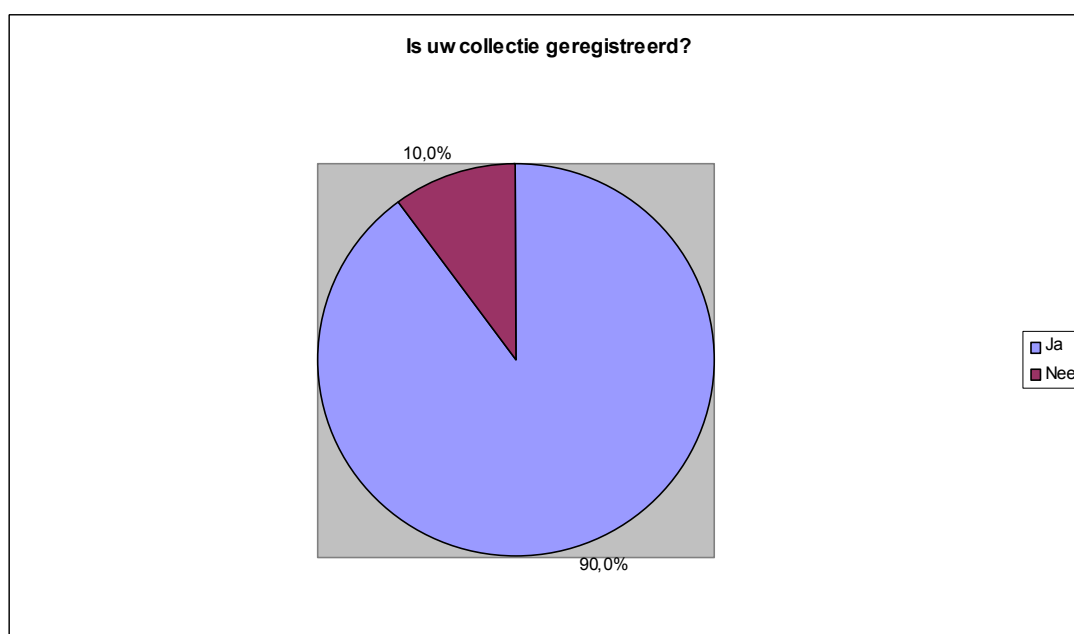

N = 87

32a Is uw collectie geregistreerd? (*slechts 1 antwoord mogelijk*)

- Ja
- Nee

90% van de musea heeft de collectie geregistreerd

De musea die hebben aangegeven dat hun collectie niet geregistreerd is zijn niet specifiek in te delen in een bepaalde categorie. Ze zijn verdeeld over de categorieën L3 t/m L6 met een kleine meerderheid in L6.

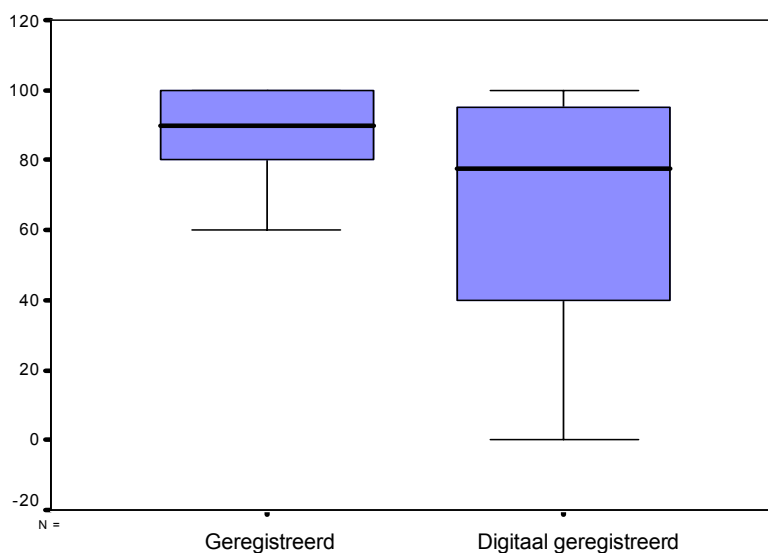

32b Welk percentage van uw collectie is geregistreerd?

32c Welk percentage van uw collectie is elektronisch (digitaal) geregistreerd (geautomatiseerd)?

Van die 90% is gemiddeld 85% geregistreerd en 65% digitaal geregistreerd

- Gemiddeld 85% van de collectie is geregistreerd (N = 125)
- Gemiddeld 65% van de collectie is digitaal geregistreerd (N = 114)

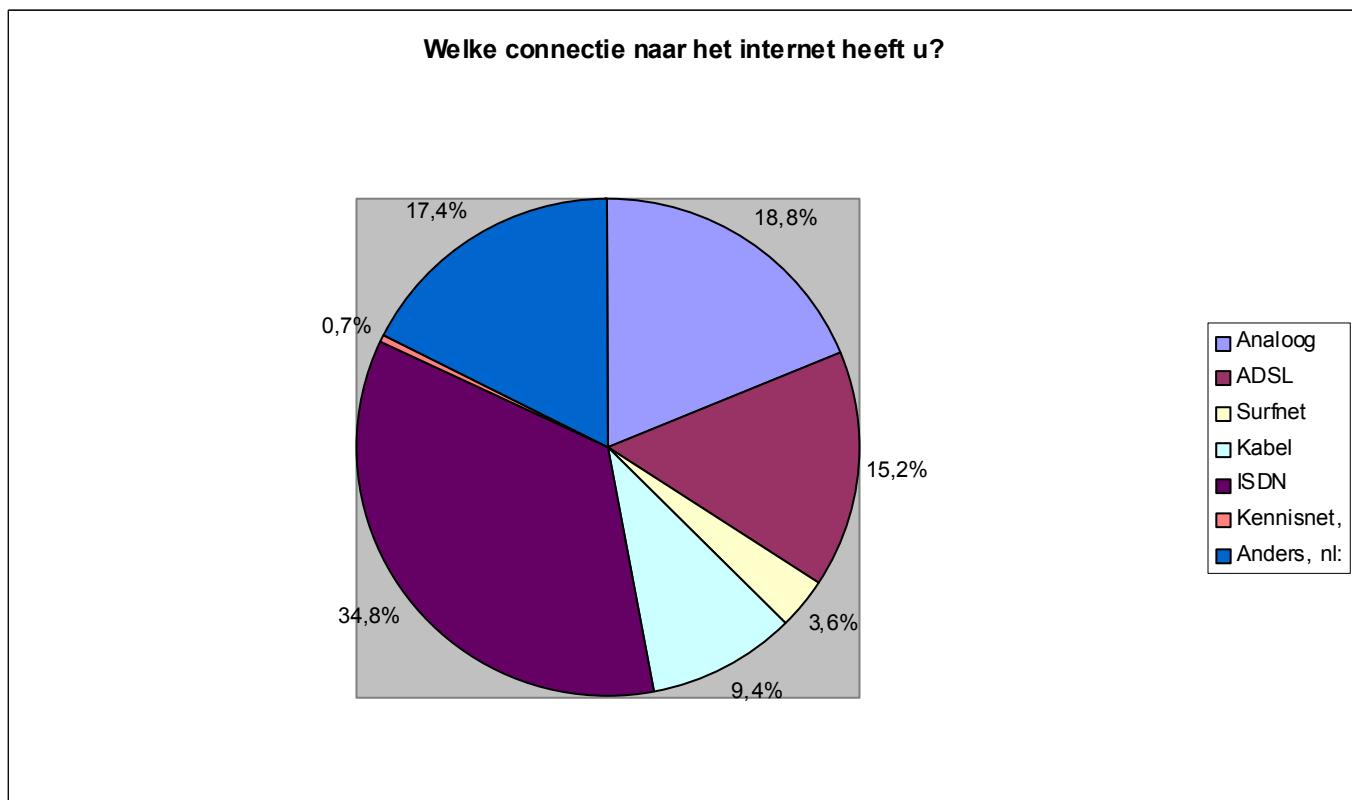

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de vervolgvraag, waarbij werd gevraagd naar meer detaillering van de onderverdeling van de collectieregistratie, documentatie, automatisering hiervan en digitalisering, geen (significante of betrouwbare) verdere inzichten opleverde omdat slechts weinigen de vraag beantwoordden en de antwoorden een groot verschil aan interpretatie te zien gaven.

34. Heeft uw museum een connectie naar het internet? (slechts 1 antwoord mogelijk)

- Analoog
- ADSL
- Surfnets
- Kabel
- ISDN
- Kennisnet,
- Anders, nl:.....

ISDN, ADSL en analoge connecties worden het meest gebruikt

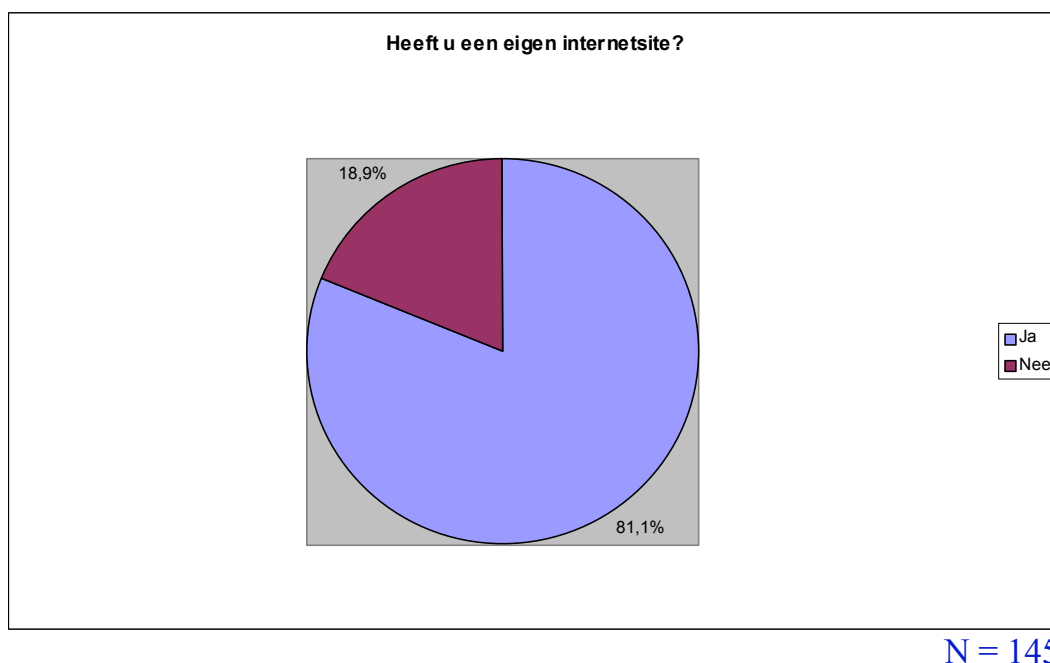
N = 138

Hierbij kan worden opgemerkt dat bij de categorie ‘anders’ verschillende antwoorden worden gegeven variërend van ‘nog niet’ en ‘geen’ tot glasvezelkabel en gemeente netwerk.

36. Heeft uw museum een 'eigen' website? (slechts 1 antwoord mogelijk)

- Ja
- Nee

Ruim 81% van de musea heeft een eigen internetsite

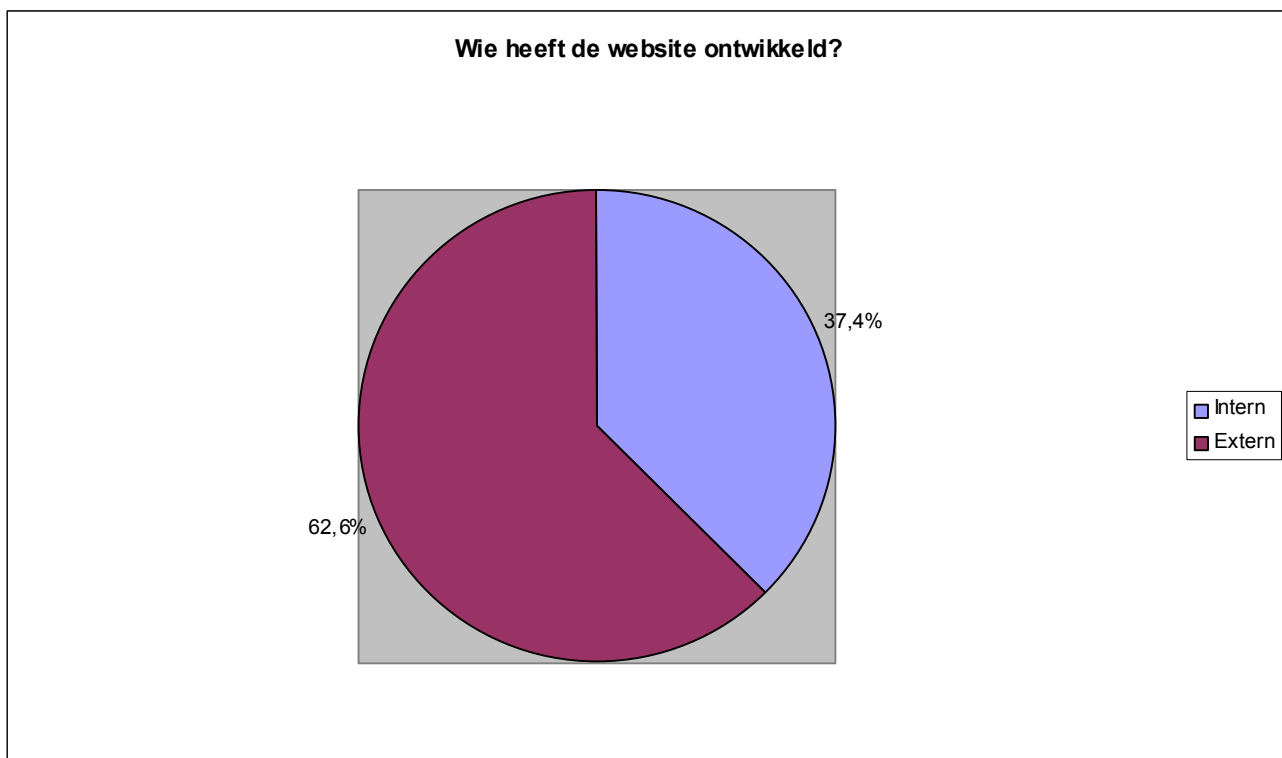

Hierbij kan nog worden opgemerkt dat verreweg de meeste musea over een domein beschikken dat binnen het nationale (.nl) gTLD (generic Top Level Domain) valt. De overige hebben een domein binnen het .com TLD. Opvallend genoeg noemt er geen enkele museum het nieuwe .museum TLD. Overigens betekent dit niet dat een museum domein ook niet geregistreerd is onder een ander TLD. Verder valt op dat 105 van de 118 instelling die aangaven een eigen web site te hebben de URL hiervan hebben ingevuld (antwoord bij vraag 10).

39. Wie heeft de website(s) ontwikkeld? (slechts 1 antwoord mogelijk)

- Intern
- Extern

Websites worden voornamelijk extern ontwikkeld.....

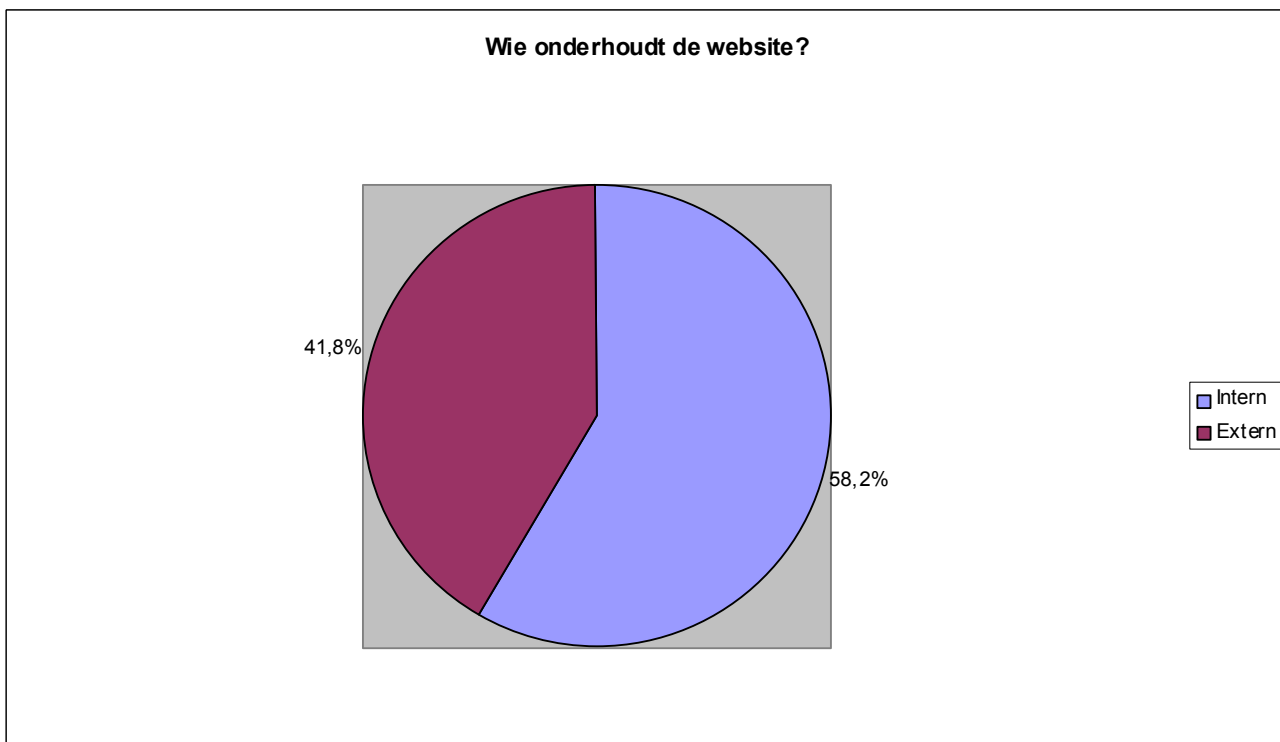

Opvallend gegeven is dat het aantal instellingen dat de website intern ontwikkeld heeft nog altijd 40% bedraagt. Een enkele instelling maakt daarbij gebruik van de expertise van de moederorganisatie, bijvoorbeeld een universiteit of van de handigheid van een van de eigen medewerkers. Een trend naar bijvoorbeeld museum omvang is er niet.

40. Wie onderhoudt de website(s)? (slechts 1 antwoord mogelijk)

- Intern + Aantal FTE
- Extern, nl:.....

Maar worden voornamelijk intern onderhouden

N = 122

37. Wat is de begroting voor uw website?

Gemiddelde budget website rond de 9000 euro

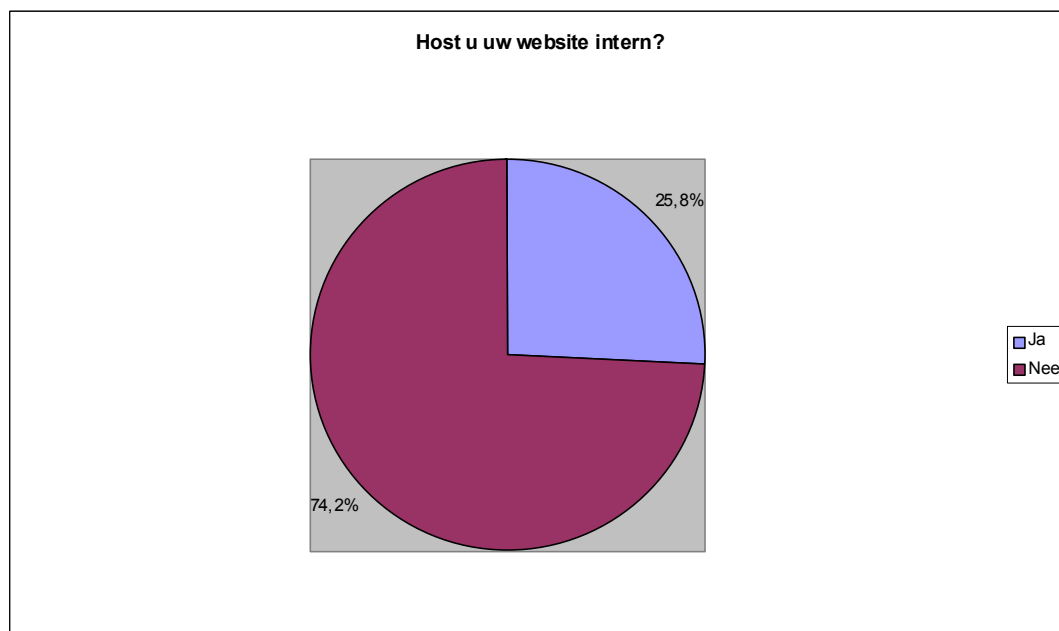
Museumomvang	Gemiddeld budget (Euro)	Aantal respondenten
L6	3500	15
L5	1100	28
L4	7000	18
L3	11000	17
L2	46000	5
L1	22500	10

41. Host u uw website intern (beheert u zelf de website op een PC/server van het museum)?

(slechts 1 antwoord mogelijk)

- Ja
- Nee

Ruim een kwart van de musea host de website intern

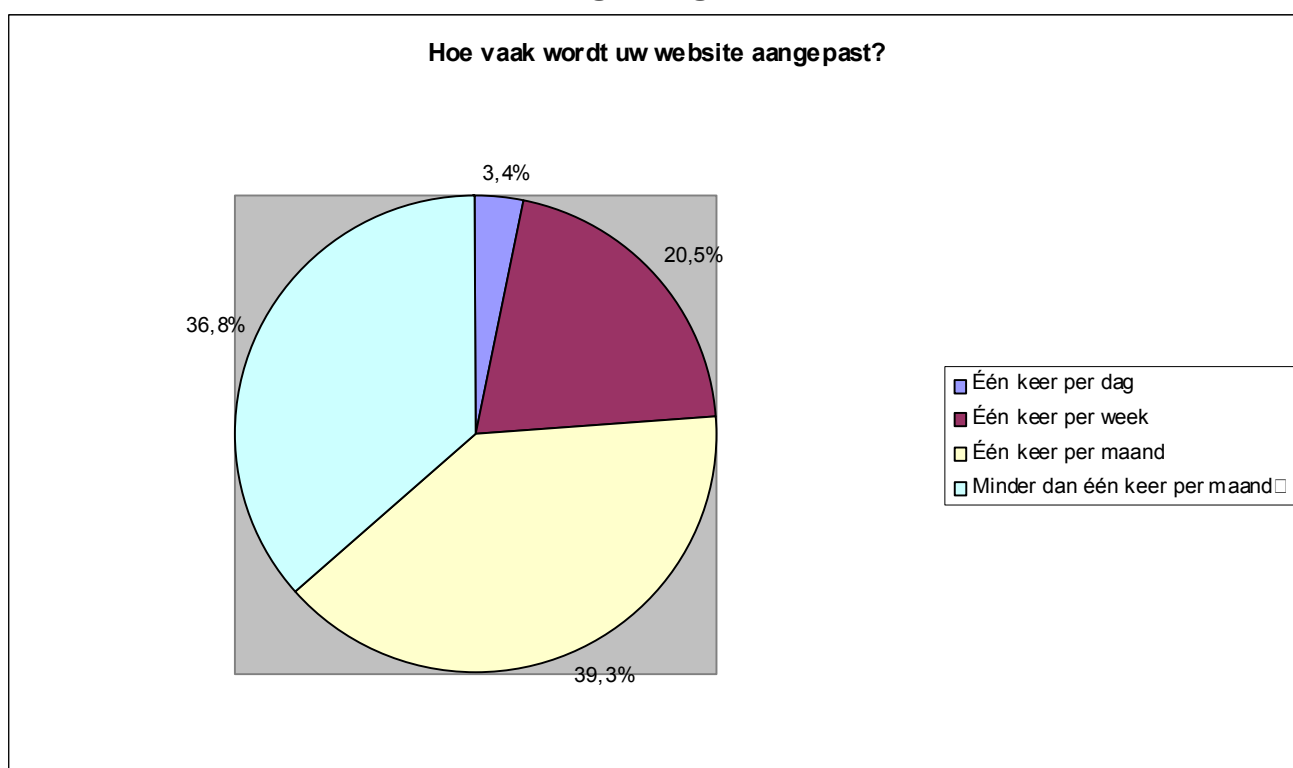
N = 120

Hierbij valt op te merken dat het zelf hosten van een website om een vrij geavanceerde systeemarchitectuur en voldoende kennis van zaken vraagt. Gezien het feit dat een aantal met name kleinere musea aangeeft de web site zelf te hosten valt het aan te nemen dat de interpretatie van de vraag niet geheel juist is geweest. Het zou goed kunnen dat wanneer men bijvoorbeeld een eigen website onderhoudt maar via een ISP (Internet Service Provider) aanbiedt men schijnbaar zelf de hosting doet. Immers heeft men zelf de controle op de site. Waarschijnlijk hosten de meeste musea, op een enkele uitzondering na, hun web site niet zelf.

42. Hoe vaak wordt de website aangepast?

- Één keer per dag
- Één keer per week
- Één keer per maand
- Minder dan één keer per maand

Website worden relatief weinig aangepast

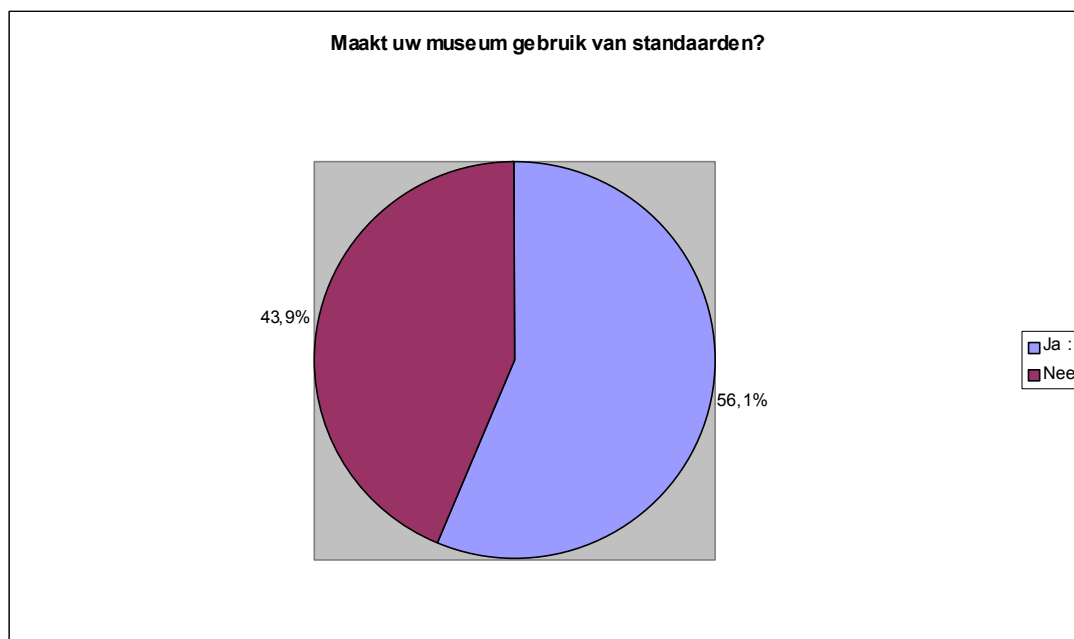
N = 117

47. Maakt uw museum gebruik van standaarden? (*slechts 1 antwoord mogelijk*)

- Ja
- Nee

Meer dan de helft van de musea maakt (bewust) gebruik van standaarden

N = 114

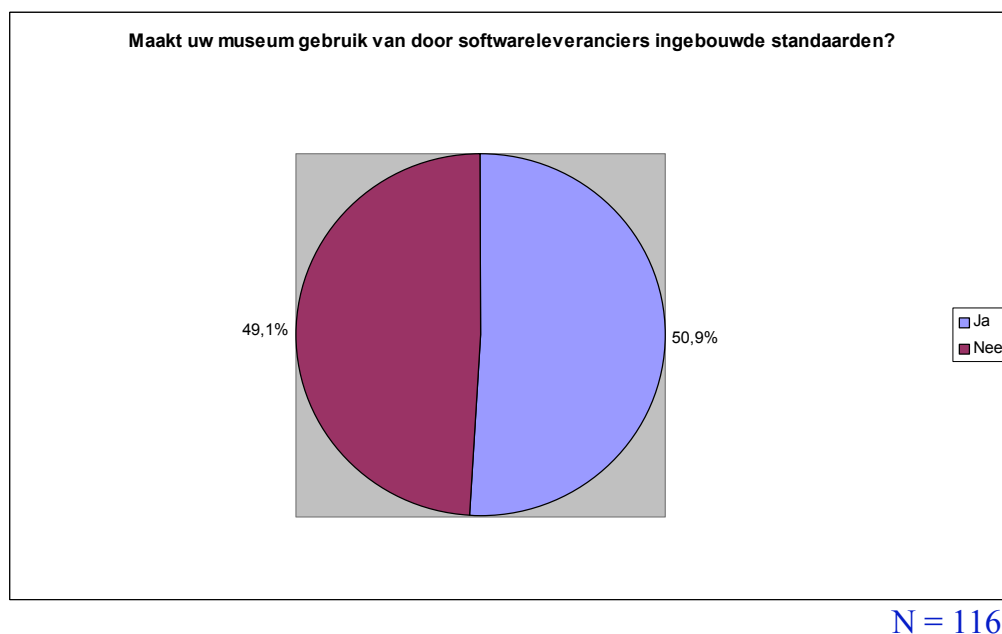
Hierbij dient te worden opgemerkt dat de toevoeging van het woord 'bewust' tussen haakjes hier doelt op het feit dat men door gebruik van de collectie management systemen die in Nederland in zwang zijn onbewust gebruik maakt van een aantal standaarden omdat die door de software leverancier zijn 'ingebouwd'. Men kan dan wel 'niet' volgens een standaard werken maar moet enige moeite doen om dit te voorkomen. Het lijkt weinig waarschijnlijk dat dit ook het geval is.

48. Maakt uw museum gebruik van door softwareleveranciers ingebouwde standaarden?

(slechts 1 antwoord mogelijk)

- Ja
- Nee

De helft van de musea maakt (bewust) gebruik van door leveranciers ingebouwde standaarden

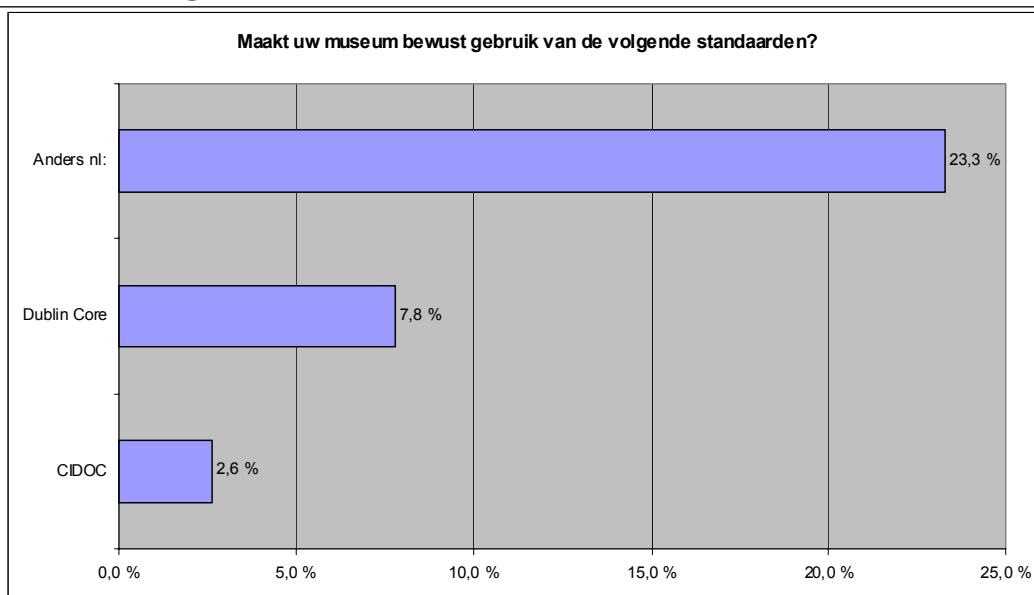

49. Maakt uw museum bewust gebruik van de volgende standaarden?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- CIDOC
- Dublin Core
- Anders nl.....

Bekendheid of gebruik van standaarden zeer beperkt

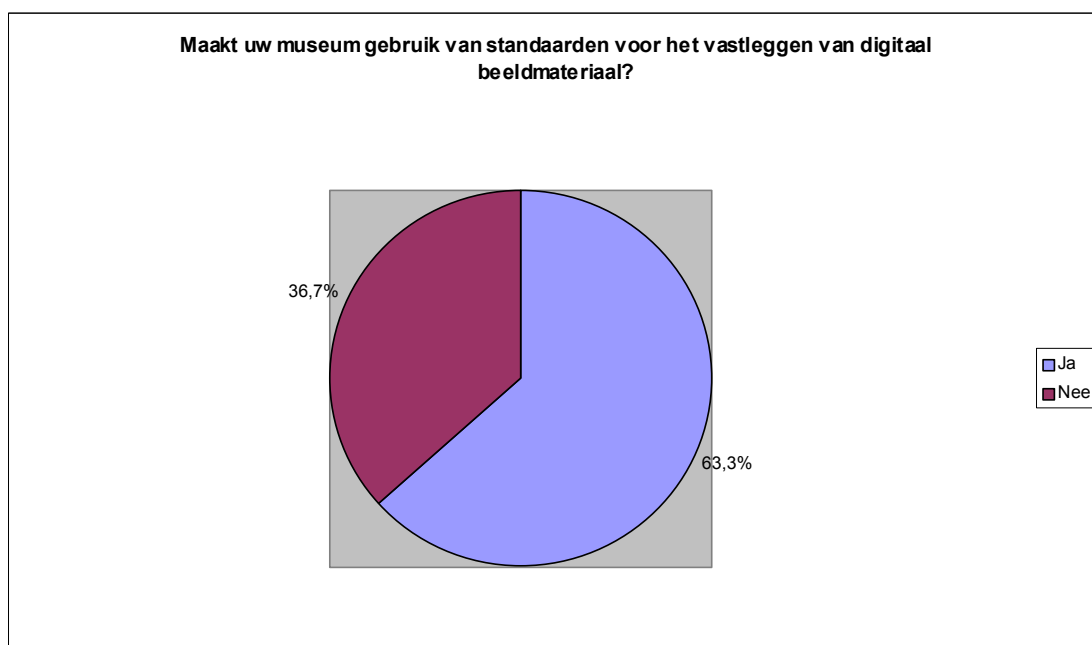
N = 116

Hierbij werd bij het antwoord ‘anders nl.’ slechts in een enkel geval iets ingevuld. Enkele voorbeelden: tweemaal werd de AAT (Art and Architecture Thesaurus) genoemd, tweemaal Adlib (een collectie management systeem dat wel volgens een aantal standaarden werkt maar zelf geen standaard is), éénmaal Spectrum en éénmaal XML.

50. Maakt uw museum gebruik van standaarden voor het vastleggen van digitaal beeldmateriaal (JPEG, TIFF)?

- Ja
- Nee

Bijna tweederde van de musea maakt gebruik van standaarden voor digitaal beeldmateriaal

N = 120

Hierbij kan worden opgemerkt dat het niet echt verwonderlijk genoemd kan worden dat hier het aantal instelling dat gebruik maakt van standaarden iets groter is. Bij het aanmaken en opslaan van beeldmateriaal valt er eenvoudigweg niet aan te ontkomen een bepaalde standaard te kiezen. Het is als het ware vergelijkbaar met een digitaal tekstdocument dat men bewaard op en PC en waarbij het de extensie .DOC meekrijgt.

57. Op welke van de volgende gebieden mist u ICT expertise en kennis?

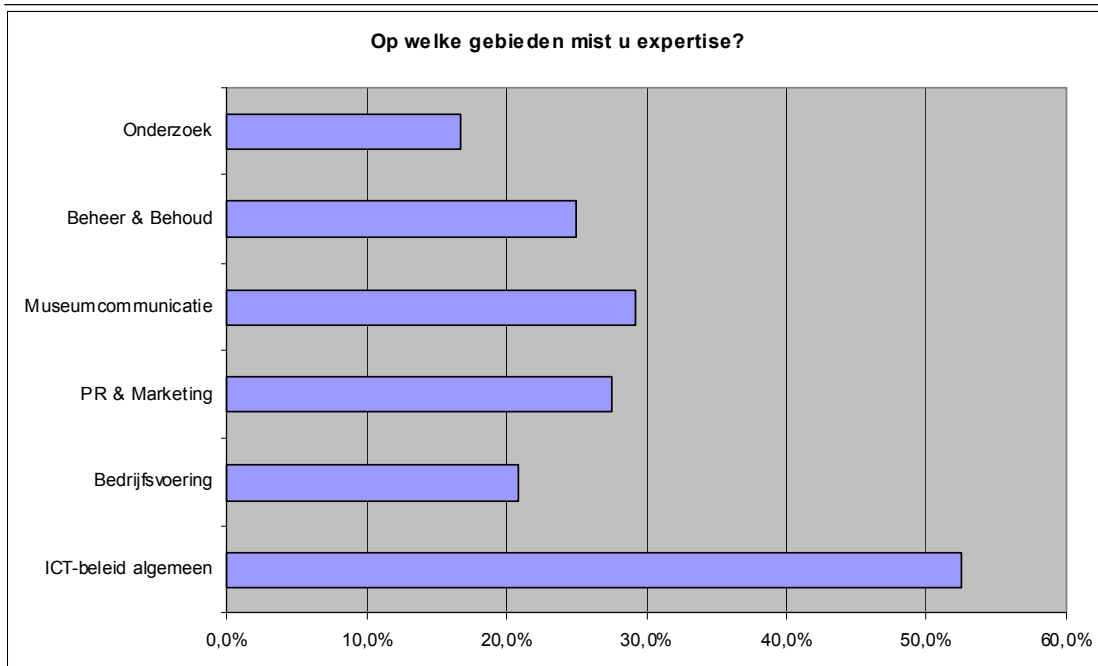
(meerder antwoorden mogelijk)

- ICT-beleid algemeen
- Bedrijfsvoering
- PR & Marketing
- Museumcommunicatie
- Beheer & Behoud
- Onderzoek

58. Welke acties onderneemt u om deze expertise en kennis te verwerven?

	Acties
Bedrijfsvoering	
PR & Marketing	
Museumcommunicatie	
Beheer & Behoud	
Onderzoek	

Musea missen voornamelijk kennis op het gebied van algemeen ICT beleid en expertise;

N = 116

59. Heeft u een samenwerkingsverband met andere musea of instellingen op het gebied van ICT? (slechts 1 antwoord mogelijk)

Ja, met:

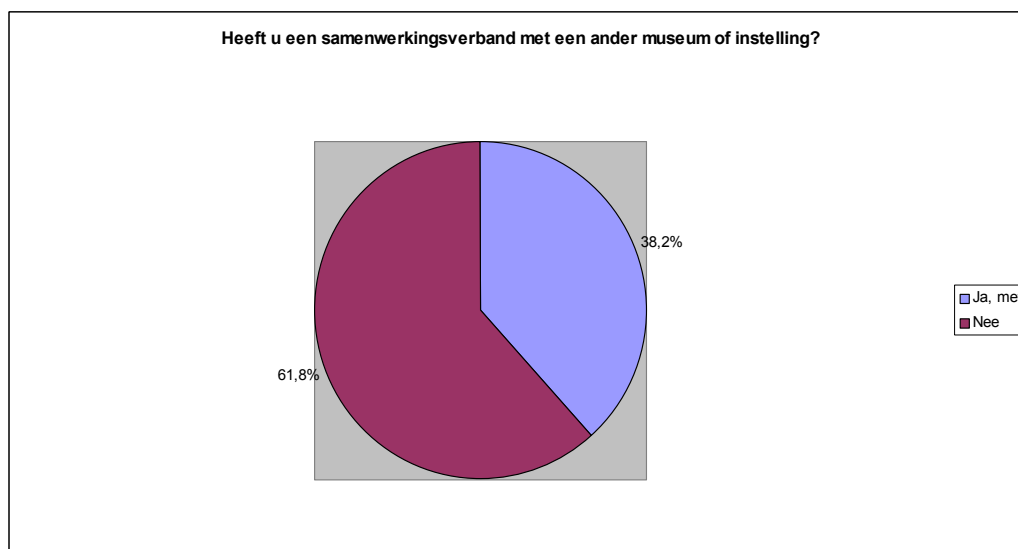
.....

.....

.....

Nee

Ruim eenderde van de musea werkt samen met andere musea of instellingen

N = 123

Opvallend gegeven is dat samenwerking bijna uitsluitend plaatsvindt met andere musea, een enkel archief of bibliotheek wordt ook genoemd.

Verschillen in antwoorden m.b.t. museumomvang

In de algemene beschrijving in het voorgaande hoofdstuk, waren al een aantal verschillen af te leiden tussen musea met een verschillende omvang. Hieronder worden een aantal opvallende verschillen nader toegelicht. Hierbij moet worden opgemerkt dat, hoewel zichtbaar, deze verschillen niet direct significant hoeven te zijn. Waar wordt gesproken over verschillen, gaat het om veronderstellingen.

Algemeen ICT-beleid

De omvang van een museum lijkt invloed te hebben op het al dan niet hebben van een ICT-beleid op schrift. Opvallend is wel dat L2 musea vaker een ICT-beleid hebben dan L1 musea. Een verklaring hiervoor kan zijn dat er voor de hele grote musea andere zaken vooralsnog voorrang hebben of hadden t.o.v. het op schrift stellen van een ICT-beleid terwijl de net iets kleinere musea hier meer tijd voor hebben. Het beleid lijkt bij grotere musea ook vaker gericht te zijn op digitale duurzaamheid maar daarbij zijn de nodige vraagtekens te plaatsen (zie XXX)

Bij het raadplegen van websites bij het definiëren van ICT-beleid valt op dat kleinere musea veel vaker andere websites bezoeken dan grotere musea. De site van OCW wordt echter juist weer (relatief) vaker bezocht door grotere musea. Een ander opvallend verschil treedt op bij de vraag over ondersteuning bij het ICT-beleid. De grotere musea worden allemaal ondersteund, terwijl bij de drie kleinste groepen minder dan 50% van de musea gebruik maakt van ondersteuning.

Het hebben van een digitaliseringsplan lijkt voor grotere musea ook meer van toepassing te zijn dan voor kleinere. Waar bij de grotere musea (L1 en L2) meer dan 60% beschikt over een digitaliseringsplan, ligt dit percentage bij de kleinere musea onder de 40%.

Overzicht antwoorden vragen Nederlandse musea

Internetgebruik

In de vorige paragraaf is al aangegeven dat het budget van de website verschilt per 'museumklasse'. Hoewel dit verschil te verwachten is, geeft het wel aan dat er dus duidelijke verschillen zijn tussen de musea van verschillende omvang.

De connectie van de verschillende musea met het Internet vertoont een grote onderlinge verdeling. Opvallend is dat grotere musea iets meer gebruik lijken te maken van ADSL verbindingen en dat kleinere musea iets meer gebruik maken van ISDN. Er zijn echter geen andere trends waarneembaar.

Wat wel opvallend is, is dat alleen van de echt kleine (L6) musea er relatief minder een website hebben. De grootste drie groepen beschikken allemaal over een website, vervolgens is een dalende trend zichtbaar waarbij eigenlijk alleen bij de kleinste musea (L6) het verschil echt duidelijk wordt, slechts 40% van deze categorie beschikt over een website.

De frequentie van aanpassing van de website geeft een beeld over de 'actualiteit' van de website. Ook hier is het verschil tussen de musea met verschillende omvang duidelijk zichtbaar; hoe groter het museum, hoe vaker een website wordt aangepast. Dit verschil is logisch verklaarbaar, naast het grotere budget dat grotere musea hebben voor de website, hebben de websites van de grotere musea waarschijnlijk ook meer 'inhoud' die ververst moet worden. Wel valt op dat binnen de groep L2 er minder frequent wordt aangepast dan binnen de groep L3. De reeds eerder genoemde lagere respons binnen deze groep (L2) kan hiervoor een verklaring zijn.

Software en standaarden

Het (bewuste) gebruik van standaarden is bij de grotere musea hoger dan bij de kleinere musea. Opvallend is dat eigenlijk alleen de twee groepen van kleinste musea minder gebruik te lijken maken van standaarden. De drie daaropvolgende (grotere) groepen maken vaker gebruik van standaarden, maar verschillen onderling weinig. Alleen L1 lijkt weer opvallend vaker gebruik te maken van standaarden.

Het (bewuste) gebruik van door softwareleveranciers ingebouwde standaarden toont een gelijksoortig beeld als het gebruik van standaarden an sich. Opvallens is wel dat L2 minder gebruik lijkt te maken van standaarden dan L3 en L4, terwijl een tenminste gelijk percentage verwacht zou worden! Ook hier kan de geringe respons in deze categorie (L2) een verklaring geven.

Overzicht antwoorden vragen Nederlandse musea

Overige vergelijkingen

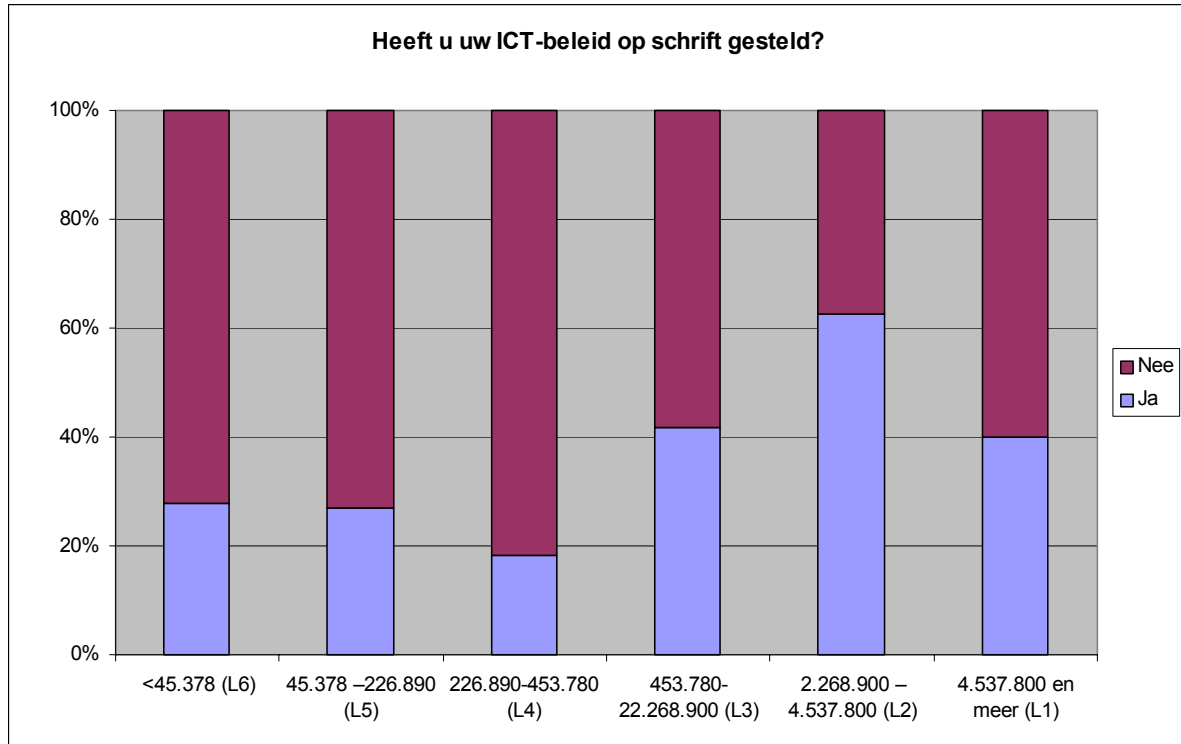
De samenwerking tussen musea van verschillende omvang verschilt niet opvallend. Het lijkt erop dat grotere musea iets vaker samenwerken (op L2 na) dan kleinere musea. Van de kleinere musea werkt rond de 30% samen en van de grotere musea (op L2 na) werkt rond de 30% samen.

Naast de classificatie naar museum budget, kan ook de classificatie naar museumsoort gebruikt worden om verschillen nader te bekijken. Hoewel er wel verschillen zichtbaar zijn, kan er niet zondermeer van uit worden gegaan dat deze verschillen significant zijn. In het volgende hoofdstuk blijkt dat er nauwelijks significante verschillen zijn aan te tonen op basis van de museum classificatie. Als een vergelijkbare figuur wordt bekeken in het kader van de samenwerking, zijn er beperkte verschillen te zien. Zo lijken volkenkundige en geschiedkundige en archeologische musea net iets vaker (rond de 50%) samen te werken dan andere musea, maar dit verschil is zeer klein.

Overzicht antwoorden vragen Nederlandse musea

Wanneer wordt gekeken naar de relatie tussen museum omvang en ICT-beleid geeft dit het volgende beeld:

Grotere musea hebben eerder een ICT beleid

N = 36

N = 41

N = 22

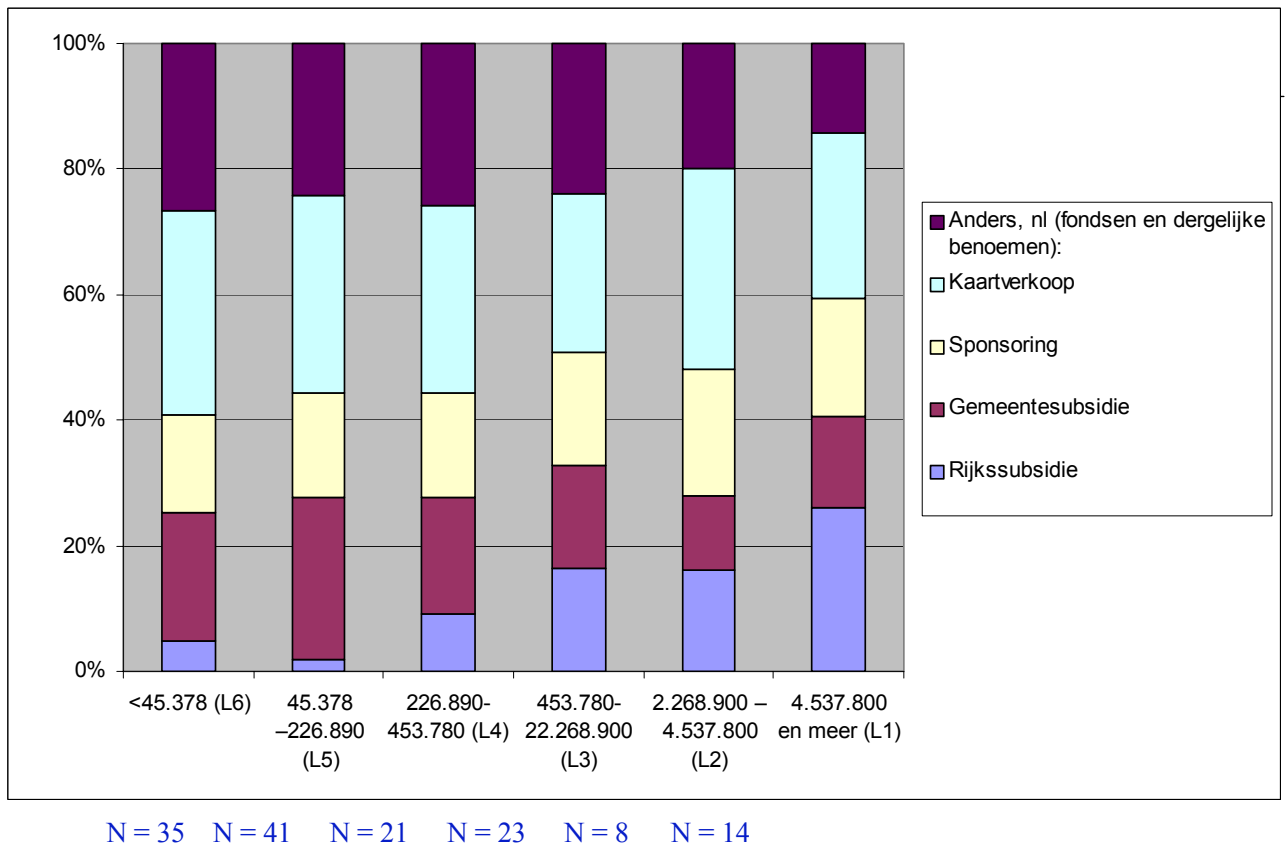
N = 24

N = 8

N = 15

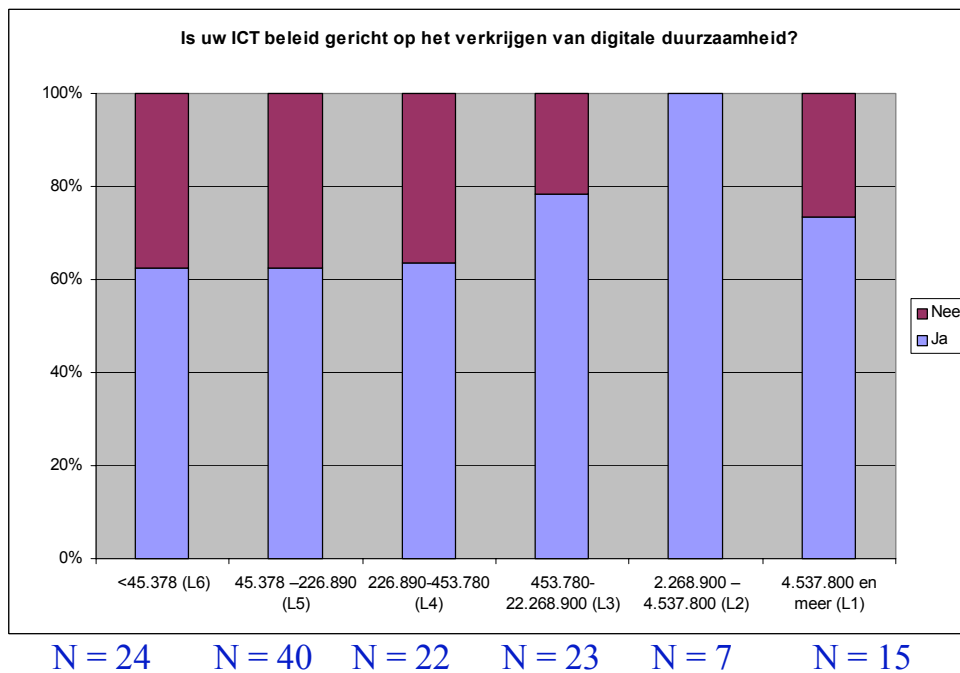
Wat betreft de relatie tussen omvang en inkomsten is de verdeling als volgt:

Grotere musea maken vaker gebruik van rijks- en overheidssubsidie

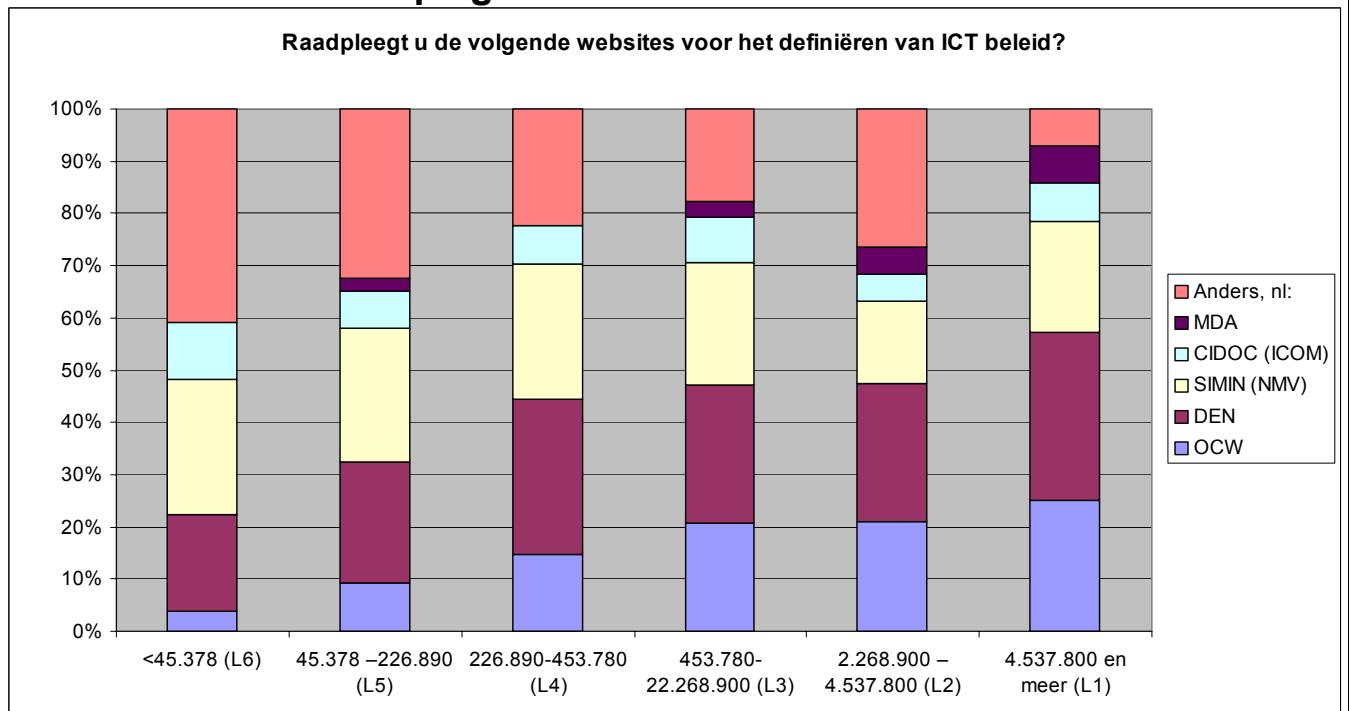
De relatie tussen museum omvang en een ICT beleid dat gericht is op digitale duurzaamheid ligt als volgt:

Beleid is bij grotere musea iets meer gericht op digitale duurzaamheid

De relatie tussen de museum omvang en de bron waar men te rade gaat voor wat betreft het bepalen van het beleid is als volgt:

Kleinere musea raadplegen relatief vaker andere websites

N = 36

N = 40

N = 21

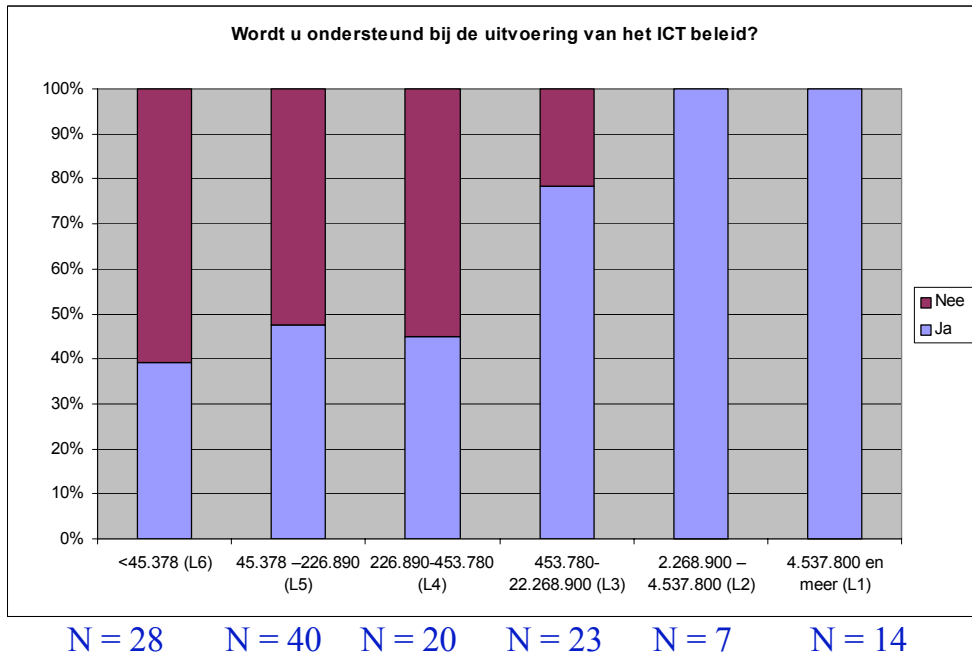
N = 24

N = 8

N = 15

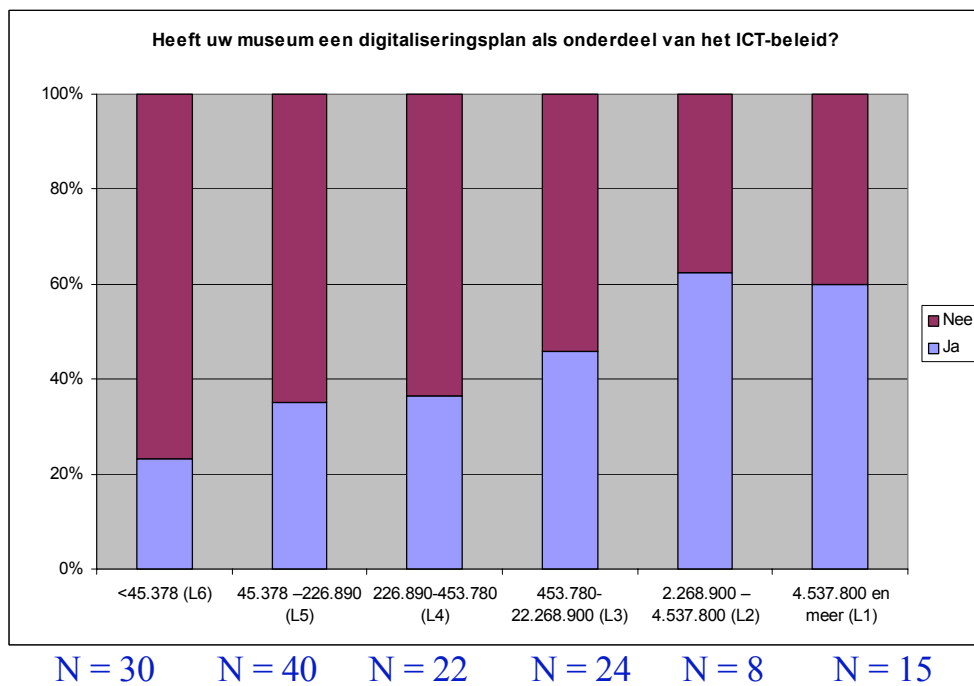
Bij grotere musea wordt men vaker ondersteund bij uitvoering van het ICT-beleid.
Opvallend is dat de groep grootste musea altijd wordt ondersteund.

Grotere musea worden vaker ondersteund dan kleinere musea

De relatie tussen relatieve omvang en het hebben van een digitaliseringsplan geeft hetzelfde beeld. Des te groter de jaarbegroting, des te vaker een digitaliseringsplan.

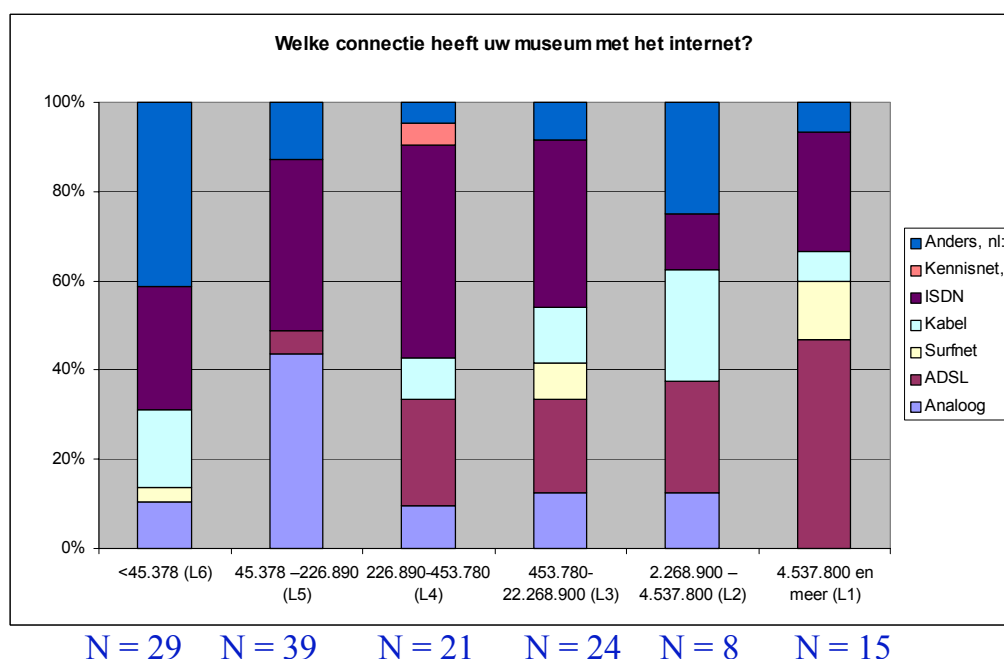
Grotere musea lijken eerder een digitaliseringsplan te hebben

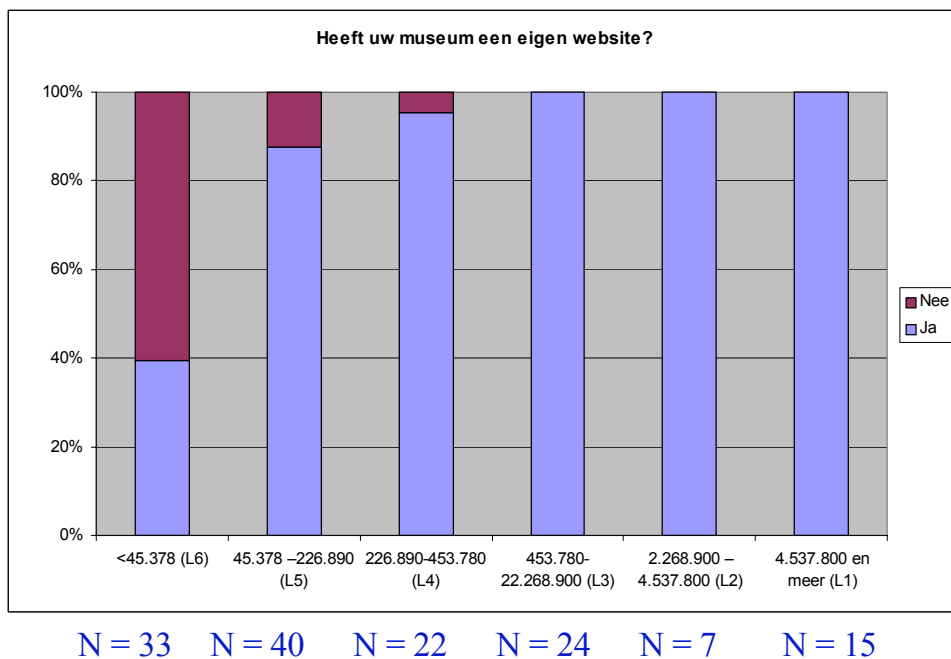
Des te groter het museum, des te sneller de verbinding. De grotere instellingen beschikken iets vaker over bijvoorbeeld een ADSL aansluiting. ISDN aansluitingen zijn redelijk populair bij alle instellingen. Gezien de prijsontwikkelingen in het aanbod van bijvoorbeeld kabel en ADSL aansluitingen lijkt het niet verwonderlijk dat dergelijke aansluiting steeds meer worden toegepast.

Grote onderlinge verdeling in internetconnectie

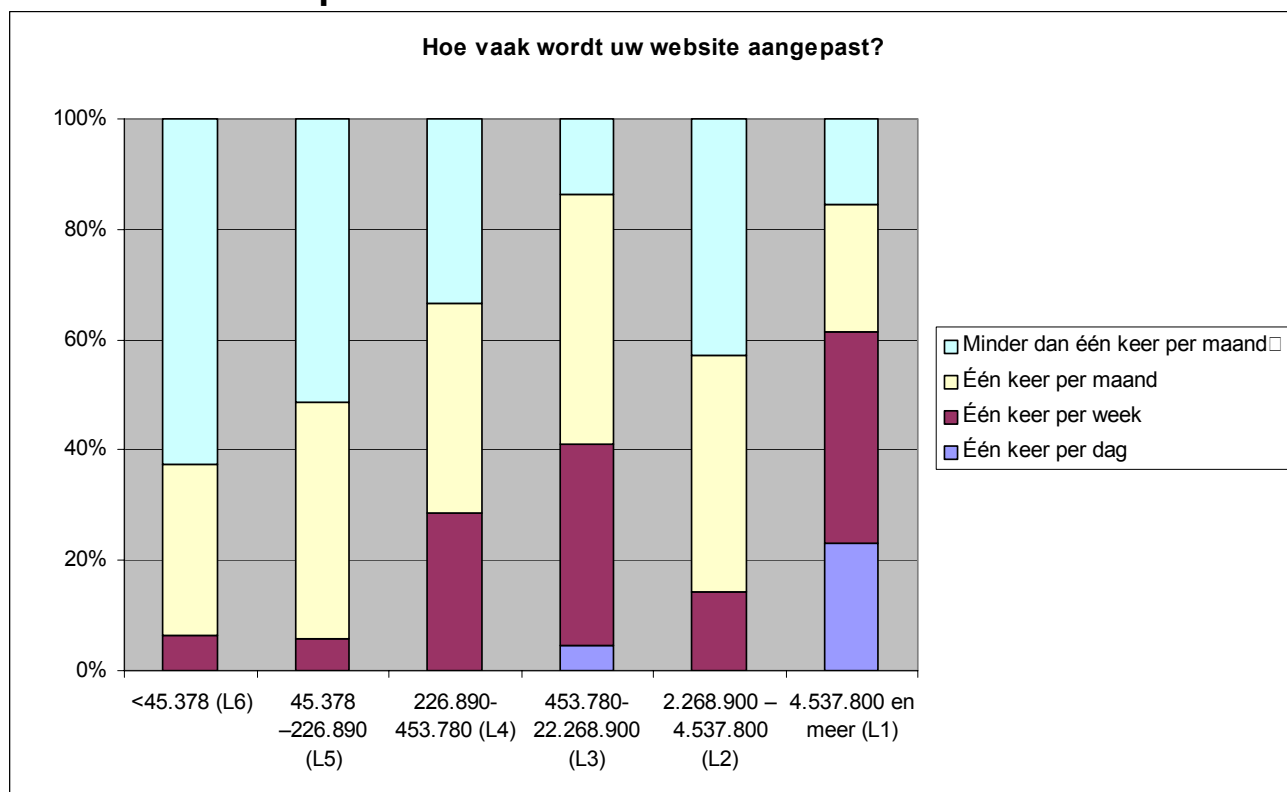
De grotere musea in Nederland scoren 100% wat betreft het hebben van een eigen website. Alleen de groep kleinste musea blijft enigszins achter.

Alleen de ‘echt kleine’ musea hebben vaker geen website

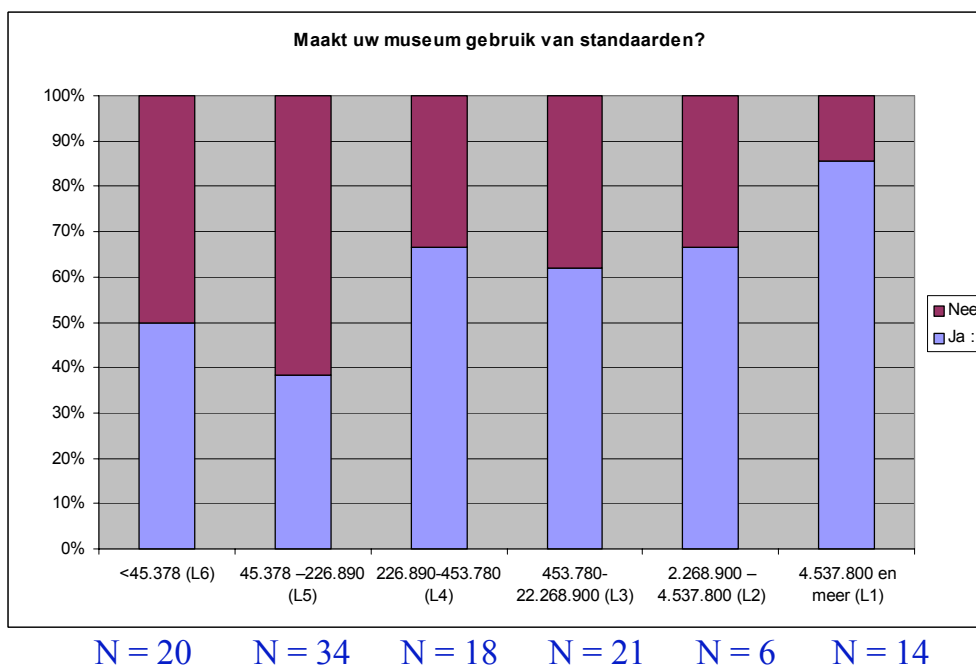
Een belangrijke graadmeter voor de ICT-bereidheid van een instelling is de frequentie waarmee de web site wordt ververst. Één maal per week of vaker is hierbij een redelijk uitgangspunt. Men kan zich afvragen wat een voor een museum ‘normale’ frequentie zou zijn. Naar alle waarschijnlijkheid is dit te relateren aan de actuele agenda, aankondigingen over activiteiten, tentoonstellingen etc. De trend dat grotere musea meer ICT-bereid zijn dan kleinere valt ook uit deze grafiek af te lezen.

Grotere musea passen vaker hun website aan

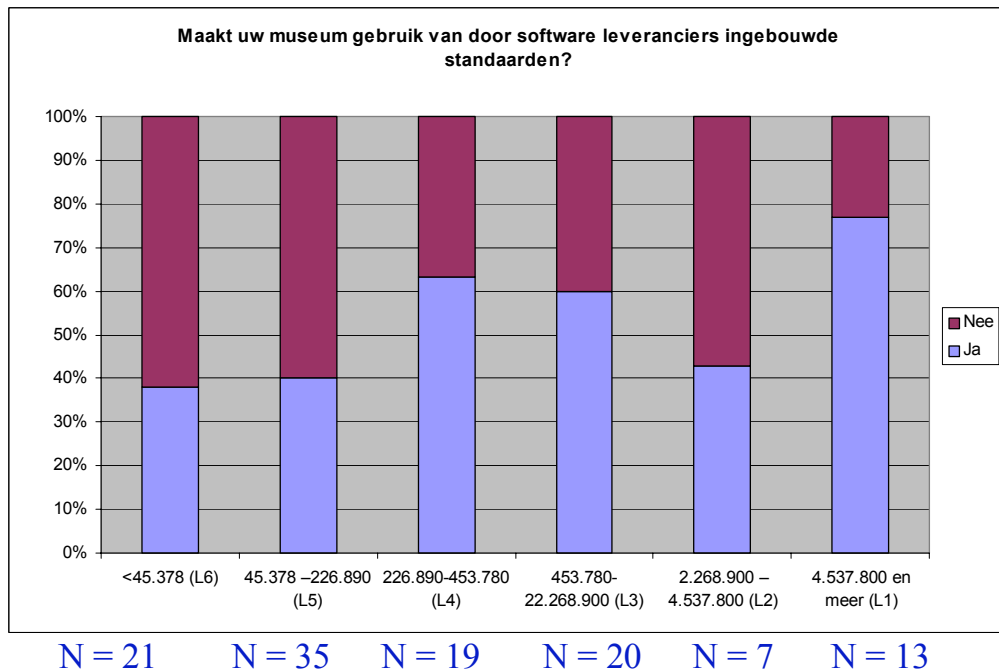
Naar verwachting maken grotere instellingen eerder gebruik van standaarden. Opmerkelijk genoeg zijn de verschillen tussen de groepen niet erg groot. Zelfs bij de grotere instellingen, waar men eerder gespecialiseerde medewerkers kan verwachten en dus ook een grotere bekendheid met standaarden mag veronderstellen, is er nog altijd een behoorlijk aantal instellingen dat zegt geen gebruik te maken van standaarden.

Grotere musea lijken vaker gebruik te maken van standaarden

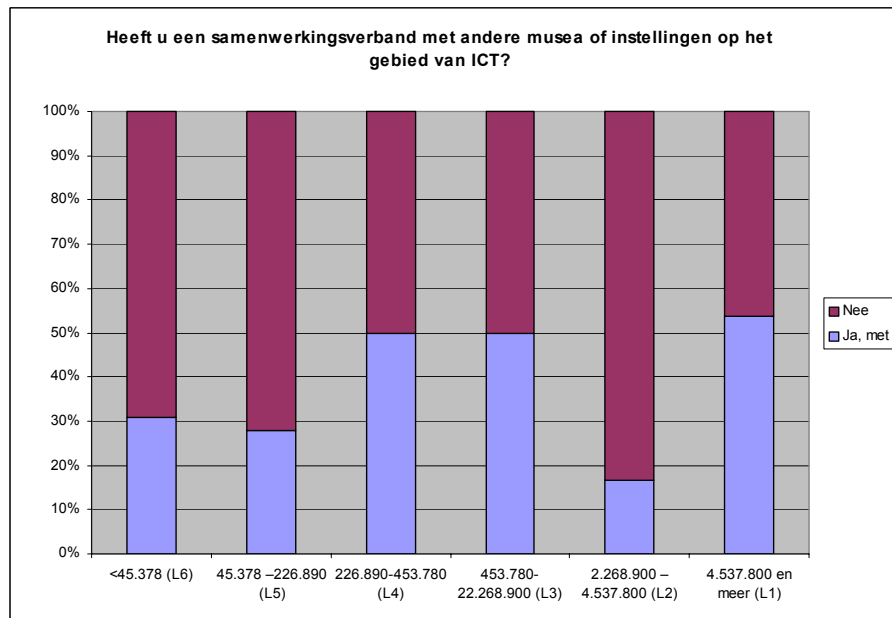
Het beeld dat naar voren komt waar het gaat om het gebruik van standaarden is bijna hetzelfde als dat bij de vraag naar het gebruik van ingebouwde standaarden. Een opvallend laag en afwijkend percentage (afwijkend van de trend) valt af te lezen bij de groep musea in categorie L2.

Grotere musea lijken vaker gebruik te maken van ingebouwde standaarden

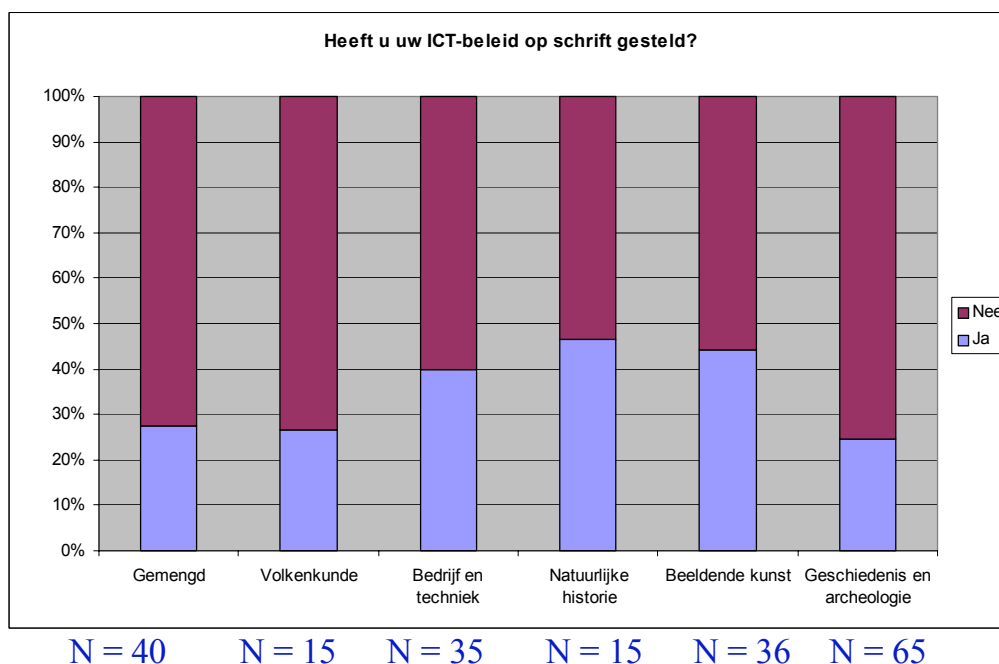
Nauwelijks significant is het verschil tussen grotere en kleinere instellingen waar het gaat om samenwerking op het gebied van ICT. Opvallend ook hier is de ‘trendbreuk’ bij de musea in groep L2.

Grotere musea lijken net iets vaker samen te werken

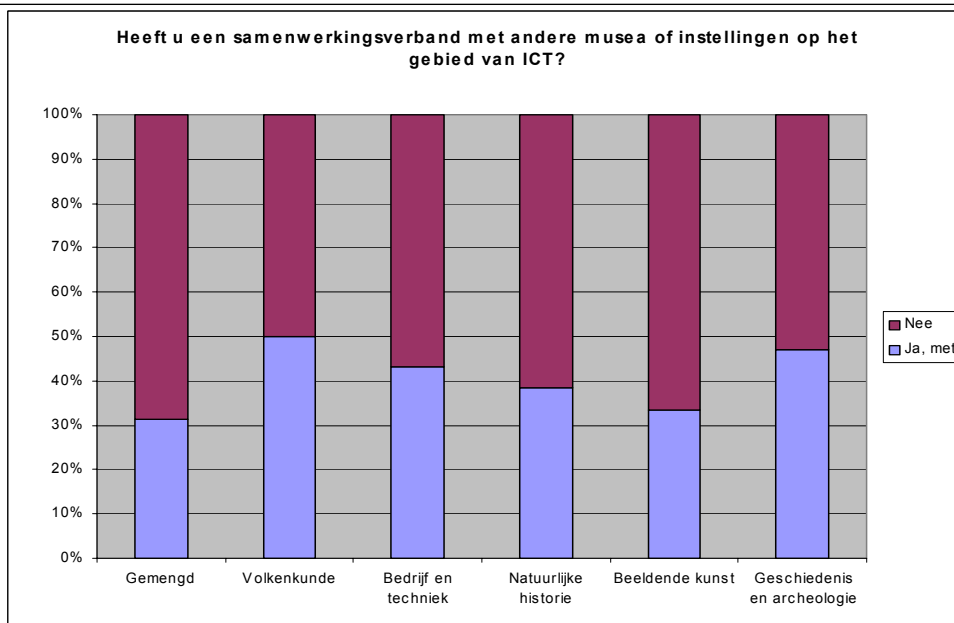
Waar het gaat om de ontwikkeling van bijvoorbeeld thesauri bij volkenkundige of natuurhistorische instellingen is de relatie tot ICT-gebruik sinds jaar en dag duidelijk aanwezig. Ook gebruikersgroepen van bepaalde collectie registratie systemen werkten vaak samen naar discipline. Daaruit voortvloeiend kan men verwachten dat de ICT-bereidheid en daarmee de bereidheid een beleid op schrift te stellen groter zou zijn naarmate men dichter op het onderwerp zit. Er is echter nauwelijks significant verschil tussen de groepen wanneer wordt gelet op de classificatie van het museum.

Classificatie musea beperkt van invloed op het op schrift stellen van ICT-beleid

Wat geldt ten aanzien van het op schrift stellen van een ICT-beleid geldt in nog sterkere mate voor samenwerking tussen musea op het gebied van ICT. Men mag verwachten dat de ICT-bereidheid en daarmee de bereidheid samen te werken groter zou zijn naarmate men dichter op het onderwerp zit en reeds ‘tot elkaar veroordeeld’ is of was. Er is echter nauwelijks significant verschil tussen de groepen wanneer wordt gelet op de classificatie van het museum.

Classificatie musea beperkt van invloed op het samenwerken met andere musea en instellingen

Statistische significantie van verschillen

In sommige gevallen zijn de verschillen tussen groepen musea duidelijk zichtbaar. Dit hoeft nog niet te betekenen dat het hier gaat om significante verschillen. Met name de geringere respons in de groep L2, kan er toe leiden ‘toevalligheden’ in deze groep de uitkomst van deze groep te veel beïnvloeden. Met behulp van een statistische analyse kan echter aangetoond worden dat er sprake is van significante verschillen.

Er zijn twee factoren die van invloed zijn op het al dan niet significant zijn van het verschil:-

1. Er moet uiteraard een verschil zijn tussen de uitkomsten van verschillende groepen
2. Er moeten, per groep per ‘antwoord mogelijkheid’, voldoende (vuistregel: meer dan 5) antwoorden zijn.

Er is gekeken naar een drietal mogelijke relaties: de relatie tot museumclassificatie, omvang collectie en museumomvang. Bij alle drie de vergelijkingen lijken op sommige punten significante verschillen aangetoond. In veel gevallen blijkt echter dat er in deze gevallen te weinig waarnemingen zijn. Hierdoor zijn de verschillen niet significant te noemen. De enige manier om dit probleem te overkomen is om groepen samen te voegen. Voor museumomvang zijn de statistische toetsen herhaald met een tweetal indeling:-

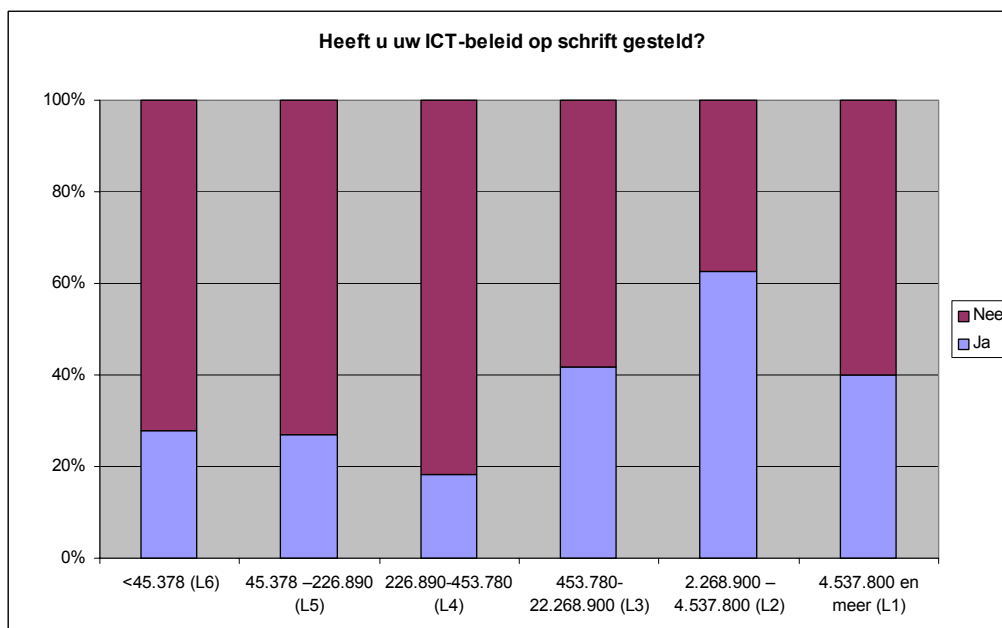
1. Drie gelijke groepen met steeds 2 L-groepen, zodat de combinatie L1 en L2, L3 en L4 en L5 en L6 ontstaat.
2. De door de NMV gehanteerde indeling, met L1 als een apart groep (groot), L2 en L3 als een aparte groep (middel) en L4 tot en met L6 in een aparte groep (klein).

Algemeen ICT-beleid

Het hebben van een ICT-beleid blijkt, uitgaande van de indeling in gelijke groepen, niet significant te verschillen. De kleinere musea lijken, indien samengevoegd, onderling niet veel te verschillen (bij L4 heeft een relatief laag percentage een ICT-beleid). Het verschil tussen deze groepen en L1 en L2 lijkt niet voldoende om statistische significantie aan te tonen. Als echter de NMV-indeling wordt gehanteerd, blijkt het verschil wel degelijk significant. Dit is te verklaren door het feit dat het verschil tussen de groep klein en middel nu wel significant is. De conclusie die hieruit getrokken kan worden is dat er in ieder geval een significant verschil is tussen de 3 kleinste L-categorieën en de drie grootste L-categorieën.

Verbanden tussen museumomvang en het hebben van een op schrift gesteld ICT-beleid afhankelijk van indeling museumomvang

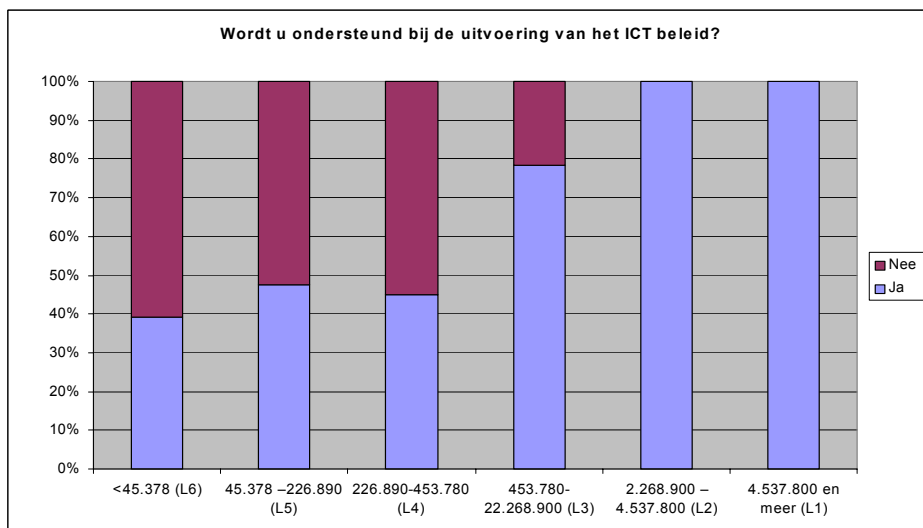
- Hoewel de grafiek doet vermoeden dat er een significant verschil is, blijkt uit de statistische analyse dat dit verband niet in alle gevallen significant is

Grotere musea worden wel significant vaker ondersteund bij uitvoering van het ICT-beleid dan kleinere musea. Zowel de eerste als de tweede indeling resulteren in significante verschillen.

Grotere musea worden significant vaker ondersteund dan kleinere

- Het verschil tussen L1 en L2, L3 en L4 en L5 en L6 is significant, er is dus een verschil tussen de verschillende musea
- Ook significant verschil bij NMV-verdeling

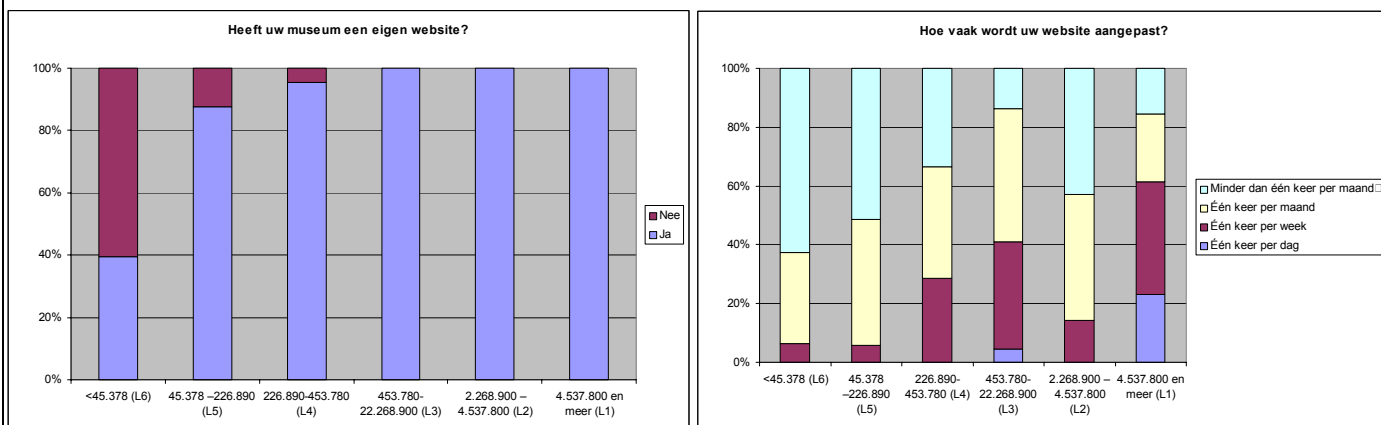

Internetgebruik

Het Internetgebruik verschilt op een aantal punten significant. Allereerst zijn er significante verschillen voor het hebben van een website, voor zowel de gelijke als de NMV-verdeling. Daarnaast verschilt de frequentie van aanpassing van de website ook significant. Hoewel bij deze toets wel opgemerkt moet worden dat het aantal cellen dat minder dan 5 waarnemingen had bijna te hoog was om van significantie te spreken. Als gekeken wordt naar het budget van de website is het verschil tussen de groep kleinste en de overige twee groepen significant. De twee grotere groepen schelen onderling niet significant.

Significante verschillen ten aanzien van internetgebruik

- L1 en L2 en L3 en L4 verschillen niet, L5 en L6 verschillen wel significant
- Daarnaast verschillen de drie groepen ook significant w.b.t. regelmaat van aanpassen
- Ook het budget van de website verschilt significant, echter niet tussen L3 en L4 en L5 en L6
- NMV-verdeling geeft zelfde resultaat

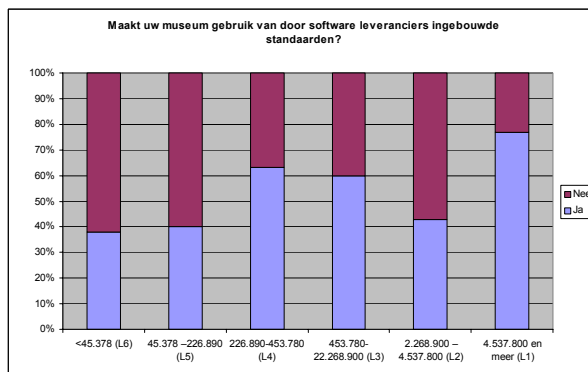
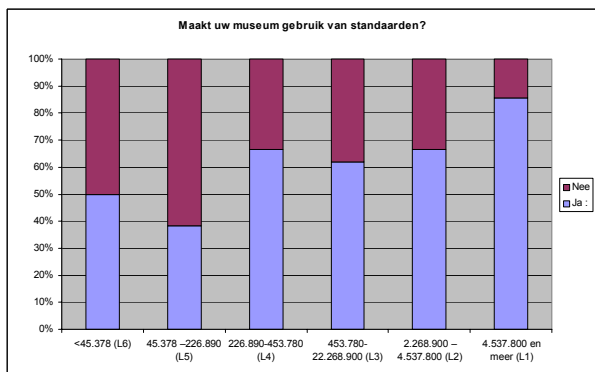

Software en standaarden

Het laatste onderdeel waar gekeken is naar de statistische significantie van de verschillen, is het (bewust) gebruik van standaarden. Het verschil in gebruik van standaarden is zowel voor de gelijke als voor de NMV-verdeling significant. Het verschil tussen het bewust gebruiken van door leveranciers ingebouwde standaarden is voor de gelijke verdeling wel significant, met name de kleinsten groep verschilt van de overige groepen. In de NMV-indeling is er geen sprake van een significant verschil. Doordat L4 nu bij de groep kleinsten valt, wordt de vraag daar naar verhouding vaker met ja beantwoord, terwijl de middelste groep (doordat L2 hier nu toe behoort), relatief juist minder vaak ja antwoord. Het verschil met L1 is blijkbaar niet voldoende om statistische significantie aan te tonen, waarschijnlijk omdat de respons binnen deze groep te laag is.

Grotere musea maken vaker (bewust) gebruik van standaarden

- Er zijn significante verschillen tussen de verschillende groepen voor het gebruik van standaarden
  - Ook significant bij NMV-verdeling
- Er zijn ook significante verschillen voor het gebruik door leveranciers ingebouwde standaarden
  - Niet significant bij NMV-verdeling

C Bijlage: Aanbevelingen samengevat

Uit het onderzoek komt een aantal aanbevelingen naar voren. De aanbevelingen zoals ze in het rapport te vinden zijn worden hieronder voor de volledigheid nog eens op een rijtje gezet.

Beleid, sturing en financiering

- Structurele, gerichte ondersteuning, ook op lange termijn, gericht op ontwikkeling en beheer van een breed gedragen kennisinfrastructuur, is noodzakelijk. Registreren wil de Nederlandse overheid de huidige positie van de musea ten aanzien van ICT-gebruik ten minste behouden en misschien verbeteren.
- In Nederland zouden centraal geregeld of gecoördineerd richtlijnen voor gebruik en implementatie van ICT moeten worden aangeboden. Dit geldt ook voor best practice voorbeelden en verwijzingen naar beleid.
- Er zou, als voorbeeld, nog eens nader gekeken kunnen worden naar de effecten van de centrale rol van het Canadese CHIN op de bouw van een kennisinfrastructuur en het beheer ervan.
- De manier waarop men in Frankrijk projecten uitzet en de voorwaarden die men verbindt aan het verkrijgen van subsidies is iets waar Nederland lering uit kan trekken. De consequente, projectmatige aanpak van digitalisering en de strikte voorwaarden die hierbij gesteld worden ten aanzien van het verkrijgen van subsidies zou een goed voorbeeld kunnen zijn.
- In het Verenigd Koninkrijk worden een aantal regionale en lokale centra aangewezen om, in de vorm van een netwerk, beter steun te kunnen verlenen op dat niveau. In Nederland ligt het 'netwerk' er al en dit biedt goede mogelijkheden een zelfde model te implementeren. Het valt dan ook aan te bevelen dit netwerk beter te exploiteren en te versterken.
- Een andere duidelijk waarneembare trend in het Verenigd Koninkrijk is het concentreren van coördinatie van activiteiten en van fondsen. Dit vormt ook een duidelijke aanwijzing voor Nederland over de inrichting van beleid.

Computergebruik, Internetgebruik, software en standaarden

- De (on)mogelijkheden voor het tot stand brengen van een bruikbare kennisinfrastructuur zijn mede afhankelijk van de structuur van onderliggende data. Het bewust gebruik van standaarden vergroot de kans op aanwezigheid van een bruikbare structuur. Het verdient dan ook aanbeveling hier meer gericht aandacht aan te besteden en het gebruik van een bepaalde standaard of standaarden te propageren.
- Het valt te overwegen ‘niet gebruik van standaarden’ te sanctioneren, bijvoorbeeld door het als voorwaarde voor subsidie te nemen.
- Het gebruik van standaarden is in het Verenigd Koninkrijk voorwaarde voor opname in het museumregister. Dit vormt een voorbeeld dat in Nederland zou kunnen worden nagevolgd.

Collectie automatisering en digitalisering

- Het verdient aanbeveling de musea te stimuleren om de collectieregistratie, ten minste op het niveau van een basisregistratie en liefst geautomatiseerd, op 100% te brengen.
- Waar het gaat om het aanwenden van gelden voor ICT gebruik in musea, dient er een substantieel aandeel te worden uitgetrokken voor het verder uitbouwen van digitale bronnen.
- Het onderhoud en behoud van digitale bronnen (digitale duurzaamheid) en daarvoor gebruikte apparatuur dient permanent (financieel) te worden ondersteund.
- Wat betreft de rol van DEN, met name waar het gaat om de coördinatie van (digitaliserings-) projecten en subsidies, zou het wellicht interessant zijn haar activiteiten en het beleid nader te vergelijken met die van het Kulturnet Danmark.
- Het valt aan te bevelen SCRAN als model voor bijvoorbeeld het aanbieden van educatieve materialen en het onder licentie toegang verschaffen daartoe nader te bestuderen en uit te werken. SCRAN kan ook als goed voorbeeld dienen om de organisatie van de bijdrage van musea aan de Cultuurwijzer en Het Geheugen van Nederland te verbeteren en te formaliseren.

Kennis, kunde en samenwerking

- Het is aan te bevelen in een gecoördineerde aanpak de verschillende instellingen die 'best practice' propageren aan te sturen. Er dient een centraal punt te worden aangewezen waar deze te vinden is.
- Aan de musea moeten duidelijk worden gecommuniceerd waar men informatie en best practice modellen en richtlijnen vindt.
- Wat betreft scholing en opleiding op het gebied van ICT zou nog eens goed gekeken kunnen worden naar aanbod en vraag en in hoeverre die op elkaar aansluiten. Ook dient goed gekeken te worden naar bijvoorbeeld de marketing van de cursussen zelf.
- Het verdient dan ook aanbeveling samenwerking nog meer te stimuleren, met name op lokaal en regionaal niveau.
- Samenwerking zou als voorwaarde gesteld kunnen worden voor het verkrijgen van (project) subsidies⁵⁷.

---

⁵⁷ Het Mondriaan Fonds bijvoorbeeld stelt samenwerking al als voorwaarde voor verstrekking van bepaalde subsidies.

D Bijlage: Literatuur en bronnen

Publicaties

1. A Netful of Jewels, new museum in learning age a repost from the national museum directors' conference 1999, UK
2. Budget Culture et Communication 2003, FR
3. Budget de la Culture : Les grandes evolutions, 1997-2002, FR
4. Canadian Heritage, 2001-2002, Estimates, CA
5. Canadian Heritage, Performance Report, For the period ending March 31, 2001, department of Canadian Heritage, CA
6. Cultuur als confrontatie, Cultuurnota 2001-2004, NL
7. Cultuur op het web, Het informatieaanbod op websites van musea en theaters, Werkdocument 84, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, juni 2002, NL
8. Danish Cultural Policy, Ministerie voor Cultuur Denemarken , juli 2002, DK
9. DigiCULT rapport, 2002, INT
10. e-Cultuur, SCP, juni 2002, NL
11. Education and culture, Danish statistical yearbook 2001, DK
12. Electronic Information Resources and Historians: European Perspectives, Max-Planck, 1993, INT
13. ICT Needs assessment in museums, 2001, UK
14. Information and Communications Technology and the Development of Museums, Archives and Libraries, 2001, Resource, UK
15. International Activity, A strategic Plan for Action, 2002, Resource, UK
16. Jaarverslag NMV 2001, NL
17. Kultuurstatistiek, Statens Kulturråd, 2002, SW
18. KUNST I NETVÆRKSSAMFUNDET, Ministerie voor Cultuur Denemarken, 2001, DK (in het Deens)
19. Making Information Available in Digital Format: perspectives from practitioners, Coppock, T., 1999, UK
20. Museiåret 2001. Preliminär besöksstatistik, statistiek DK
21. Museuminformatik und Digitale Sammlung Harald Krämer WUV 2001, INT
22. Museums and Art Galleries 2000, statistieken SW, 2001, SW
23. Nota's/stukken OCenW (digitalisering cultureel erfgoed, e-Cultuur nota), NL
24. Simin bundel 17: Het informatieplan, nut en noodzaak verzameld door Saskia van den Berg, Christel Kordes en Lucas Veeger 1998, NL
25. Status of Technology and Digitization In the Nation's Museums and Libraries, 2002 report, Institute of Museum and Library Services, US
26. The 1999-2002 Challenge Funds, an impact evaluation Methodology, Jura, 2001, UK

27. Topics: Developments in Dutch Museum Policy - Fransje Kuyvenhoven (ed.)
Amsterdam 2001, NL
28. UK Museums needs assessment, HLF and Resource, ABL, 2002, UK

Internet bronnen/documenten

Algemene informatie over internetgebruik e.d. Actueel, alleen Frans

<http://www.journaldunet.com>

EMII European Museum' Information Institute, Standards survey, gegevens (incompleet) van 2 jaar geleden op basis respondenten in diverse landen

www.emii.org

Overzicht ICT gebruik VS, rapport 2002 van **IMLS** (Institute of Museum Library Services)

www.imls.gov

NINCH, publiceert in de loop van 2002 een serie Best Practices w.b.t. digitalisering van cultuurobjecten en aanverwante ICT activiteiten (voorlopig rapport ter inzage opvragen bij David Green

www.ninch.org

eEurope, Lund en navolgende, Links naar Landen factsheets, diverse projecten, achtergrond info etc., EU website van Cultural Heritage Applications Unit

<http://www.cordis.lu/ist/ka3/digicult/home.html>

Nederland

Nederland, OC en W, info over begrotingen, beleid, ICT beleid etc.

<http://www.minocw.nl/cultuurict/index.html>

De Nederlands Museum Vereniging

www.museumvereniging.nl

met verwijzing naar SIMIN

www.simin.nl

Vereniging Digitaal Erfgoed Nederland

www.den.nl

Verenigd Koninkrijk

Resource, de Museums, Archives and Libraries Commission van het Ministerie voor Cultuur (DCMS,) Informatie over beleid

<http://www.culture.gov.uk/heritage/index.html>

<http://www.resource.gov.uk/information/policy/00polstrat.asp>

recent (2001) onderzoek met een aantal indicatoren op het gebied van musea en ICT

<http://www.peoplesnetwork.gov.uk/progress/museums.asp>

MDA (mda, voorheen Museum Documentation Association), Geeft o.m. Spectrum uit en huisvest EMII

www.mda.org.uk

Delivering Culture Online

The Department for Culture Media and Sport has invited expressions of interest from cultural organisations, commercial companies and consortia to create and manage elements of the Culture Online programme. The deadline for initial applications to express interest in being invited to tender is **30 August 2002**. Full details and application form are available at www.cultureonline.gov.uk

Portal for museum professionals

MDA has launched a pilot portal for the museum sector as a first step in providing easily accessible and quality-assured information, advice and support for people working with collections. Once fully operational it will provide a one-stop-shop for the collection and dissemination of standards, experience and opinion relating to collections information management.

The pilot portal can be accessed from the MDA website at www.mda.org.uk

Canada

CHIN (Canadian Heritage Information Network), informatie over Canadese musea en een vragenlijst met uitwerking van 2000. CHIN is officieel beleidsuitvoerder in Canada

www.chin.gc.ca

www.museums.ca bevat weinig relevante info op een geschiedkundige beschrijving van de Canadese musea na.

Canadian Heritage, officiële informatie van het ministerie. Overige info per provincie!

http://www.pch.gc.ca/index_e.cfm

Canadian Heritage

Standards and Guidelines for Digitization Projects

Canadian Culture Online Program

http://www.pch.gc.ca/progs/pcce-ccop/pubs/ccop-pceguide_e.pdf

Duitsland

SPK IFM, Institut für Museumskunde, beperkte informatie, links naar de Länder en publicaties

<http://www.smb.spk-berlin.de/ifm/e/index.html>

statistieken musea 2000

<http://elib.zib.de/museum/ifm/mat54/index.html>

Deutscher Museumsbund, enkele verwijzingen naar artikelen over Musea en ICT

www.museumsbund.de

Frankrijk

Ministerie voor Cultuur, onderhoud o.m. een directory van culturele bronnen

<http://www.portail.culture.fr/sdx/pic/culture/int/index.htm>

De Museofile database bevat info over of 1046 musea in France (niet erg handig)

[http://mistral.culture.fr:8004/cgi-](http://mistral.culture.fr:8004/cgi-bin/multione/MUSEOFILE/MFsommaire?MID=..7iEz1PW41A)

[bin/multione/MUSEOFILE/MFsommaire?MID=..7iEz1PW41A](http://mistral.culture.fr:8004/cgi-bin/multione/MUSEOFILE/MFsommaire?MID=..7iEz1PW41A)

National directory of digitized collections which mentions digitised collections including from museums funded by the Ministry in the scope of the National digitisation programme of the French ministry of culture (+ some additional collections)

http://www.culture.gouv.fr/culture/mrt/numerisation/fr/f_02.htm

Standaarden en nationale databases, inclusief informatie over waaraan digitaliseringsprojecten moeten voldoen om voor subsidie in aanmerking te komen

<http://www.culture.fr/documentation/joconde/methode.htm>

Richtlijnen Nationaal digitaliserings programma

<http://www.culture.gouv.fr/culture/mrt/numerisation/index.htm>

Alienor, systemen voor regionale musea, best practice beschrijving (Poitou-Charentes region)

www.alienor.org

Musenor, info over de Nord-Pas-de-Calais region musea

<http://www.musenor.org/>

<http://www.ladocumentationfrancaise.fr/catalogue/5597840000/> bevat een bestelmogelijkheid voor Kerncijfers over musea. Niet de moeite

<http://www.culture.gouv.fr/culture/doc/index.html> bevat verwijzingen naar een aantal tijdschriften en publicaties die hier en daar betrekking hebben op musea en ICT.

Budget Culture et Communication 2003 geeft info over verdeling van gelden

www.culture.gouv.fr/culture/mrt/numerisation/fr/f-02.htm

Zweden

Min voor Cultuur, verwijzingen naar statistiek, beleid en onderzoek op het gebied van cultuur, incl. statistieken

<http://www.kur.se/>

Denemarken

Deens Ministerie voor Cultuur, Denemarken (meest in Deens)

<http://www.kum.dk/>

Algemene informatie (statistieken) over van alles en nog wat waaronder museum bezoeken

<http://www.dst.dk>

Enkele Cultuur Netwerken

NL [Archiefnet](http://www.obd.nl/archiefnet.htm) <http://www.obd.nl/archiefnet.htm>
NL [Cultuurwijzer](http://www.cultuurwijzer.nl/) <http://www.cultuurwijzer.nl/>
A [Austria Albums](#)
A [Austria CultureNet](#)
DK [CultureNet Denmark \(Kulturnet Danmark\)](#)
FIN [CultureNet Finland \(KultuuriSampo\)](#)
DE [CultureNet Germany \(Kulturnet\)](#)
ICE [CultureNet Iceland \(Menningarnet Islands\)](#)
N [CultureNet Norway \(Kulturnett Norge\)](#)
SE [CultureNet Sweden \(Kulturnat Sverige\)](#)
FIN [Gateway to Finnish Culture - Finland](#)
HE [Hellenic Culture - Greece](#)
A [InfoNet-Austria](#)
N [Museumsnet Norway](#)
UK [Scottish Cultural Resources Access Network \(SCRAN\)](#)
UK [Inventory on Heritage networks](#)
UK [IETM Informal European Theatre Meeting](#)
TK [Kultur - Turkey](#)
RU [ArtInfo: from Russia with Art](#)
RU [Museums of Russia](#)
RU [Russian Cultural Heritage Network](#)
SA [ARTS2000 - South Africa](#)
MX [Arte y Cultura - Mexico](#)
AUS [Australia's Cultural Network \(ACN\)](#)
AUS [Australian Libraries Gateway](#)
CA [Canadian Heritage Information Network \(CHIN\)](#)
SA [Contemporary African Music and Arts Network \(CAMA\) - South Africa](#)
CA [CultureNet Canada](#)
US [Museum Digital Library Collection \(MDLC\) - USA](#)
AUS [Outback Digital Network - Australia](#)

E Bijlage: Lijst met gebruikte afkortingen

Afkortingenlijst ITC-toets Musea

ADSL	Asymmetrical digital subscriber line
AMICO	Noord-Amerikaanse Art Museum Image Consortium
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDCCI	Canadian Digital Cultural Content Initiative
CHIN	Canadian Heritage Information Network
CMS	Collectie Management Systeem
DCMS	Department for Culture, Media and Sports
DEN	Vereniging Digitaal Erfgoed Nederland
INSAM	Informatie Systeem voor Coöperatieve binnen de Zweedse musea
ISDN	Integrated Services Digital Network
LAN	Local Area Network
LCM	Landelijk Contact Museumconsulenten
MDA	Museum Documentation Association
NBT	Nederlands bureau voor Toerisme
NGfL	National Grid for Learning
NIP	National Inventory Programme
NOF	New Opportunities Fund
NVM	Nederlandse Museum Vereniging
RKD	Rijksbureau Kunsthistorische Documentatie
SCRAN	Scottish Resource Access Network
SIMIN	Sectie Informatieverzorging Musea in Nederland
TMS	The Museum System
UKOLN	UK Office for Library Networking
VK	Verenigd Koninkrijk
VMC	Virtual Museum of Canada
WAN	Wide Area Network
XML	EXstensible Mark up Language